

Yisa Tuntuntuba Tvuuma

¹ N zua Tiwofilusi:

N bumbuhañ gbañku ma die n maagi wa wudiekemba mana Yisa dì yinene ta dagi vuosi a nyuñ sañja dieke die u piiline u tvuuma ² a yaa ga tvgi daa dieke Nmíñ dì yalla wa ga arizanna ma. Die u yene ka gaya wa die u dagi vuodiekemba u vvaruna a yi u tuntuntiba añañ Nmíñ Halikasika hagırıñ, ba baan dì tvuuma dene. ³ Die u kuñ kvañ chaañ die u nagı daraa bañısı-nüisa a nagı u gbañ daga ba, die dì sen dagi dì dì ka yi chüla dì u bie wo u mísı ma, die ba ñaañ yese wo mıñ, ta die u balı ba wıa yaa gamma Nmíñ naari ma. ⁴ Die sañja kaanı, die u dinene añañ ba wa, die u yi ba nuarı gie dì, “Nı daa kej a nyuñ Jerusalemi, ama nı chüsima Halikasika dieke n Chua dì yına nuan dì u nan yi nı wa, wudieke wıa n wone a balı wa. ⁵ Jœon nıñ die súi wa vuosi añañ nyaan, ama daraa gie nuan Nmíñ Halikasika nan suuli nı.”

Yisa die dì jvalina a ga arizanna dene

⁶ Die Yisa tuntuntiba die dì lagisuna añañ Yisa wa, die ba pıası wa dì, “Tı Yomutien, sañka gie fu baa fu gbatı tınıñ Izara vuosi a nyuñ Romani vuosi nuusi me ta yinji a yi tı naari?”

⁷ Die Yisa dì balı ba dì, “Nmíñ ka yi nı siej dì nı sümma sañja añañ daa dieke wıaha gie dì balla a yi, sie u nyuña ma. ⁸ Ama sañja dieke u Halikasika dì baan kej a súñ nı ma wa, nı nan ye hagırıñ, ta nan yi n siaratielin Jerusalemi ma,

aŋaŋ Judia tıŋgbəŋ mana aŋaŋ Samaria tıŋgbəŋ mana aŋaŋ dvnia ka gie luga mana mana ma.”

⁹ Die u bala wıaha gie a kpatı wa, die ba ye Nmıŋ dı vana u jvalı gara ɿmıŋsikpeŋ, ba daansa wa, ta die nıŋmara wıa ba ka bı bıagı a ye wo.

¹⁰ Die ba ye ko a zie a daansa ɿmıŋsikpeŋ u gana wa, womi dembisi bale dı yeegi nyıŋyıala a keŋ a zie ba jiginj, ¹¹ a pıası ba dı, “Nıniŋ Galili dembisi, bie nı zie gienna a daansa ɿmıŋsikpeŋ dene? Yisa wa gie dı nyına nı jiginj a jvalı a ga arızanna naa wa, u nan daansı a yıŋŋi a keŋ sıba nı yene wo u jvalına a ga arızanna die wo.”

Vuodieke die dı zene Judasi naŋ ma wıa

¹² Womi die Yisa tıntıntıba dı yıŋŋi a nyıŋ Olivi Tıſı kunkogiri me a ga Jerusalemi. Mi aŋaŋ Jerusalemi die yiwo sıba mali chıbuŋ. ¹³ Die ba gana a ga juu Jerusalemi wa, die ba ga juu juodieke me ba benne wo: Vuodiekekemba die dı benne mi die wone Piita aŋaŋ Jıɔn aŋaŋ Jemisi aŋaŋ Andurusi aŋaŋ Filipi aŋaŋ Tomasi aŋaŋ, Batolomiwo aŋaŋ Matiwo aŋaŋ Alifusi bıa Jemisi aŋaŋ Simoni, vuodieke die dı yaala banıŋ Juu vuosi yallıma ba gbaŋ wa aŋaŋ Judasi, Jemisi bıa. ¹⁴ Die ba ɿnaŋ lagıma saŋŋa mana aŋaŋ hıgubıba bataŋ aŋaŋ Yisa nuŋ Meri aŋaŋ Yisa nımballı a jıvusa Nmıŋ aŋaŋ svıgibalımuŋ.

¹⁵ Die ka daraa ale kvaŋ chaŋ, ta Yisa kvaŋandıusırıŋ sıba vuosi kəbıga aŋaŋ baŋıslıle die dı lagısı kalı, ta Piita die dı hagi a zie ba sunj ¹⁶ a baarı dı, “N nımballı, sie wudieke Nmıŋ Halıkasıka die dı vana Davidi dı maagı Nmıŋ gbaŋku ma wa yaa gamma Judasi wıaha keŋ yi

wusie. Judasi wa die yine vuodieke dì dagina vuosisi ba yigi Yisa wa. ¹⁷ Ama Yisa die vuaruna tuniñ anajan wunuiñ dì tì tuma Njmìñ tuy dieke ti tunna anajan wa.”

¹⁸ (Judasi tumbiatì nyvari ligirehe die u nagì a daa tñgbanj, me gbañ die u nan kpi, ta u nyñgbanij die dì natì yuori u nyuubie mana die dì nyuñ a jaasi. ¹⁹ Vuodiekemba mana die dì benne Jerusalemi ma die dì wuñ ka wia. Naa chiañ ma die ba wasa mi ba wubalikuj ma dì Akelidama, ka chiañ wone “Zinj tñgbanj.”)

²⁰ Dama “Dì maagiya Yila gbañ dieke dì benne Njmìñ gbañku sunj dì,
‘Vaa u jigiri yi jigizetikin;
da vaa vuon bemme ka ma.’

Dì bì a maagi diañ bibrà dì,
‘Vaa vuogaan zie u nagisi ma a tuma u tvumaha.’

²¹ “Die wia dì mu tì vvarì vuodiekemba die dì dìna tuniñ anajan Yisa a dia sañja mana wa wonyi ²² a piili a nyiñ sañja dieke Jœon vuodiekemba dì sunana vuosi Njmìñ nyaabu a yaa ga tugì sañja dieke die Yisa dì jvalina a ga arizanna ta va tì wa, añ u gvti tì ma añ tì dii Yisa kumbu hagini tvumaha daansia.”

²³ Die wia die ba vvarì vuosi bale; Josefu vuodiekemba die ba wasinana Baasabasi (Ta ba bì wasa Jusitusi), anajan Matiasi. ²⁴ Womi die ba jvusi Njmìñ dì, “Tì Yomutienj, foniñ fu sibina vuon mana sunj dì suna die, die wia tì Yomutienj, dagì tì vuosi bale wa gie sunj fu vuaruna vuodiekemba ²⁵ dì u yi tuntuntu a zie jigidieke Judasi dì vana ta ga jigidieke dì muna dì u bemme wo.” ²⁶ Die ba jvusina Njmìñ a kpati wa, die ba yi chaachaa

dı ba vuvari saara ale wo kaanı, die chaachaaka dı ga nan Matiasi ma, die ba nagı wa gvtı Yisa tvtntuntıba baŋ anjaŋ kaanı wa ma.

2

Nmíŋ Halíkasíka keniŋ wia

¹ Die dvvuga dieke ba wasınana Pentikosi wa dı tvgına Yisa kvaŋandıusırıñ mana die dı lagısı taŋ jigibalımuŋ. ² Womi die watı dı nyıŋ Ȑmíŋsıkpeŋ a dɔma sıba bvlıgsı kpeŋkrıuŋ dı nıgınana ta die keŋ suuli juodieke ba kala wa mana. ³ Ta die ba ye jaaŋ sıba bolinyaatı dı nyına a keŋ a kalı ba wvnyı mana sikpeŋ me, ⁴ ta die Nmíŋ Halíkasíka die dı suuli ba mana, die ba piili a bala wvbalıku gaası diekemba ba kana ka wvma sıba Nmíŋ Halíkasíka dı dagına ba dene.

⁵ Die Juu vuosi die dı dına Nmíŋ die dı bie Jerusalemi saŋka mi, die ba nyıŋ wa tıgısı mana dvnıa ma a keŋ mi. ⁶ Die ba wvonna watı gie die wo, die kpıkpaaŋ dı lagısı mi, die dı yi ba mana mamachi dama die Yisa kvaŋandıusırıba die bala wvbalıku gaası, ba wvnyı mana dı wvomma v jabalıkuŋ ma. ⁷ Die dı yi be mamachi pam die ba pıasi taŋ dı, “Vuosisi gie dı balala naa, ntaa ba mana yiwo Galili vuosi? ⁸ Ta bıa yine tı wvnyı mana dı wvomma ba v gbaŋ gbaŋ v wvbalıka ma? ⁹ Tı bataŋ nyıŋ wa Patia anjaŋ Midia anjaŋ Elami anjaŋ Mesopotamia anjaŋ Judia anjaŋ Kapadosia anjaŋ Pontusi anjaŋ Asia, ¹⁰ anjaŋ Firigia, anjaŋ Pamifilia anjaŋ Ijipiti anjaŋ Libia chaaku tıgısı dı gbigine Sayireni; ta tı bataŋ dıan

dı nyiŋ Romi, ¹¹ ta tı bataŋ Juu vuosi, ta bataŋ dıaŋ dı yi buurigaası diekemba dı tarıgına ba jıamıŋ ta dı Juu vuosi Nmıŋ, ta tı bataŋ dıaŋ dı nyiŋ Kireeti aŋaŋ Arabia, ama tı mana wumma ba balala tı gbaŋ gbaŋ tı jabalıkuŋ ma, ta bıra Nmıŋ yaa gamma mamachi wukpıuma v yine.” ¹² Die dı yi be mamachi pam die ba ko piasa tan dı, “Wıırı gie chıaŋ yiwo bıa?”

¹³ Ama ta bataŋ die dı laa ba ta vuari ba fala a baarı dı, “Ba nyuu wo daaŋ a bugi.”

Piita wubalıka wıa

¹⁴ Womi Piita die dı hagı v chanchaalıba ban aŋaŋ kaanı wa sunsunı a zie kpıkpaaķı nıŋja; ta die a balı aŋaŋ lölükpuŋ a yıa kpıkpaaķı dı, “N chanchaalıŋ Juu vuosi aŋaŋ nı vuodiekiemba mana dı benne Jerusalemi, nı wumma mıŋ ta vaa n bala nı wıırı gie chıaŋ. ¹⁵ Nı yile dı vuosi gie bugiye mıŋ, ama ba ka bugiye, dama dı ye yiwo sukvıŋ hawası awayı saŋja. ¹⁶ Ama wudieke nı yene wo yiwo wudieke Nmıŋ naazua Joweli die dı balı dı ka nan keŋ yi, dı,

¹⁷ ‘Nmıŋ baarı dı; Dvnıa kpatıŋ saŋja, naa manj nan yi:

n nan daansı vaa n Haalıbu sunıŋ vuonj mana ma;
ta nı dembibisi aŋaŋ nı hıgvlıası nan bıgı balı manıŋ Nmıŋ wubalıka,
ta nı nahaalıŋ aŋaŋ daa nyıŋkura nan sıba wusie yaa gamma Nmıŋ wıa ba daansa ma.

¹⁸ Saŋka mi n nan tıŋ n Haalıbu
vuodiekiemba dı tınnana wudieke n yaalala
ma, dembisi aŋaŋ hıguba mana,

ta ba gbaŋ nan daansi buŋi balı n
wubalıkahaa.

¹⁹ N nan keŋ tuŋ tunkpiuma ŋmuniŋkpeŋ
aŋaŋ mamačhi dagitı tıŋgbančka gie me,
ta zıŋ aŋaŋ bolıŋ aŋaŋ nyusi nan daansi beri,
²⁰ saŋka mi ɻmuniŋ nan sıba,
ta chıku dıaŋ nan tarıgi a ŋmıntı sıba zıŋ,
naa nan yi ta tı Yomutieŋ ye yiŋji keŋ
tıŋgbančka gie me

a dii vuosi sarıya;
ta u yiŋji keniŋ daraanıŋ nan yi
daakpeŋkpiŋ;

²¹ ta vuodieke mana dı keŋ jvusı wa u saaŋ ma
nan ye gbatıtaanıŋ.' "

²² Die Piita dı bı baarı dı, "Nıniŋ Izara vuosi,
nı wumma wudieke n yaala n balı nı yaa gamma
Yisa vuodieke dı yine Nazeriti vuoke wıa; nı
gbaŋ gbaŋ nı sıba a baarı ɻmuniŋ die vana die
u tvoma mamačhi tunkpiuma aŋaŋ dagitı mi nı
jigiq, ta a dagı sıba ɻmuniŋ die tunna wa. ²³ Ama
ɻmuniŋ gbaŋ gbaŋ die sıba wudieke dı bala ka yi,
ta die a saŋ a nagı Yisa a yi nı nuusi me, ta yi
nı vuobiati dı kpaası wa a dıusı dagarıkı ma
a kuu wa, ka dagı sıba nıniŋ nı senne kuu wa.

²⁴ Ama die u kpine wo ta ye bie kuŋ nuusi me
wo, ta ɻmuniŋ die dı gbatı wa a nyıŋ kuŋ nuusi
me, dama kuŋ die wo hagırıŋ dı ka pögili wa.

²⁵ Dama Davidi die balı wıa yaa gamma u ma dı,
'N sıba a baarı dı n Yomutieŋ ɻmuniŋ beri aŋaŋ
mın̄ saŋja mana,

ta bı zie n kuaŋ ta suŋje mın̄ amu n kaŋ
ye daŋja.

²⁶ Naa chıaŋ ma n yaa suggıfıalıŋ

- ta bala svugifialı wubalika.
 Maŋ keŋ kpi gbaŋ,
 ama n nan dı yaa tama Nmıŋ dı balla u yi
 wudieke a yi mıŋ wia,
²⁷ dama u kaaŋ vaa n haalibu wıarı kpiiliŋ tigin.
 N yiwo u vuovvarıkıŋ, ta u kaaŋ saagı aŋ n
 nyiŋgbaniŋ keŋ huvugı vörin ma.
²⁸ Ta bı dagı mıŋ miivoli sieti,
 ta fu benne n jigiri diaŋ dı yıa mıŋ svugifialıŋ
 pam.' "
- ²⁹ Ta Piita dı bı balı dı, "N nımballı, n baa
 n balı yuori nı mıŋ, yaa gamma tı chcoŋkunıŋ
 Davidi wia. Die u kpiye mıŋ ba guu wo, ta u
 vörin dı ye bie giena a keŋ tıgı jinne. ³⁰ Die u
 yiwo Nmıŋ naazva, ta die sıba dı Nmıŋ yi wa
 nvaŋ dı, dı yi u kpi, u nan daansi vıarı u haagısı
 wonyı aŋ u kala u naagbanıtı ma. ³¹ Davidi die
 sıba wudieke Nmıŋ die dı balla u yi, ta die balı
 wıa yaa gamma Nmıŋ Vuovvarıkırı Masia wa
 kuŋ hagiŋ wia, dı:
 'Nmıŋ Vuovvarıkırı kaaŋ daansi wıarı kpiiliŋ
 tigin;
 ta u nyiŋgbaniŋ diaŋ kaaŋ huvugı vörin ma.'
- ³² Ta Piita dı bı baarı dı, "Yisa wa gie Nmıŋ die
 dı va u hagi kuŋ me, ta tı mana dı yi u kumbu
 hagiŋ daansıatieliŋ. ³³ Ta Nmıŋ dı bı kətı wa
 u jıvalı kahı u nuudiigin chaan, u kala wa Nmıŋ
 dı yi wa u Halıkasıka die u yına nvaŋ dı u nan
 yi tı wa u vaa bu keŋ suŋı tı ma. Lele dı yiwo
 Halıkasıka nı yese ta wıomma tı jigiŋ dene. ³⁴ Die
 Davidi dı kpine wo, die u ka jıvalı ga arızanna ma
 aŋaŋ nyiŋgbaniŋ: ama ta die u baarı dı;

'Tı Yəmətienj Nabidie Nəmənji balı a yi n Yəmətienj
dı:

Kala n nuudiigin chaan

³⁵ a ga tıgı saŋja dieke n baaŋ nagı fu dataası a
yi fu nuusi me.'

³⁶ "Die wıa dı vıuna ta nıniŋ Izara vuosi mana
sımmma dı Yisa wa gie, die nı vana ba kpaası
dagarıku ma wa, wıoniŋ ta Nabidie Nəmənji dı dagı
dı wıoniŋ u yine Vuovbərıkıŋ Masia wa, ta bı yi
tı Yəmətienj."

Vuosı tuse ataa die di yi Yisa yada dene

³⁷ Die vuosi gie dı wıonna naa wa die ba svıgtı
dı faası chıvıssı pam. Die wıa ba piası Piita aŋaŋ
u chanchaalıba dı, "Tı nımballı, bıa tı baa tı yi?"

³⁸ Piita die dı balı a yi ba dı, "Sie nı mana
vaa nı tımbıatı, aŋ tı sıı nı Nəmənji nyaabu Yisa
Masıa saaŋ ma, amu Nəmənji nagı nı tımbıatı
a chaa nı, ta u yi nı u piini dieke dı yine
Nəmənji Halıkasıka. ³⁹ Dama Nəmənji die yi nıvaŋ
dı u nan nagı u Halıkası a yi nıniŋ aŋaŋ nı
ballı, aŋaŋ vuodiekkemba dı benne saasaa, aŋaŋ
vuodiekkemba mana tı Yəmətienj Nabidie Nəmənji
dı baaŋ wa aŋ ba tuo u nıvaŋ."

⁴⁰ Ka kvaŋ chaaŋ, Piita die dı balı ba wıa pam
ta kpaanı ba aŋaŋ nıniŋmına dı, "Nı vvıarı nı gbaŋ
a nyıŋ Nəmənji tıbıdatı dieke dı kienene lele gie
vuobıatı gie ma wa." ⁴¹ Die ba pam die dı tuo
Piita wıbalıkaha a dii, die ba yiwo sıba vuosi
tuse ataa, ta ba sıı ba Nəmənji nyaabu, ta ba gvtı
ba ma. ⁴² Die saŋja mana ba ɳaaŋ bıgırı a
nyına tıntıntıba jıgiŋ, ta die a lagıma a pıgıla

taŋ aŋaŋ nuabalimuj, ta lagima die nyindiike, ta bɪ lagima a juusa N̄mij.

Yisa kuaŋanvuosi berij

⁴³ Ta ŋmaamij die dɪ yallı vuonj mana; tuntuntuba die dɪ yi mamachi tunkpiuma pam aŋaŋ N̄mij hagirij wa. ⁴⁴ Die Yisa kuaŋanvuosi mana die dɪ pɔgili taŋ aŋaŋ nuabalimuj ta tia ba nyinti a yia taŋ. ⁴⁵ Ta die a naga ba faari a daa a naga ligirehe a tia a yia taŋ, dɪ muna vuonj mana tuo die. ⁴⁶ Daanj mana ba ko lagima taŋ N̄mij jiamij juokpeŋkpuku ma a jiamma N̄mij ama ba nyinj mi, ba ŋaaŋ gara taŋ tige a laginj die nyindiike aŋaŋ svigifialuj aŋaŋ svigiyialuj aŋaŋ taŋ. ⁴⁷ Ta saŋja mana ba ŋaaŋ bira N̄mij, ta vuonj mana die dɪ yallı svigifialuj aŋaŋ ba. Ta daanj mana tɪ Yomutieŋ ŋaaŋ vasa vuosi dɪ yese gbatitaanij ta guta ba ma.

3

Piita aŋaŋ Jɔɔn die dɪ gbaanna gbarigij dene

¹ Daanj kaani Piita aŋaŋ Jɔɔn die dɪ gara N̄mij jiamij juokpeŋkpuku ma, N̄mij juusuj saŋja, agbaa kuaŋ chaaŋ hawasi ataa saŋja die wonde. ² Womi sanvari tui, sanvanj dieke die ba wasinana “Sanvavuka” daa wonyi die dɪ yine gbarigij u misi mana ma ma die dɪ kali mi. Daanj mana die ba ŋaaŋ chii wo miŋ a keŋ kalinj sanvari gie tui u dɪ juusa vuodieiekemba dɪ juunene N̄mij juoku me ligire. ³ Die u yene Piita aŋaŋ Jɔɔn dɪ balla ba juu wo, u juusi ba ligire. ⁴ Die ba mana dɪ yiŋŋi a daansi wa die, womi Piita die dɪ baari dɪ, “Daansıma tɪ.” ⁵ Die wla

die u daansa ba ta yaa tama siba u nan ye jaan
a nyiŋ ba jigiŋ. ⁶ Ama Piita die dı balı a yi wa
dı, “Ti wo ligire, ama ti nan yi fu jadieke ti yalla.
Maniŋ n yi fu nuaj Yisa Masia vuodieke dı yine
Nazeriti vuoke saaŋ ma, hagi chuiŋ” ⁷ ta yigi u
nuudiigin me a sunji wo u hagi zie. Lele womi
daa wa nagisi aŋaŋ u naachigisa dı ye hagiruŋ;
⁸ u hagi a yugı a zie u nagisi ma a dı dia a chuiŋ
chuiŋ. Womi die u dı ba kuaŋ a juu Nmıŋ jiamaŋ
juokpeŋkpiŋku ma a chuiŋ ta yuga a bıra Nmıŋ.
⁹ Die vuosi mana dı yene wo u chunnana ta
bıra Nmınnı, ¹⁰ die ba mıŋŋı wa dı vuodieke dı
ŋaana kala Nmıŋ jiamaŋ juokpeŋkpiŋku sanvari
tika jigidieke ba wasınana “Sanuavuika” a jvusa
wa wonde, die dı yi be mamachi aŋaŋ ŋmaamiŋ
aŋaŋ wudieke dı yine a yi wa wa.

Piita die muvlina Yisa wuvluna dene

¹¹ Die daa wa die dı goori Piita aŋaŋ Jœn a
yallı, die dı yi vuosi mana mamachi ba chıgi
ga ba jigiŋ, jigidieke die ba wasınana “Solomoni
Lıufaan” wa. ¹² Piita die dı yene vuosisi u pıasi
ba dı, “Ninuŋ Izara vuosi, bıa wırlı gie dı yi ni
mamachi? Ta bıa ni daansa ti siba dı yiwo ti
gbaŋ gbaŋ ti hagiruŋ yaa ti wuvluna wıa ti yi
daa wa gie dı chuiŋ? ¹³ Nabidie Nmıŋ, vuodieke
die Abarahami aŋaŋ Aziki aŋaŋ Jakobu die dı
jianna wa, ta bı yi Nmıŋ dieke ti chualıba die
dı jianna wa, wıniŋ u kötına u Tıntıntı Yisa
ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ u gbaŋ gbaŋ hagiruŋ. Wıniŋ
die ni nagı a yi ti nyiŋkırıha nuusi me, ta zeti
wo Paliti niŋŋa saŋŋa dieke Paliti die dı yaalala
dı u vaa u ga yɔrı wa. ¹⁴ Die u yiwo Nmıŋ vuon

ta b̄i yi vuovunun̄iŋ ama die n̄i zeti wo m̄iŋ ta bal̄i Paliti d̄i v̄ vuari vuokvuru wa a yi n̄i. ¹⁵ Die w̄ia, n̄inuŋ die n̄i yine ba kuv Miivoliyuru wa; ama N̄miŋ die d̄i vaa v̄ hagi kuŋ me, ta t̄inuŋ t̄i yine w̄uri gie daansiatieliŋ. ¹⁶ D̄i yiwo Yisa wa saari yiko t̄i wa d̄i yi daa wa gbaam̄iŋ. Gbarigiri gie yiwo vuodieke n̄i wone s̄iba ta b̄i yese wo, ama v̄ keŋ ye gbaam̄iŋ, dama v̄ yine Yisa saaŋ yada wa w̄ia. U yine Yisa saaŋ yada w̄ia v̄ ye gbaam̄iŋ ta zie n̄i mana n̄iŋja naa.

¹⁷ “Lele n̄ n̄imballi, n̄ s̄iba a baar̄i wudieke n̄inuŋ aŋaŋ n̄i nyiŋkuraha d̄i yine ba kuv Yisa wa, die n̄i ka s̄iba wudieke die n̄i yinene ch̄iaŋ. ¹⁸ Ama N̄miŋ die w̄on̄ bal̄i v̄ w̄uri a yi v̄ naazvaliba, ta ba gbaŋ die d̄i bal̄i a yi vuosi d̄i sie v̄ Vuovvarikur̄i Masia wa dii wahala. Die v̄ vaa ka seŋ yi wusie s̄iba n̄i yine die wo.

¹⁹ “Die w̄ia n̄i vaa n̄i t̄ontumbiat̄i ta yinŋi a keŋ N̄miŋ jigiŋ amu v̄ naḡi n̄i t̄umbiat̄i a ch̄aa n̄i, ²⁰ ta v̄ nan b̄i yi n̄i haalit̄i voosin̄, ta b̄i t̄uŋ Yisa Masia n̄i jigiŋ, vuodieke v̄ wone a vuari wa a yi n̄i wa. ²¹ Ama sie Yisa wa w̄tar̄i arizanna ma a ga t̄uḡi saŋja dieke N̄miŋ d̄i bala v̄ w̄onsi jaan̄ mana s̄iba die v̄ vana v̄ naazvalikas̄i mba die d̄i benne kvr̄iŋ ma wa d̄i bal̄i wa.

²² “Die gbaŋ Mosisi d̄i baar̄i d̄i, ‘T̄i Yomutien̄ Nabidie N̄miŋ nan daansi yi n̄i naazua s̄iba v̄ t̄unna m̄iŋ naa, ta v̄ nan yi n̄i gbaŋ gbaŋ n̄i vuon̄. N̄inuŋ n̄i mu n̄i w̄umma wudieke mana v̄ balala n̄i. ²³ Vuodieke mana d̄i kana ka w̄umma wudieke mana w̄onuŋ naazua wa mi d̄i balala, N̄miŋ nan vuari die vuoke a nyiŋ v̄ vuosi me ta ch̄uus̄i wa.’

²⁴ “Ta N̄miñ naazvalin̄ baniñ ba añañ naazva Samuli añañ vuodiekkemba die dì kenne u kvañ chaati ta die bala N̄miñ w̄laha die w̄ñ balí wudieke dì yinene daari gie nuañ. ²⁵ N̄miñ nua diekemba die u yna u naazvaliba, yiwo n̄i suti, a b̄i guti, nua dieke N̄miñ dì yna n̄i ch̄oç̄enkuvuliba gbañ yiwo n̄i suti. Dama die u balí wa Abarahami dì, ‘Fū haagin̄ w̄onyi ma, mañ nan daagi a yi alibarika yi tingbañka gie vuosi mana.’ ²⁶ Die wia N̄miñ dì vuari u Tuntuntu Masia wa ta woliñ tuñ wa n̄i jigin̄, dì u vaa n̄i chiḡi a nyiñ n̄i tuntumbiatı ma ta ye alibarika ka.”

4

Die ba yalla Piita añañ Jœon a ga nyiñkvra niñja dene

¹ Die Piita añañ Jœon die dì yene ko bala wia a yia vuosisi, die N̄miñ kïkaabituba añañ N̄miñ j̄iamin̄ juokpeñkriku sojasisi jakusin̄ añañ Sadussisi vuosi dì keñ ba jigin̄, ² dama die ba jii wa sinyurin̄ a yi Piita añañ Jœon, dì ba daginana vuosisi dì Yisa die hagi kuñ me wia, ka dagi siba kunti nan daansi hagi kuñ me. ³ Die wia die ba yigi be a nagi ba a yi dansarika sun̄ dì tuñ vun̄, dama yun̄ die w̄ñ a sibe miñ. ⁴ Ama daadañ diekemba die dì wunna Piita añañ Jœon baliku die dì yi Yisa yada ta yi Yisa kvañanduisirin̄. Ta vuodiekkemba die dì dina Yisa dì yi siba vuosi tuse anu.

⁵ Tuñ die dì vunna, Juu vuosi niñjanđuisiriba añañ ba nyiñkvra añañ mıraha dıdagırıba die dì lagin̄ tañ ba lagimin̄ jigin̄ Jerusalemi ma, ⁶ die ba

lagin ajan Nmien kikaabitiba jakvun Anasi ajan Kayafasi ajan Joon ajan Alekizanda ajan Nmien kikaabitiba jakvuri tigin vuosi bataj. ⁷ Die ba yi Piita ajan Joon di kej zie ba sunsun ta ba piasa ba di, “Bia hagiru ni yall, ta minia saan ma ni yie wiaha gie?”

⁸ Womi Nmien Halikasika die di hagi Piita ma u yinji a bal ba di “Ninu niyandisiru ajan nyinkura, ⁹ di yi ni piasa ti jinne yaa gamma wuvun dieke ti yine a yi gbarigiri gie ajan u yene gbaamij dene, ¹⁰ die nij, ni mana ajan Izara vuosi mana summa di di yiwo Nazeriti vuoke Yisa Masia saan ma ta daa wa gie di ye gbaamij ta zie ni niyja naa. Yisa wo mi die ni yi ba kpaasi wa dagariku ma a kuu wa wa ama ta Nmien di vaa u hagi kumbu me wo. ¹¹ Wunu u yine vuodieke Nmien gbaanjku di bal u wiaha di ‘Taŋ dieke ninu mimuriba di zetine wo

yinjine a kej biruŋ gɔŋgɔŋyugiruŋ taŋ viunij.’

¹² Ta vuon saan bi wori tŋgbanja gie me ta Nmien di yi vuosi di ti ye gbatitaanij, sie Yisa nyuna ma.”

¹³ Die laginju vuosi di yene Piita ajan Joon di dine dembisi dene wo, ta die ba bi mienji di Piita ajan Joon die yiwo vuodiekeembu di kana ka siba gbanij die di yi be mamachi, ba mienji di die banij ajan Yisa die benne. ¹⁴ Ama die ba yene daa dieke die di yene gbaanjku di ziene Piita ajan Joon jigiri die ba ka biagl bal wiu a chvusi ba. ¹⁵ Die wia die ba vaa ba ye nyij laginju jigin, ta ba wa ye taŋ, ¹⁶ ta piasa taŋ di, “Bia ti nan yi dembisi gie? Dama vuodieke mana

dı benne Jerusalemi ma sıba mamachi wudieke ba yine, ta tı kaanı bıagı chiisike. ¹⁷ Ama nı vaa aŋ tı kpaanı ba dı ba daa bı wa Yisa saaŋ a yi vuonı, amu vuosi kaanı wuŋ Yisa wıırı gie.”

¹⁸ Die wıa die ba bı wa ba a keŋ juu a balı ba dı “Nı sımma nı bı nagı Yisa saaŋ a balı yaa dagı vuonı bıbra.” ¹⁹ Ama Piita aŋaŋ Jıɔn die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Nıniŋ nı gbaŋ gbaŋ nı yilime dı bıa muna Nmıŋ jigiŋ? Tı saagı a yi nı ta zeti Nmıŋ nuŋ yaa?” ²⁰ Dama tı kaanı bıagı vaa wudieke tı gbaŋ gbaŋ tı yene ta wuŋ wa balıŋ.” ²¹ Ta die lagıŋku nyıŋkvraha die dı bı kpaanı ba aŋaŋ nıŋŋmına ta vaa ba ga yɔrı, dama die ba ka ye wıuŋ ba baaŋ nagı a datı ba tıbuŋ, dama vuosisi die faası bala mıŋ ta bıra Nmıŋ saaŋ aŋaŋ wudieke dı yine wo. ²² Daa dieke die dı yene mamachi gbaaŋku die tıaŋ bına baŋıſı-nıſa.

Yisa kvaŋandıusırıŋ die dı jıvısına Nmıŋ a yaala Dembisi dene

²³ Die ba dine vaa Piita aŋaŋ Jıɔn wa, die ba yiŋŋi ga ba chanchaalıba jigiŋ a balı ba wudieke Nmıŋ kıkaabitıba jakuvırı aŋaŋ nyıŋkvraha dı bala ba wa. ²⁴ Die ba wıunna naa wa, die ba mana die dı lagısı taŋ aŋaŋ svıgibalımuŋ a jıvısı Nmıŋ dı “Tı Yıomvtieŋ Nabidie Nmıŋ, fu naana ıŋmıŋsikpen aŋaŋ tıŋgbanıka gie, muŋıkprıuma aŋaŋ nyindiekemba dı benne a ma, ²⁵ die Halıkasıka ma fu dagı tı chıɔŋkvıŋ Davidi vuodieke die dı yine fu tıntıntı, ta die u bugı balı fu Halıkası yiko me dı

'Bia yine vuodiekemba dì kana a ka yi Juu vuosi
 dì piri ajanj sınyürüŋ,
 ta Izara vuosi dì sama saŋ tögiti
 26 ta tıngbaŋka gie naara ajanj ba nyiŋkura dì
 lagısı taŋ
 a tuole dì ba wagı ajanj Nabidie Nmıŋ ajanj
 u Vuovvuarıkırı Masia wa.'

²⁷ "Dì yiwo wusie dì, Herodi ajanj Pontiwosi Paliti ajanj vuodiekemba dì kana a ka yi Juu vuosi ajanj Izara vuosi die serj lagısı mıŋ tıka ma ta saŋ dì ba kuu kası tıntıntı Yisa, vuodieke die fu vuarına a zie wo. ²⁸ Die ba lagısıya mıŋ dì ba yi wudieke mana fu hagırıŋ ajanj fu yaalıŋ ma fu wone a saŋ dì ka nan yi wo. ²⁹ Ta lele tı Yomutieŋ, ye vuosi gie dì ḥaaana a juo tı ḥmaamıŋ dene, ta vaa tıntıŋ vuodiekemba dì yine fu yɔŋısı balıma fu wıaha gie ajanj dembisi pam, ³⁰ ta tıntı fu nuuŋ ta yi ybagıtieliŋ ye gbaamıŋ, ta vaa tı yime mamachi wukpıuma pam ajanj fu kası tıntıntı Yisa saŋ hagırıŋ ma."

³¹ Die ba dine a jıvısi Nmıŋ a kpatı wa, jigidięke ba lagıŋna wa dì dɔŋ, ta Nmıŋ Halıkasıka die dì suuli ba mana die ba piili a bala Nmıŋ wıaha ajanj suggihagırıŋ.

Die ba tıana ba nyinti a yıa taŋ dene

³² Saŋka mi Yisa kuaŋandıusırıŋ mana die dì lagıŋ taŋ ajanj sugganyili balımuŋ ajanj suggibalımuŋ, ta tıa ba nyinti a yıa taŋ. Vuon die ka baarı dì u sıwa jaŋ. ³³ Die saŋja mi tıntıntıba die dıdı tı Yomutieŋ Yisa kumbu hagırıŋ daansıa, ta daansıaka die yaa hagırıŋ

pam, ta N̄mīn̄ die d̄i yi alibarika pam a yi ba mana ma. ³⁴ Die vuon̄ wo ba s̄v̄n̄ a waari jaan̄, dama vuodieckemba die d̄i yalla ba gbaŋ̄ gbaŋ̄ kuati yaa tige ḥaaŋ̄ naḡha a daa m̄iŋ̄ a yaa ligirehe, ³⁵ a keŋ̄ t̄nt̄nt̄t̄ba jigiŋ̄, ta ba naḡi t̄la a yi vuon̄ mana u yaala dene.

³⁶ Die daa wonyi die bie mi u saaŋ̄ d̄i d̄i Josefu, ta die yi Liiva buuriŋ̄ vuon̄, ta ba m̄iři wa Saapurusi, vuodieke t̄nt̄nt̄t̄ba d̄i wasinana Banabasi (ka chiaŋ̄ yine susuŋ̄njiru), ³⁷ die d̄i keŋ̄ naḡi u kwaŋ̄ a daa, a yaa ligirehe a keŋ̄ a yi t̄nt̄nt̄t̄ba.

5

Ananiasi aŋ̄aŋ̄ u hɔḡu Safara wia

¹ Ama daa wonyi gbaŋ̄ die benne a d̄i Ananiasi ta u hɔḡu d̄iaŋ̄ d̄i d̄i Safara. Die ba naḡi ba faari a daa, ² ta die naḡi ligirehe a tan̄ a l̄obiri, ta u hɔḡu wa d̄i s̄iba ha wia, ta die naḡi ligire t̄al̄ika ha a yaa ga yi t̄nt̄nt̄t̄ba ha. ³ Piita die d̄i p̄iası wa d̄i, “Ananiasi, b̄ia fu vaa Sitaani d̄i juu fu s̄v̄n̄ a nyāŋ̄j̄i fu, ta yi fu ch̄ib̄i ḥm̄inchib̄isi a yi N̄mīn̄ Halikasika ta naḡi ligirehe a tan̄ fu tuone a nyiŋ̄ kuaku ma fu naḡina a daa wa? ⁴ Die fu yene ka naḡi ka a daa wa, die ka ka yiwo fu s̄ut̄i? Ta die fu naḡina ka a daa wa, ligirehe die ka yi fu s̄ut̄i? Ta b̄ia yine fu yile fu s̄v̄n̄ ma a yi naa? F̄un̄iŋ̄ fu ka ch̄ib̄i ḥm̄inchib̄isi a yi wa vuota, ama fu ch̄ib̄i yi wa N̄mīn̄.” ⁵ Die Ananiasi die d̄i w̄unna naa, die d̄i kpi a nan. Die ḥmaaŋ̄kpeŋ̄kpriŋ̄ d̄i juu vuodieckemba mana die d̄i w̄unna u kumbu w̄aha. ⁶ Womi dalvaka die d̄i keŋ̄ nyiŋ̄ a muuri

υ nyiŋbaŋka aŋaŋ gariŋ a chii wo a nyiŋ a ga guu.

⁷ Ka kvaŋchaŋ hawasi ataa, υ hɔgv̥ wa die dí ken̥ juu jigidieke Piita die benne wo, ta ka siba wudieke dí yine. ⁸ Ta Piita dí piasí υ gbaŋ dí “Balı mиŋ, fونиŋ aŋaŋ fu chv̥ru wa dí nagina ní kvakv̥ a daa wa ta tuo ligirehe a mana wunna?”

Die υ yiŋni a balı wa dí “Wa, bu mana wunna.”

⁹ Die wla Piita die dí piasí wa dí, “Bia fونиŋ aŋaŋ fu chv̥ru wa dí yi nuabalimиŋ dí ní magisi Ti Yomutieŋ Halukasika. Daa diekemba dí guune fu chv̥ru wa, bie wo sanuari tиŋ lele, ta ba nan chii fu gbaŋ a nyiŋ a ga guu.” ¹⁰ Lele womi die υ kpi a nan tиŋbaŋ, ta dalvakah die dí a ken̥ juu a ye dí υ kpiye mиŋ, ba chii wo a nyiŋ a ga guu υ chv̥ru wa lugin̥. ¹¹ Saŋja mi die ŋmaaŋkpeŋkriŋ die dí juu Yisa kvaŋandüsiruŋ mana aŋaŋ vuodiekiemba die dí wunna wiaha.

Tvuntvntiba die dí gbaanna daadaŋ dene

¹² Saŋja mi tvuntvntiba die dí tuma machi tvnkpiŋma pam vuosisi jigiŋ. Ta Yisa kvaŋandüsiruŋ mana die dí ŋaaŋ lagisi tan̥ N̥miŋ jiamuŋ juokpeŋkriku, Solomoni lufaaka jigiŋ. ¹³ Ama vuodiekiemba dí kana ka yi Yisa kvaŋandüsiruŋ dí wo sikimiŋ a baŋ gaaŋ ba gbaŋ a guti ba ma, ama ta die yla ba jiluma pam, ¹⁴ ama dembisi aŋaŋ hɔgv̥ba pam die dí yi ti Yomutieŋ yada ta guti υ kvaŋandüsiruŋ ma. ¹⁵ Die tvuntvntiba dí yinene wudiekemba ba wla, vuosi die dí chii yŋagutieliŋ a nyiŋ sieti ma, a nagı ba duŋ gadosi aŋaŋ kalıŋası ma a mu Piita dí keŋ chv̥ŋ tıanna υ ligisiŋ nan nan ba ma aŋ

ba ye gbaamιŋ. ¹⁶ Ta die kpikpaaŋ die dí nyiŋ tuiŋkpaŋŋiſi die dí gbine Jerusalemi a yaa ba yuag̊itielŋ aŋaŋ vuodiekkemba jimb̊iat̊i dí yalla a keŋ, die ba mana dí ye gbaamιŋ.

Tv̊ntv̊ntiba wahala diile wia

¹⁷ Die wia N̊m̊iŋ kikaabit̊iba jakv̊v̊ŋ aŋaŋ u kuaŋandiuſiruŋ mana aŋaŋ Sadusisi vuosi bataŋ pam die dí yaa suŋib̊iaŋ aŋaŋ tv̊ntv̊ntiba, ta die yi ¹⁸ ba ga yigi be a kpari ba dansarika ma. ¹⁹ Ama yuku me N̊m̊iŋ malaka die dí keŋ sv̊v̊ŋ a yuori dansarika ka sanvaha dí tv̊ntv̊ntiba keŋ nyiŋ, ta balı yi ba dí, ²⁰ “N̊i gamma a ga zie N̊m̊iŋ jiam̊iŋ juokpeŋkp̊iuk̊u ma a balı vuosisi miivoli haaliku gie wia mana.” ²¹ Die tv̊ntv̊ntiba die dí tuo u nvarı, die sv̊kuleeliŋ die ba ga juu N̊m̊iŋ jiam̊iŋ juokpeŋkp̊iuk̊u ma a piili a daga vuosi wiaha.

Die N̊m̊iŋ kikaabit̊iba jakv̊v̊ri aŋaŋ u kuaŋandiuſiriba die dí wa Juu vuosi nyiŋkv̊ra mana a lag̊iŋ taŋ, ta die yi nvaŋ dí ba ga dansarika ka sv̊v̊ŋ a ga vuari tv̊ntv̊ntiba a keŋ ba niŋŋa, ²² Ama die ba gana t̊ug̊i dansarika ka sv̊ku die ba ka ye be ta yiŋŋi ga lag̊iŋku jigiŋ a ga baari dí ²³ “T̊i gana a t̊ug̊i dansarika ka jigiŋ, t̊i ye ka miŋŋi kpari miŋ keŋ keŋ, ta gbigbarit̊iba dí zie sanvaha tuiŋ a gbari, ama t̊i yuorine sanvaha ta vuon̊ mana wo ka sv̊v̊.” ²⁴ Die N̊m̊iŋ kikaabit̊iba nyiŋkv̊raha aŋaŋ N̊m̊iŋ jiam̊iŋ juokpeŋkp̊iuk̊u sojasisi jakv̊v̊ri dí wunna naa wa, die dí yi be mamachi ba yile wudieke dí yine wo. ²⁵ Womi vuon̊ wonyi die dí keŋ juu mi a baari dí, “N̊i ye, daa diekemba ni

nagina a yi dansarika ma wa zie N̄m̄iñ jiamuñ juokpeñkp̄ıku ma a daga vuosi N̄m̄iñ wia.”

²⁶ Die wia sojasisi jakuvvri die d̄i nagı u dembisi ba ga yaa t̄untuntıba kej, ama die ba ka vuari ba añañ hagırıñ, dama die ba chıgı ñmaamıñ d̄i vuosi nan taa ba tana.

²⁷ Die ba yalla ba kej wo, die ba vaa ba kej zie lagıñku nıñja, ta N̄m̄iñ kıkaabitıba jakuvvri balı ba d̄i, ²⁸ “Die tı yi ni wa nuañ añañ nıñjımına, d̄i ni da kej dagı vuosi Yisa saañ ma, ama ni ye wudieke ni yine, ni nagı dagıku a muvhı Jerusalemi mana, ta yaala ni yi tı Yisa kuvvurıñ.”

²⁹ Ta Piita añañ t̄untuntıba banıñ ba d̄i yinjı balı ba d̄i “Sie tı saagi N̄m̄iñ nuañ ta daa vuota nuañ. ³⁰ Tı chıçıkkuşluñ N̄m̄iñ die vana Yisa d̄i hagı kuñ me, die ni kpaasına wa dagariku ma wa ta kuv wa wa. ³¹ N̄m̄iñ die d̄i kötı wa a jıvalı wa a kaliñ u nuudiiginj a yiwo Nıñjandıüsırı añañ Gbıgbatıtaantu, d̄i u yi Izara vuosi sienj d̄i ba chıgı nyıñ ba t̄untumbıati ma añ N̄m̄iñ nagı ba t̄umbıati a chaa ba. ³² Tınuñ añañ N̄m̄iñ Halıkasıka yine Yisa kumbu hagıñ daansıa tieliñ; N̄m̄iñ d̄i nagina Haalı dieke wo a yia vuodieke mana d̄i tuone u nuañ.”

³³ Die nyıñkvraha die d̄i wunna naa, die ba jıı sınyıruñ pam d̄i ba kuv t̄untuntıba. ³⁴ Ama Farasisi vuonj wonyı die benne lagıñku me ta u saañ d̄i d̄i Gamalia, ta yi mıraha dıdagırı, vuonj mana die d̄i yia wa jılıma pam; die d̄i hagı lagıñku ma a balı ba d̄i ba yaa t̄untuntıba a nyıñ añ ka yi svaa. ³⁵ Die u wa balı yi ba d̄i “N chanchaalıñ Izara vuosi, ni summa añañ ni bala ni yi vuosi gie wudieke wo. ³⁶ Sañja dieke d̄i

tianna wa, Tudasi die hagiya a baari dì u yiwo vuokpriñ ta die vuosi siba kóbisi-níisa die dì dì u kuañ, ama vuosi batañ die dì keñ kuv wa, die u kuañdúsırıba mana die dì chigí a jaasí jigiñ mana, ta u tuvmaha mana die dì yi ýorí. ³⁷ Naa kuañ chaan, ta Judasi, vuodieke dì yine Galili vuoke gbañ die dì keñ vuosi bútsiku sañja, die u tarigí vuosi batañ ýiañ ta daadañ pam die dì dì u gbañ, ta vuosi die dì keñ kuv u gbañ, ta u kuañdúsırıba mana die dì chigí a jaasí jigiñ mana. ³⁸ Die wia, leleke gie wúri níñ, n kpaama ní dì ní ko vaa vuosi gie sómm ta vaa ba ga, dama dì yi ta ba tuvmaha dì yiwo vuota tuvma ka nan daansı kpatí. ³⁹ Ama dì yi ta ka yi Nmíñ tuvma, ní kaañ bıagı a nyahıñi ba; níníñ ní nan keñ ye ta ní waga anjañ Nmíñ."

Die lagıñku die dì tuo Gamalia kpaanjkü, ⁴⁰ ta die yinji a wa tuntuntıba a keñ juu, ta vaa ba tibi ba anjañ kpaasın, ta yí ba nvañ dì ba da keñ wɔñ a balı wıñ Yisa saañ ma, ta die vaa ba ga ýorí. ⁴¹ Die wia, tuntuntıba die dì nyıñ lagıñku jigiñ anjañ súgítalıñ, dama Nmíñ die yene be ba muna wahala diile Yisa saañ ma. ⁴² Ta die daañ mana ba ñaañ gara Nmíñ jiamıñ juokpenkpikü ma, ta bı gara vuosi tige me a daga ta mʉvla wʉvʉnahा dì Yisa yine Nmíñ Vuovvarıkırı, Masia wa.

6

Ba vvarına susuñjiriñ bayurçayı wa wia

¹ Sañja mi die Yisa kuañdúsırıñ die dì gvtinana wa, ta vuunuñ dì keñ keñ Juu

vuodiekeomba dí balala Giriiki jabalíkúŋ aŋaŋ Juu vuodiekeomba die dí bala ba gbaŋ gbaŋ jabalíkúŋ sʊnsʊŋ, dama vuodiekeomba die dí balala Giriiki jabalíkúŋ die baari dí daaŋ mana ba ɳaana tía nyindiikehe ba kpihɔgʊba ka tuose siba vuodiekeomba dí bala Juu jabalíkúŋ. ² Die wia tʊntʊntıba baŋ aŋaŋ ale wo die wa Yisa kvaŋandıusırıŋ a lagısı taŋ a baari dí “Dí ka mu dí tí vaa Nmíŋ wia muvulıŋ ta wıarı nyindiike tıala ma. ³ Die wia n nımballı, nı daansı nı sʊŋ a vıarı dembisi ba bayvɔøyı nı sıbına a baari ba berinj vıuna, ta yaa ylaŋ ta suuli wo aŋaŋ Nmíŋ Halıkasıka, aŋ tı nagı tıvumaha gie yi ba nuusi me, ⁴ ta tı nagı tıvıŋ tı saŋja a yi Nmíŋ jvıusıŋ mi aŋaŋ Nmíŋ wia dagıŋ ma.”

⁵ Ta Yisa kvaŋandıusırıŋ mana die yaa svıgıfıalıŋ aŋaŋ tıntıntıba balıku. Die wia ba vıarı Sitiiveni vuodieke die yallı yada pam ta Nmíŋ Halıkasıka dí suuli wo aŋaŋ Filipi aŋaŋ Porokorusi aŋaŋ Nikanori aŋaŋ Timoni aŋaŋ Pamenesi aŋaŋ Nikolasi, vuodieke die nyına Antiyoku, ta die dí ka yi Juu vuonj, ama die dí tarıgi v jıamıŋ ta dia Juu vuosi jıaŋku. ⁶ Die ba yaa ba ga tıntıntıba jıgiŋ, ta tıntıntıba die dí nagı ba nuusi a diisi ba sikpigile me ta jvıusı Nmíŋ yi ba.

⁷ Naa kvaŋ chaaŋ Nmíŋ wia die dí bı muvulı a ga jıgiŋ mana, ta Yisa kvaŋandıusırıŋ die dí guta lagı lagı Jerusalemi ma, ta Nmíŋ kıkaabitıba pam die dí saagı Yisa wuvıunaha ta yiwo yada.

Sitiiveni yıgiŋ wia

⁸ Sitiiveni die dí ye N̄m̄iñ sunjñiñ añañ hagırıñ pam, ta die dí yie mamachi tunkpıuma vuosisi sunj. ⁹ Ama die dembisi batañ die dí ka tuo wo. Vuodiekiemba die dí nıga nınhagırıñ añañ Sitiiveni die yiwo Juu vuodiekiemba dí yine yɔñısı, ta die ba vuari ba a nyuñ ba yɔñısı ma. Die ba nyuñ wa Sayireni añañ Alekizandira, banuñ añañ Juu vuosi batañ die dí nyuna Silisia añañ Asia ma. Die ba gbañ ba yaa wa ba N̄m̄iñ jıamıñ juoñ. ¹⁰ Ama N̄m̄iñ Halıkasıka die dí yi Sitiiveni yıañ pam, die ba ka bıagı a nyanyañı wa añañ u wıabalıkaha. ¹¹ Die ba kana ka bıagı a nyanyañı wa wıa, die ba ga kpali dembisi batañ dí ba balı dí “Tunuñ tı wuñ wa u balala a chıusa Mosisi añañ N̄m̄iñ.” ¹² Ba bala naa wıa, ta vuosisi añañ nyıñkıraha añañ mıraha dıdagırıba dí jıı sınyıñrıñ ta ga Sitiiveni jıgiñ a yigi wo a yaa wa ga ba nyıñkıra lagıñku jıgiñ. ¹³ Womi die ba yaa dembisi batañ dí ba chıbı ñmınchıbısı a yi wa. Die ba baarı “Daa wa gie ñaañ bala sañja mana a chıusa N̄m̄iñ jıamıñ juokpeñkpıukı añañ Mosisi mıraha; ¹⁴ dama tı wuñ wa u bala dí Yısa vuodieke dí yine Nazeriti vuoke nan kpañrı N̄m̄iñ jıamıñ juokpeñkpıukı gie a taañ, ta tarıgı chıvara diekemba Mosisi dí yına tı wa.” ¹⁵ Vuodiekiemba mana die dí kala lagıñku jıgiri die dí mırıgı ba nine a daansa Sitiiveni, ta die ye u ninechaan dí tarıgı a sıı sıba malaka ninechaan.

¹ Die wia N̄m̄iŋ k̄ikaabitiba jakvvr̄i die d̄i p̄iası Sitiiveni d̄i "Ka seŋ yiwo wusie?"

² Sitiiveni die d̄i yinj̄i a balı d̄i "N n̄imballı aŋaŋ n chualıŋ, n̄i wumma muŋ, saŋŋa dieke t̄i ch̄oč̄enk̄uvn̄ Abarahami d̄i yene bie Mesopotamia ma ta ye ka hagi ga Harani ma, ta haḡritien Nabidie N̄m̄iŋ die d̄i nyiŋ v̄ jigiŋ, ³ ta balı wa d̄i 'Vaa fu deŋ aŋaŋ fu t̄iŋbaŋ ta ga t̄iŋbaŋ dieke n balla n dagı fu wa.' ⁴ Die wia die v̄ nyiŋ v̄ t̄iŋbaŋka ma a ga bie Harani ma. V̄ ch̄oč̄en wa kuŋ kvaŋ chaan̄, ta N̄m̄iŋ die d̄i vaa v̄ hagi a keŋ kah t̄iŋbaŋka gie me jigidieke n̄i benne lele naa. ⁵ Ama N̄m̄iŋ die ka yi wa t̄iŋbaŋka halı b̄ita gbaŋ d̄i v̄ s̄ina, ama ta die yi wa n̄vaŋ d̄i v̄ nan daansi nagı ka a yi wa, ta ka nan yi w̄onuŋ aŋaŋ v̄ haaḡısı s̄utı. Saŋŋa dieke N̄m̄iŋ die d̄i yine n̄varı gie wo ta Abarahami die wo bua. ⁶ Naa die N̄m̄iŋ d̄i balı yi wa d̄i, 'Fu haaḡısı nan daansi beri t̄iŋbaŋ gaan̄ ma, mi ba nan yi yoŋısı, aŋ ba mugisi be pam b̄ina k̄obıſı-n̄uisa. ⁷ Ama manuŋ n nan daansi datı t̄iŋbaŋ dieke vuosi ba bala ba tuŋ a yta wa t̄ibıŋ, ka kvaŋ chaan̄ ba nan keŋ a nyiŋ kanuŋ t̄iŋbaŋka mi a keŋ t̄ika gie me a j̄ama muŋ.' ⁸ Womi N̄m̄iŋ die yi Abarahami n̄vaŋ, ta die dagı wa n̄varı dagıti, d̄i w̄onuŋ aŋaŋ v̄ haaḡısı gobi ba k̄ola. Die Abarahami d̄i keŋ muři Aziki, ta die gobi v̄ k̄oli ka daraa n̄i daraan̄. Ka kvaŋ chaan̄ Aziki diaŋ d̄i muři Jakobu ta gobi v̄ k̄oli, ta Jakobu diaŋ d̄i gobi v̄ ballı baŋ aŋaŋ bale die d̄i yine t̄i ch̄oč̄enk̄uvl̄ıkpuıma wa k̄ola.

⁹ "Die Jakobu ballılı die d̄i keŋ haa ba n̄imbua Josefu ta die nagı wa a daa a yi vuosi bataŋ ba

yaa wa ga Ijipiti tñgbanj ma a bñriñ wa yçmu. Ama Nµmñ die bie v jiginj, ¹⁰ ta die vuari wa a nyinj wumugisike mana ma, ta die dñ yi wa yianj ta yi Ijipiti naanj wa Faro dñ yaala v wia ta yi wo jakunñ Ijipiti tñgbanj ma, ta bñ yi wo jakunñ v tiginj me.

¹¹ “Ka kvañ chaañ kñjkriñ die dñ keñ nan Ijipiti añañ Keenani tñgbanjisı mana ma, die ba dñ wahala pam, ta tñ chœñkuvulba die ka ye nyindiike. ¹² Die wia die Jakobu dñ wunna dñ nyindiike bie Ijipiti ma wa die v tuñ v ballul, tñ chœñkuvulba mi, die ba bumbuñaj garñj wonde. ¹³ Die ba garñj bule wo ma wa Josefu die dñ nagı v gbañ a dagı v nimbällili, mi Faro die dñ münjñ Josefudeñ. ¹⁴ Ka kvañ chaañ Josefudie dñ tuñ a wa v chœñ Jakobu añañ v deñ mana dñ ba keñ Ijipiti ma; die ba mana die yiwo vuosi banjisı-yupçayı añañ banu. ¹⁵ Die wia Jakobu añañ v dembe mana die dñ hagi a ga Ijipiti, mi die wunñ añañ v ballı dembisi die dñ kpi. ¹⁶ Die ba nagı ba nyiñgbaninj a yinjñ a ga Saakemi a ga guu vörñ dieke Abarahami die dñ dana a nyinj Hamori buuriñ jiginj ma.

¹⁷ “Die dñ wana a gbigi dñ Nµmñ yi suuli v nuari die v yina Abarahami wa, die tñ vuosisi die dñ benne Ijipiti ma wa die dñ wa faası dala pam. ¹⁸ Ka kvañ chaañ vuonj wonyı die dñ keñ dii Ijipiti naari, ama wunñ die v ka sıba Josefuwia. ¹⁹ Die naanj wa die dñ pogılı tñ vuosi añañ bñanj, ta die mugise be dñ ba vuari ba ballinyaalısı ba tige me a taanj anj ba kpi.

²⁰ “Die ba keñ müri Mosisi, ta die v vuna pam,

ta Nmīn̄ nine die d̄i suuli wo. Die v bie wo v ch̄oɔŋ̄ tiḡi me ch̄ūt̄i ataa, ²¹ die ba kenne naḡi wa a nyūŋ̄ ba tigiri me saŋ̄ja dieke wo, die naaŋ̄ wa h̄oḡw̄la die d̄i keŋ̄ a naḡi wa a wubi wo, ta yiwo v gbaŋ̄ gbaŋ̄ v b̄va. ²² Die ba daḡi Mosisi yiaŋ̄ dieke mana Ijipiti vuosisi d̄i yalla, die v keŋ̄ b̄irin̄ vuodieke d̄i sib̄ina wubalika ta tuuma haḡirin̄ tuuma.

²³ “Die Mosisi die d̄i tuŋ̄i b̄ina ban̄j̄isi-n̄usa Ijipiti vuosi jigiŋ̄, die v yile daaŋ̄ kaani d̄i v ga a waasi v gbaŋ̄ gbaŋ̄ buuriŋ̄ Izara vuosisi. ²⁴ Die v ganana wa die v ye Ijipiti vuon̄ d̄i mugisinene Izara vuon̄, die v ga d̄i v gbat̄i wa a taaŋ̄, ta die a kuuŋ̄ Ijipiti vuoke. ²⁵ Die v yile sib̄a v gbaŋ̄ gbaŋ̄ v vuosi nan m̄iŋ̄ji sib̄a Nmīn̄ baa v naḡi wa wun̄in̄ a tuŋ̄ a gbat̄i ba a taaŋ̄, ama die ba ka m̄iŋ̄ji die. ²⁶ Ka tuvvvusa, Mosisi die d̄i bi ye Izara vuosi bale d̄i waḡinana, die v yaala v wonsi ba sunsun̄, ta bal̄i ba d̄i, ‘N zvamb̄a, n̄i yiwo n̄umball̄i, b̄ia n̄i waga tan̄ die?’ ²⁷ Ama vuodieke die d̄i yaala waaḡib̄u die d̄i kpan̄j̄i Mosisi a taaŋ̄ luḡin̄, ta die a p̄iası wa d̄i ‘M̄in̄ia yine fu t̄i jakvun̄ aŋ̄aŋ̄ t̄i sar̄yadiiru?’ ²⁸ ‘Fvn̄in̄ fu yaala fu kuuŋ̄ m̄iŋ̄ m̄iŋ̄ sib̄a diene wo fu kuna Ijipiti vuoke?’ ²⁹ Mosisi die d̄i wunna naa, die v ch̄iḡi a nyūŋ̄ Ijipiti t̄uŋ̄baŋ̄ ma a ga bie Midiani t̄uŋ̄baŋ̄ ma, ta die d̄i keŋ̄ faari h̄oḡu a m̄iři ball̄i dembisi bale mi.

³⁰ “B̄ina ban̄j̄isi-n̄usa kuaŋ̄ chaŋ̄, die v ga haaḡin̄ daaŋ̄ kaani a ga tuŋ̄i Sanayi kunkogin̄ jigiŋ̄ ta ye bolinyaan̄ d̄i dinene haŋ̄goɔsi t̄iŋ̄, ta Nmīn̄ malaka die d̄i nyūŋ̄ bolib̄u sun̄.

³¹ “Die v yene die wo, die d̄i yiwo mamachi,

die u chwɔŋ a ga gbigi dì u mìŋŋi a daansi ka, ta die a wɔŋ tì Yòmùtieŋ Nmìŋ lèlìŋ, ta ka bala wa dì; ³² ‘Maniŋ n yiwo Nmìŋ dieke fu chɔɔŋkuvulìŋ dì jianna, Abarahami aŋaŋ Aziki aŋaŋ Jakobu Nmìŋ.’ Mosisi die dì wɔnna naa, die u cheeli aŋaŋ nmaamuj ta ka bì yaala u daansi mi.

³³ “Ta tì Yòmùtieŋ Nabidie Nmìŋ die dì balì a yi wa dì ‘Vuari fu nìraha, dama jigidieke fu zene wo yiwo jigikasi. ³⁴ Wusie, maniŋ n yeye mìŋ n vuosisi dì dinene wahala die Ijipiti me, ta wɔŋ ba kpaŋ. Die wìa maŋ a keŋ suŋŋi dì n gbatì ba a taaŋ. Die wìa n nan yinŋi tuŋ fu Ijipiti me.’

³⁵ “Mosisi wo gie die yine vuodieke Izara vuosisi die dì zetine wo, ta die pìasì wa dì ‘Mìnìa yine fu tì jakuvuŋ aŋaŋ tì saryadiiru?’ Ama wɔnìŋ Nmìŋ die dì vuari dì u yi ba nìŋŋandìsìru ta gbatì ba taaŋ, ta malaka dieke dì nyìna wɔnìŋ Mosisi jigiri bolinyaabu ma hanjgočsi tìka jigiri die suŋŋi wo. ³⁶ Die wɔnìŋ Mosisi die yine vuodieke die dì vuarìna ba a nyìŋ Ijipiti tìŋgbaj ma, die u bì tuŋ mamachi tìnkpuima Ijipiti tìŋgbaj ma aŋaŋ saŋŋa dieke die ba gana a garìsi Mugíkpuŋmìnbu wa, aŋaŋ saŋŋa dieke die ba benne haagìŋ ma wa bìna banjìsi-nìisa wa. ³⁷ Mosisi wo gie die bala a yi Izara vuosisi dì, ‘Nmìŋ nan daansi tuŋ nì jigiŋ u naazua wɔnyì sìba u tunna mìŋ, u nan yi nì gbaŋ gbaŋ nì buurinj.’ ³⁸ Wɔnìŋ Mosisi wo gie die dì benne aŋaŋ tì Izara vuosisi lagìŋku ma haagìŋ ma. Die u bie wo aŋaŋ tì chɔɔŋkuvulìba aŋaŋ malaka dieke die dì bala wìa a yi wa kunkoginj dieke ba wasìna Sinayi wa. Mi die u tuo Nmìŋ

miivoli wubalıkaha dı u nagı a yi tı choojkuvlıŋ
aŋan tı.

³⁹ “Ama die tı choojkuvlıba die dı zeti ta ka
dı wa dama ba sv̄janyile die yinji ga wa Ijipiti
me, ⁴⁰ die wıa die ba balı a yi Arɔni dı ‘Mıı
ŋmın a yi tı an ka dia tı nıŋja. Tınıŋ tı ka sıba
wudieke dı yine Mosisi, vuodieke dı nagına tı a
nyıŋ Ijipiti ma wa.’ ⁴¹ Saŋka mi die ba mıı buuŋ
sıba naraabıŋ, a kaaba a yıa ka, ta die die dv̄vuga
ta bıra jadieke ba gbaŋ gbaŋ ba mına wa aŋan
nuusisi. ⁴² Die wıa Nmııŋ die dı vaa ba a taan dı
ba jıama chıŋmarısı, sıba die dı maagına die wo
Nmııŋ naazvalıba gbaŋkv ma wa, dı Nmııŋ baari
dı:

‘Izara vuosi, die nı kvnana dɔŋısi
ta kaaba haagıŋ ma bına baŋısi-nıusa wa,
daa manıŋ die nı kaaba yıa.

⁴³ Die nı ḥaana naga buuŋ Moloki vıuŋ
ta bı naga chıŋmarıŋ Refani nıasıŋ
ta a yi bugile ta jıama.

Naa chıaŋ ma n nan vaa nı dataası vuvara nı a
nyıŋ nı tıŋ ma a yaa nı a ga saasaa a poli
Babiloni.’

⁴⁴ “Tı choojkuvlıba die kpi wo Nmııŋ vıuŋ
haagırı ma ta die daga dı Nmııŋ bie ba jigiŋ. Die
ba wınsı ka mıı sıba Nmııŋ die dı balla Mosisi
die wo. Die ka sıı sıba Nmııŋ die dı vana Mosisi
die dı yene ke die wo. ⁴⁵ Ka kvaj chaŋ die tı
choojkuvlıba die dı keŋ nagı vıuŋkv a yi ba ballı,
ta ba tuo ke a yaa ka gara, ta banıŋ aŋan Josua
die dı keŋ keŋ gie ta gbatı tıŋgbəŋ diekemba die
buuri gaası die dı sına. Nmııŋ die dı benne ba
nıŋja a yagı vuosisi a taan wa ta die viiku bie

gie deñ deñ a keñ tvgi Davidi sañja. ⁴⁶ Davidi beriñ die dì suuli N̄m̄iñ nine, ta die keñ jv̄vsı dì v̄ vaa v̄ müi tigij a yi w̄n̄iñ N̄m̄iñ vuodieke die dì v̄ ch̄oç̄kuvun̄ Jakobu N̄m̄in̄ni. ⁴⁷ Ama w̄n̄iñ Davidi b̄uadembij Solomoni die dì keñ müi die tigiri.

⁴⁸ “T̄ s̄iba a baari Nabidie N̄m̄iñ ka bie tige diekemba vuota dì müna. Naa s̄iñ s̄iba N̄m̄iñ naazua die dì bala dì

⁴⁹ “T̄ Ȳom̄ntieñ Nabidie N̄m̄iñ baari ñm̄iñsikpen̄ yine n̄ naari gbanij
ta t̄ngbañka gie diañ dì yi n̄ nagisi ji-gizielikiñ.

N̄i nan biaḡi a müi tiḡi dieke dì müna müj a yi müj?

Yaa jigidieke n̄ baañ nan voosi?

⁵⁰ Daa maniñ die n̄ naana nyinti gie mana?”

⁵¹ “N̄in̄iñ n̄i yiwo t̄bihaḡirütieliñ, ta n̄i sunjanyile dì yva ajan̄ N̄m̄iñ pam ta n̄i ka saaga dì n̄i w̄n̄iñ N̄m̄iñ w̄ia. N̄in̄iñ n̄i zetine N̄m̄iñ Haalib̄u s̄iba n̄i ch̄oç̄kuvuliba die dì zetine die wo. ⁵² N̄m̄iñ naazua w̄nyi die wori ta n̄i ch̄oç̄kuvulij dì ka mugisiye. Ta b̄i kvv N̄m̄iñ t̄ntntuba diekemba die dì b̄uḡina balı N̄m̄iñ Vuokasika Masia wa keniñ w̄ia. Ta lele n̄i yine vuodiekemba dì posine v̄ ch̄iañ ta kvv wa. ⁵³ N̄in̄iñ n̄i yine vuodiekemba die dì tuone N̄m̄iñ miraha a nyiñ malakasisi jigiñ, ama ta ka saaga a dia ha.”

Die ba tana Sitiiveni tana dene

⁵⁴ Die laḡinku vuosi die dì w̄n̄na Sitiiveni baliku die ba juñ sunyurun̄ pam ta ñoba ba nyuna. ⁵⁵ Ama die N̄m̄iñ Halikasika die dì suuli

Sitiiveni, u kötü u sikpen a daansi ḥmūnsikpen a ye ḥmūn chuulikpeñkpriñ ta ye Yisa dí zene ḥmūn nuudiigij chaan̄. ⁵⁶ Die u baari dí, “Ye, n ye arızanna sanuañ dí yuorine ta vuota Bua wa dí zie ḥmūn nuudiigij chaan̄.”

⁵⁷ Die ba wunna na ba keesi añañ lólikpriñ, ta nagı ba nuusi a ligi ba tuba. Womi ba mana die dí chígı a keñ taan̄ a giliñ wo bonyı, ⁵⁸ a datı wa nyıñ tıka lugıñ a piili a taa wa tana. Die vuodiekkemba die dí taana wa tana wa die dí vuari ba nyinyeeke duañ dalvakıñ wonyı die dí dine Sɔɔli dí u daansıma ha. ⁵⁹ Die ba taanana wa die ta die u keñ wa tı Yomutien̄ dí, “N Yomutien̄ Yisa, tuo n haalıñ!” ⁶⁰ Ta sun̄ gbirigi ta keesi añañ lólikpriñ dí, “N Yomutien̄, da keñ nagı ba taalı gie a chuvı̄ ba.” Die u balı wa naa ta kpi.

8

¹ Ta Sɔɔli die dí saagına u kuvla wıa.

Sɔɔli die dí mugisine Yisa kuañandıusırıñ dene

Dınıñ daarı mi gbañ gbañ die mugisibıaŋ die dí nan Yisa kuañandıusırıñ die dí benne Jerusalemi ma; ta ba mana die dí nyıñ a jaası ga Judia añañ Samaria lugı mana ama ta va tıntıntıba nyına mi. ² Vuodiekkemba die dí jıanna ḥmūn batañ die dí guu Sitiiveni ta faası kuvı̄ u kumbu.

³ Ama Sɔɔli die dí yaala u chuvı̄ Yisa kuañandıusırıba, ta die gara tige tige, ta yige Yisa kuañandıusırıñ, dembisi añañ hı̄guba mana a keñ nyına ta a yaa ba a lige dansarıka sun̄.

*Filipi die dì mwvulina Yisa wuvvinaha Samaria
ma dene*

⁴ Yisa kuañandusuruñ diekemba die dì jaasi wa die dì ga jigiñ mana a ga mwula Yisa wiaha. ⁵ Ta Filipi die dì suvñ ga Samaria tika ma a ga mwul Nmíñ Vuovvaríkuñ Masia wia a yi mi vuosisi. ⁶ Die daadamba pam mi die dì kej a mihñi a yuori ba tiba a wñ Filipi baliku, ta bi ye u yinene mamachi wudieke wo. ⁷ Die jimbiatı pam die dì chigü a nyiñ daadañ pam ma añañ keesin pam; ta die nyiñgban kpiikin tielin añañ gbarisi pam die dì ye gbaamij. ⁸ Die wia die svigftalıñ die dì bie Samaria tuñ mana ma.

⁹ Daa wonyi gbañ die benne tika ma ba wasa wa Simoni ta yaa tuiñ, sañja a tañ u ñaañ yie mamachi wuyike ta a yie vuosisi mamachi, ta die a bala dì u yiwo vuokpíuñ. ¹⁰ Vuodieke mana dì benne tika ma, zöçluntielin añañ vuokpíuma mana die dì yia wa jiluma ta wumma a yia wa. Die ba bala dì “Simoni yiwo vuodieke ñmíñ dieke ba wasanana ‘Yiko Nmíñ dì tariguna.’ ” ¹¹ Die ba wumma a yia wa dama die u yi wo mamachi wuyikehe a yvasi ba jigiñ. ¹² Ama die Filipi dì kej a mwul Nmíñ naari wuvvinaha añañ Yisa wia, dembisi añañ hcoñ die dì saagı u mwuliku, ta u sii ba Nmíñ nyaan. ¹³ Simoni gbañ gbañ die dì yi Filipi baliku yada, die u sii wa Nmíñ nyaan. Die u dì Filipi kuañ a yese mamachi wukpíuñ diekemba u yinene, dì yi wo mamachi.

¹⁴ Die Yisa tuntuntiba die dì benne Jerusalemi dì wñ dì Samaria vuosi tuo wo Nmíñ wiaha a dii, die ba tuñ Piita añañ Jœon ba jigiñ. ¹⁵ Die ba gana a ga tuñ mi, die ba jvusi Nmíñ a yi ba

dı ba tuo N̄m̄iŋ Halikasika, ¹⁶ dama die N̄m̄iŋ Halikasika die ye ka kej a s̄v̄n̄ ba w̄n̄ȳ mana ma; die ba ko s̄i ba wa N̄m̄iŋ nyaabu t̄ Ȳom̄utien̄ Yisa saaŋ ma nȳina. ¹⁷ Womi Piita aŋaŋ J̄ɔɔn die dı nagı ba nuusi a d̄isi ba ma ta ba tuo N̄m̄iŋ Halikasika.

¹⁸ Simoni die dı ye dı t̄unt̄unt̄iba dı nagına ba nuusi a d̄isi ba ma ta N̄m̄iŋ dı ȳi ba Halikasika, die w̄ia die u nagı ligire a yaala u ȳi Piita aŋaŋ J̄ɔɔn, ¹⁹ ta baari “N̄i ȳi m̄iŋ gbaŋ yiko ka gie amu maŋ kej nagı n̄ nuuŋ a d̄isi vuodieke mana ma, u nan tuo N̄m̄iŋ Halikasika.”

²⁰ Ama Piita die dı yiŋŋi balı wa dı “F̄vn̄iŋ nan kpi ȳor̄i aŋaŋ fu ligirehe dama fu yile dı fu nan b̄aḡi a daa N̄m̄iŋ piini aŋaŋ ligire. ²¹ Die w̄ia fu nuuŋ wo t̄ tv̄uma ma, dama fu s̄v̄n̄yile ka v̄una N̄m̄iŋ j̄iḡiŋ. ²² Die w̄ia ch̄iḡi a nȳiŋ fu s̄v̄n̄yilibiat̄i gie me, ta juvs̄i t̄ Ȳom̄utien̄ N̄m̄iŋ amu u nagı fu s̄v̄n̄yilibiat̄ak̄u gie a chaa fu, ²³ dama n̄ yeye ta fu suuli wo aŋaŋ s̄v̄gib̄iaŋ ta b̄iaŋ dı suuli fu.”

²⁴ Womi Simoni die dı balı a ȳi Piita aŋaŋ J̄ɔɔn dı, “N̄i juvs̄i t̄ Ȳom̄utien̄ a ȳi m̄iŋ, amu nyinti gie w̄n̄ȳ mana n̄i bala wa da kej kej n̄ ma.”

²⁵ Die ba bala wudieke t̄ Ȳom̄utien̄ dı yine aŋaŋ u w̄v̄v̄inaha a kpat̄i, die ba yiŋŋi a ga Jerusalemi. Die ba ganana die ba muvla N̄m̄iŋ w̄v̄v̄inaha Samaria t̄iŋkp̄anŋ̄i pam ma.

Filipi aŋaŋ Ituopia vuokpriŋ̄ w̄ia

²⁶ Die t̄ Ȳom̄utien̄ malaka die dı kej a balı a ȳi Filipi dı “Hagi a ga a daaḡi sie dieke dı nȳina Jerusalemi ta s̄v̄n̄ gara Gaza wa.” Ba

ka bı daaga sieku gie lele. ²⁷ Die wıa die v hagi a piili chonuŋ, die v ganana v ga tuoli Ituopia daayaabuŋ sieku me ta v kule. Die v yiwo vuokpriŋ ta daansi Ituopia hɔgo naaŋ wa ligire. Die v ga wa Jerusalemi a ga jiaŋ Nmıŋ, ²⁸ ta wa yinŋi kuli tigin ta kalt v toriku me ta duune dı data ka ta v karuma gbaŋ dieke Nmıŋ naazua Azaya dı maagına. ²⁹ Die Nmıŋ Halıkasıka die dı balı a yi Filipi dı “Vuısi gbıgi torikuke.” ³⁰ Womi Filipi die dı chıgı a ga gbigike a wuŋ daa wa dı karınnana gbaŋ dieke Nmıŋ naazua Azaya dı maagına wa. Die v pıası wa dı “Fu sıba wudieke fu karınnana chıaŋ mıŋ?”

³¹ Ta v yinŋi balı wa dı, “N baan yi wo lalıa a sımma ka chıaŋ, ntaala vuon dagı mıŋ?” Die wıa v juvısi Filipi dı v ken jvalı kala torikuke me anjaŋ wa. ³² Die v karınnana wudieke wo yiwo naa dı:

“Die v nıası wa yii dieke ba yalla a ga dı ba körigı,
ta die beri sigisigi sıba yiipçlı dieke ba ḥaaana
gobe ka kobiti
ka beri sigisigi die, die v ka yuori v nıaŋ a
balı wıuŋ.

³³ Die ba yiwo viivi, ta zeti dı ba kaan dii v sariya vıunıŋ.

Ta vuon wori a baan nan bıagı a balı v haagısı
wıa,
dama die ba woliŋ vuvari wa v miivoli a nyuŋ
tıŋgbanıka gie me.”

³⁴ Daa wa die dı pıası Filipi dı, “Balı mıŋ,
mınıa wıa naazua wa die dı bala wa? V gbaŋ
gbaŋ v wıa yaa vuogaanı?” ³⁵ Die Filipi dı piili a

nyinj daa wa die dì karinna jigidieke wo u gbanj gbanj a balì wa Nmìnj wuwùnaha yaa gamma Yisa wia. ³⁶ Die ba sunna gara sieku me wo, die ba kej tvgi jiginj kaanì nyaanj bataj dì dua, daa wa die dì baari, “Ye, nyaanj wuwuna bìa bala ka kagi müj amu n daa sì Nmìnj nyaanj?” ((³⁷ Ta Filipi die dì balì wa, “Dìi yi fu yi Yisa Masia yada ajanj fu sunj mana, n nan bìagì sì fu.” Die u yinjì balì dì, “N yi yada dì Yisa Masia yiwo Nmìnj Buadembij müj.”))

³⁸ Die daayaabiri dì yi ta duunehe dì zie, ta wuninj ajanj Filipi die dì sunnj ga nyaabu ma, Filipi die dì sì wa Nmìnj nyaabu. ³⁹ Die ba kenne nyinj nyaabu ma wa, tì Yomutienj Haalij die dì nagì Filipi a nyinj mi bonyì, ta daa wa die ka bì ye wo bìbra, ta die chunj kule ajanj svigifialuj. ⁴⁰ Filipi die dì kej ye ta u bie Azotusi a die dì dia ka tigisi mana a muvla Nmìnj wuwùnaha, yaa die a ga tvgi Siisiria.

9

Sçöli tarigij wia (Tuwma 22.6-16; 26.12-18)

¹ Tò, Sçöli die ko niga nyinj dì u nan dì mugise ta kua tì Yomutienj Yisa kuañandüsirinj, die u ga Nmìnj kikaabitiba jakwunj jiginj ² a balì wa dì u yi wa gbanjtì ajanj a dagì vuodieke dì yine wo ajanj yiko dieke u yalla ajanj u ga Damasikusi a ga dagì Nmìnj jiämìnjuone me nyinjkura a mu dì yi u kenj ye vuodieke dì dìna sie dieke Yisa dì dagina, hògv yaa dembinj u nan bìagì yigi be a yaa ba a yinjì kej Jerusalemi.

³ Die u benne sieku me a gara Damasikusi ta keŋ gbigi tika, die chaanuŋ die dı nyuŋ ŋmuisikpeŋ a keŋ chaan giliŋ wo bonyi. ⁴ Womi die u nan tıŋgban̄ ta wuŋ lɔlui dı balala a yia wa dı, "Sɔɔli, Sɔɔli, bia yine fu mugise miŋ."

⁵ Die u piası dı, "Mınıa yine fu n Yɔmvtien̄?"

Lɔluku die dı baari dı, "Manuŋ Yisa, vuodieke fu mugisinene wo. ⁶ Ama hagi a ga tika suŋ, mi ba nan dagi fu wudieke fu muna fu yi."

⁷ Saŋka mi dembiŋ diekemba die dı ganana aŋaŋ Sɔɔli wa die dı wiarı zie surumm. Die ba wuŋ wa lɔluku ama die ba ka ye vuon̄. ⁸ Ta Sɔɔli die dı hagi tıŋgbanka ma a yuori u nine ama ta ka yese. Die wia die ba yigi u nuuŋ me a yaa wa a ga Damasikusi. ⁹ Damvumma ataa die u ka bıagı yese. Die daraa gie niŋ mana die u ka dii jaan̄ yaa a nyuu jaan̄ mana.

¹⁰ Die Yisa dıdusiru wonyi die benne Damasikusi ma ba wasa wa Ananiasi, ta tı Yɔmvtien̄ die dı wa wa daansa suŋ dı, "Ananiasi!"

Die u yinji a baari dı, "Manuŋ n wunna n Yɔmvtien̄."

¹¹ Tı Yɔmvtien̄ dı balı a yi wa dı, "Gomısı ga sie dieke ba wasınana Sien-tvugisiku ma a ga Judasi tigin me a piası daa dieke dı nyuna Taasusi u saaŋ dı dı Sɔɔli wa wia. U juusa Njuŋ lele gie. ¹² Die Sɔɔli daansa suŋ, u ye daa wonyi ba wasınana Ananiasi dı kenne juu a nagı u nuusi a diisi u ma, a mu u nan bı yese bıbra."

¹³ Ananiasi die dı yinji balı dı, "N Yɔmvtien̄, vuosi pam wɔŋ balı miŋ daa wa gie wia, yaa gamma wubiaŋ diekemba u yinene fu vuosi dı

benne Jerusalemi ma wa. ¹⁴ Ta u wa kej gienan
anjan N̄m̄iñ kikaabitu yiko d̄i u yigi vuodieke
mana d̄i wasinana fu saanj."

¹⁵ Ama ta t̄i Ȳom̄utien die d̄i balı d̄i, "Fvn̄iñ
fu ko gamma, dama wvn̄iñ man̄ vvarı d̄i u tv̄ma
n tv̄ma, ta vaa buurigaasi anjan ba naakpiuma
anjan Izara vuosi mana sımm̄a n saanj: ¹⁶ ta
manuñ n nan dagı wa gbaliḡi diekemba mana
u bala u gbaliḡi n saanj ch̄ian ma."

¹⁷ Die wia Ananiasi die d̄i ga a ga juu tigiri
me a nagı u nuusi a diisi S̄oɔli ma, ta baari
d̄i, "N numbua S̄oɔli, t̄i Ȳom̄utien Yisa vuodieke
d̄i nyina fu jigin sieku me wo sañja dieke fu
kennene gienan wa t̄unna miñ amu fu nan b̄i ye
b̄ibra ta suuli anjan N̄m̄iñ Halikasika." ¹⁸ Lele
womi jaan̄ kaan̄ die d̄i s̄ina siba zaasıñ hagiti
die d̄i nyin̄ S̄oɔli nine me a nan, die u b̄i b̄ıaḡi
yese b̄ibra. Die u hagi a zie, ta ba s̄u wa N̄m̄iñ
nyaan̄. ¹⁹ Die u dii nyindiike ta u hagiruñ d̄i yin̄ji
ken̄.

S̄oɔli die di mwvvlina Yisa wia Damasikusi ma dene

San̄ka mi S̄oɔli die d̄i w̄iarı Yisa d̄idusuruñ d̄i
benne Damasikusi ma wa jigin̄ daraa ale, ²⁰ ta die
ga N̄m̄iñ j̄iamuñ juone me lagı lagı a ga mwvla
Yisa wia d̄i, "Yisa señ yiwo N̄m̄iñ Bua."

²¹ Vuodiekiemba mana die d̄i w̄unna wa wa die
d̄i yi be mamachi ta ba p̄iasa d̄i, "Da daa wa gie
die benne Jerusalemi ma a kva vuodiekiemba die
d̄i wasinana saari gie wo? U ka kej gienan d̄i u
yigi wo Yisa d̄idusuruñ ta nagı ba a yin̄ji ga yi
N̄m̄iñ kikaabituba nyin̄kvraha?"

22 Ama ta Sɔɔli muvulikυ die dι a ko guta ajanj N̄mιn̄ hagirin̄, u muvulikυ die dι dagι dι Yisa sen̄ yiwo N̄mιn̄ Vuovvarikiri Masia wa ta ch̄ula die dι wori: die wia Juu vuosi diekemba die benne Damasikusi die ka b̄agι a balι wa wιn̄.

23 Die daraa pam die dι t̄an̄, ta Juu vuosisi die dι lagisi tan̄ a san̄ dι ba kuv wa; **24** ama die vuon̄ dι balι wa wudieke ba sanna dι ba yi wo. Die ηm̄intv̄asi ajanj yun̄ mana die ba ηaaŋ gbari wa t̄uka sanva mana ma dι ba kuv wa. **25** Ama yun̄ kaan̄ u kuaŋanduſiruba dι nagι wa a yi kpariŋ ma a nagι wa a daagi t̄uka paŋ sikpeŋ a nyiŋ.

Sɔɔli die dι benne Jerusalemi dene

26 Womi Sɔɔli die dι ga Jerusalemi a mia dι u nagι u gbaŋ a lagιn̄ Yisa kuaŋanduſiruba ma, ama die ba ka yiwo yada dι lele, u wa yiwo Yisa kuaŋanduſiru, ta die wa ch̄igι wa ηmaamιn̄.

27 Ta Banabasi die dι keŋ sun̄ni wo a yaa wa ga t̄untv̄ntuba jigiŋ, a balι ba Sɔɔli die dι yene t̄i Ȳom̄v̄tieŋ Yisa sieŋ me ta u balι wia a yi wa dene. Die u b̄i balι ba Sɔɔli die dι dine dembisi a muula Yisa wia Damasikusi ma dene. **28** Die wia Sɔɔli die dι beri ajanj ba ta die dι dia Jerusalemi jige mana a muula t̄i Ȳom̄v̄tieŋ saan̄ ajanj dembisi.

29 Die u b̄i bala ajanj Juu vuodiekiemba dι bala Giriiki jabalikυ yaa gamma Yisa wia, ama die ba n̄iga n̄inhagirin̄ ajanj wa, ta mia dι ba kuv wa. **30** Ama sanŋja dieke ta Yisa d̄iduſiruŋ die dι miŋŋina naa die ba nagι wa a suŋŋ ga Siisiria ta vaa u kuli Taasusi me.

31 Womi die Yisa kuaŋanduſiruba dieke dι benne Judia ajanj Galili ajanj Samaria mana ma die ka b̄i ye mugisin̄. Die N̄mιn̄ Halikasika die

dı yi ba hagırıŋ ta kpaŋŋısı ba, die ba guta ta beri aŋaŋ Nmıŋ chıgıla.

*Piita die dı tvunna mamachi wıa Liida aŋaŋ
Joopa dene*

³² Ka kvaŋ chaŋ Piita die dı dia a ga jigɪŋ mana, ta die keŋ sʊvŋ ga dı u kaagı Nmıŋ vuosi die dı benne Liida. ³³ Mi die u ye daa wʊnyı ba wasınana Aniasi, die u nyıŋgbanıŋ die kpine ta u ka bıagı haga u jadıakıŋ ma bına anı. ³⁴ Piita die dı balı a yi wa dı, “Aniasi, Yisa Masiá gbaannana fu, hagi ta wʊnsı fu jadıakırı.” Lele womi die u hagi a zie. ³⁵ Die vuodieiekemba mana die dı benne Liida aŋaŋ Saroni ma die dı ye wo die dı tarıgı ba berıŋ, ta dı tı Yomutıeŋ sieŋ.

³⁶ Hęgv wʊnyı diaŋ die dı benne Joopa ma ba wasa wa Tabita, ama Giriiki jabalıkiŋ ba wasa wa Dökasi, ka chıaŋ yine “Haabiıŋ” ta die a yi Yisa dıdıusırı. Die u nagı u saŋŋa mana a yie wʊvıuna yıa vuosi ta suŋŋı zcołıntıeliŋ. ³⁷ Die saŋka mi yıagıŋ die dı yigi wo die u kpi. Die ba sıı wa nyaanı ta nagı wa a jıvalı diaŋ jarınbısa juoŋ me. ³⁸ Joopa die ka faası yıa aŋaŋ Liida; die wıa die Yisa dıdıusırıba die dı wʊnna dı Piita bie Liida ma wa die ba tuŋ dembisi bale u jigɪŋ dı ba ga balı wa dı, “Tı jıvısa fu yi lagı lagı a keŋ tı jigɪŋ.” ³⁹ Die wıa Piita die dı yi siri wunıŋ aŋaŋ ba die dı ga. Die u gana a ga tıgı wa ba nagı wa jıvalı ga juoku me. Mi kpihęgvıba mana die dı taanı giliŋ Piita a kıma ta daga wa nyinyeeki diekemba Dökasi die dı baalına yi ba wa saŋŋa dieke u benne u mısı ma wa. ⁴⁰ Ama Piita die dı yagi ba mana dı nyıŋ juoku me, ta die sʊvŋ

a gbirigi u dune me a juusı Nmıñj, ta die yinjı a daansı kumbu ta baarı dı, "Tabita, hag!" Die u yuori u nine a ye Piita, ta die hagi a kali. ⁴¹ Piita die dı tıntı u nuuŋ a sunjı wo u hagi zie ta wa kpihögubaha añaŋ Yisa dıdıusırıñ banıñ ba a nagı wa dagı ba dı u yinjı kej wo u miivoli me mıñj. ⁴² Wırı gie die dı dia ga Joopa mana ma ta vuosi pam die dı yi tı Yomutienj Yisa yada ta dı u sienj. ⁴³ Piita die dı wıarı a bie Joopa ma a yvası; die u bie wo daa wonyı die dı wonsınana gbanjtı ba wasa wa Simoni tigin me mıñj.

10

Piita añaŋ Koniliawosi wıa

¹ Die daa wonyı die benne Siisiria ma ba wasa wa Koniliawosi, die u yiwo sojasisi jakuvıñ ta pögılı sojasisi kóbıga u chaaku ma. Die ba wasa u chaaku Itali tıngbaŋ chaanj. ² Die wunıñ añaŋ u deŋ mana die jıama Nmıñj ta chıga Nmıñj. Die u kpaŋnı u gbaŋ pam a sunje Juu vuosi zıclintielibe, ta die juusa Nmıñj sanja mana. ³ Daaŋ kaanı die agbaa die dı nıgına a tıaŋ hawası ataa die u daansı a ye Nmıñj malaka dı kenne juu u jigin a balı a yı wa dı, "Koniliawosi."

⁴ Koniliawosi die dı yene malakaka die nımaamıñ dı yigi wo, ta u baarı dı "N Yomutienj, dı bıa?" Die malakaka dı yinjı a balı wa dı, "Nmıñj tuo fu juusıñ mıñj añaŋ fu yınana zıclintielıñ piini diekemba ta bı tınsı fu wıa. ⁵ Lele, tıŋj dembisi bataŋ aŋ ba ga Joopa ma a ga wa daa wonyı saaŋ dı dine Simoni Piita. ⁶ U yiwo chaanu a bie gbaŋwınsıru dieke ba wasınana

Simoni tiginj, ta u tigiri dì gbigi muġikpiuri.”
 7 Die malakaka die dì balala wħaha a yia wa die dì yiñji ga ta va wa, womi die Koniliawosi die dì wa u tontontu bale ajan sojasisi wuny, vuodieke die dì jħanna Nmij ta bı̍ yi u gbañ gbañ għibgaritu wuny. 8 Die u bal ba wudieke dì yine, ka kvañ chaan u tnej ba Joopa ma ma.

9 Ka tħonnvusa die ba benne sieku me a gara wa a kej għiġi Joopa, sañka mi Piita die dì ga jvali kɔsñi sikpej agħbaa sañja dì u jvus Nmij. 10 Knej die dì kej yigi wo, die u yaala jaan dì u dii; die ba yene dige nyindikehe die u daansi. 11 Ta die a ye ħmlisikpej dì yuorine, ta jaan kaan dì kej suvna a sū siba gariteelikin ba yigħine ka kvanu anuwa wa a yaa kej suvna tħejgħi. 12 Die ka ma dōjxi yiri yiri ajan nyindiekemba dì vuunene tħejgħi ajan nembisi. 13 Ta die u wnej l-oħra dì balala a yia wa dì, “Piita, hagħi a kuv a ḥobbi!”

14 Ama Piita dì yiñji bal dì, “N Yċomutieji, aayi, n ye ka ḥobbi jadieke tħivaruna.”

15 Die l-oliku dì bı̍ bal u yi wa bibrax dì, “Da kej wa jadieke Nmij dì yine kasu jadīngi tnej.” 16 Naa die yiwo butaa, ta die jaabu dì yiñji a ga jvali ħmlisikpej.

*Vuodiekemba dì kana ka yi Juu vuosi die dì
kenne yi Yisa kvañandu isirij dene*

17 Piita die ye ko yile u daansiku chha, die Koniliawosi die dì tħonna dembiż diekemba ba die dì ye Simoni tigiri dì benne jigidieke a kej zie ka sanvaru tnej, 18 a wa a pia dì, “Chaanu bie gien a u saaq dì dì Simoni Piita min?”

¹⁹ Ama Piita die ye ko mía u baan̄ yi die a siba daansiku chiañ, ta Nmíñ Haalñ dí balı yí wa dí, "Wuumma dembisi bataa bie gienä a dí dia a yaala fu. ²⁰ Die wia hagi a suun̄ ga ta da chüli dí fu añañ ba ga, dama maníñ n tunna ba." ²¹ Naa chiañ ma, Piita die dí suun̄ a ga balı dembisisi dí, "Maníñ ní yaala wa. Bia wia ní keñ?"

²² Ta ba yinjí balı dí, "Jakun̄ Koniliawosi tunna tı. U yiwo vuovun̄ta jíama Nmíñ ta Juu vuosi mana dí faasi yia wa jılıma pam. Nmíñ malakasisi kaanı die dí balı a yí wa dí u wa fu a keñ u tigin̄ me amu u nan wuñ wudieke fu yalla dí fu balı." ²³ Die Piita dí yaa ba a juu gbaan̄, die ba dua mi tuñ dí vuñ.

Tuñ die dí vuuna u yi siri wuñiñ añañ ba dí ga; die u chanchaalıba batañ die dí benne Joopa ma wa die dí beeli wo. ²⁴ Die ka tunvussa die ba ga tugı Siisiria ma, jigidieke Koniliawosi añañ u deñ añañ u zualıñ die dí kalına a chüsa wa. ²⁵ Die Piita die dí dına baa u juu gbaanjku suñ, ta Koniliawosi die dí keñ tuoli wo sanvarı ma, ta suñ gbirigi u nijña añañ jılıma. ²⁶ Ama ta Piita die dí baarı dí, "Hagi, dama n gbañ gbañ n yiwo vuota." ²⁷ Piita die ko bala wia a yia Koniliawosi ta die a ga juo tigiri me, a die ye vuosi pam dí lagısına a kalı. ²⁸ Die u balı a yí ba dí, "Nı gbañ gbañ nı siba a baarı tınıñ Juu vuosi mıra ka yí wa sieñ dí tı laguñ yaa a kaagı vuodieke dí kana a ka yí Juu vuon̄, ama Nmíñ dagı mıñ dí n daa zetime vuon̄ u kana ka yí Juu vuoke wia. ²⁹ Die wia ní tunna a wa mıñ wa mañ keñ ta ka zetiye. Lele nı vaa n piası nı, 'Bia wia ní tuñ a wa mıñ?'

³⁰ Koniliawosi die dı baarı dı, “Deeri kanıŋ
wa saŋka gie gbaŋ gbaŋ agbaa dı nıgına a tıaŋ
hawası ataa die maŋ jıvısa Nmıŋ n tigiri me,
womi maŋ ye daa wonyı dı yeegine nyıŋnyıgısa
dı kenne zie n nıŋja, ³¹ a baarı dı, ‘Koniliawosi!
Nmıŋ wuŋ fu jıvısiŋ ta tınsı piini dieke fu
yınana zɔɔlıntıielibe. ³² Die wıa, tıŋ vuoŋ aŋ u ga
Joopa ma a ga wa daa wonyı ba wasına Simoni
Piita. U yiwo chaanı a bie Simoni gbaŋwınsıru
wa tıgiŋ me vuodieke tigiri dı gbigine mügırı.’
³³ Die wıa maŋ tıŋ a wa fu lagı lagı wa, ta
fu dıaŋ fu kpaŋlı fu gbaŋ a keŋ. Tı, tı mana
bie wo Nmıŋ nıŋja dı tı wuŋ wudieke mana tı
Yomutieŋ dı yına fu nıaŋ dı fu balı tı.”

Piita wıbalıka

³⁴ Die wıa Piita die dı piili a bala dı, “Lele
n wa sıba dı dı yiwo wusie dı Nmıŋ ka luge,
³⁵ ama u tuose buuriŋ nıŋ mana vuodieke dı
chıgınana wa ta yie wudieke dı muna. ³⁶ Nı
sıba dı Nmıŋ die yı wa Izara vuosi wudieke dı
dagına wıvınahı wıa, dı Yısa Masıa ma tınuŋ
aŋaŋ Nmıŋ dı bı nansi aŋaŋ taŋ; wınuŋ Yısa
Masıa yiwo tı mana Yomutieŋ. ³⁷ Nı wıŋ sıba
wudieke mana die dı yine Judıa mana ma ma
mıŋ. Die wıaha gie mana die piili wo Galılı
me, Jıɔɔn die dı bala dı vuoŋ mana tuo Nmıŋ
nyaŋı sula kvaŋ chaŋ. ³⁸ Nmıŋ die nagı wa
u Halıkasıka aŋaŋ hagırıŋ a yı Yısa, vuodieke
dı nyına Nazeriti wa. Die u bie wo Yısa jıgiŋ
saŋja dieke die u dına dı dıa a tıma tınvına a
yıa vuosi ta gbaama vuodieke kembı die dı benne
Sıtaani nuusi me. ³⁹ Tı mana die ye Yısa die dı

yine wudieke Jerusalemi tñj ma ajan Juu vuosi tigihanij ba mana, ta ti yiwo v daansiatielinj. Die ba kpaasi wa wa dagarikuj ma die v kpi. **40** Ama ta Nmij die dñ suguri wa kumbu me daraa ataa daraan ta yi v hagi ta ti ye wo v sej yi vuota. **41** Daa vuonj mana die yene wo. Die dñ yiwo tñnj vuodiekemba die Nmij dñ vvarina dñ ti yi v daansia tielinj die yene wo, ta die die ta nyuo ajan wa v kumbu svigurij kvaaj chaaj. **42** Nmij die yi ti nvaaj dñ ti muvli ajan njnjmuna a yima vuosi dñ Yisa yine vuodieke v vvarina dñ v yi vuodiekemba dñ benne ba misi ma ajan kunti saruya diiru. **43** Nmij naazvamba mana die baari dñ vuodieke nj mana dñ yine Yisa yada, Nmij nan nagi v taalí a chaa wa Yisa wa saaj ma.”

Vuodiekemba dñ kana ka yi Juu vuosi die dñ tuone Nmij Halikasika dene

44 Piita die dñ yene ko bala wiaha ta die Nmij Halikasi die dñ kej a svunj vuodiekemba mana die dñ wunnana v wubalikaha ma. **45** Die dñ yi Yisa didüsürnj diekemba dñ yine Juu vuosi ta beeli Piita a nyuj Joopa a kej wo mamachi ajan Nmij die dñ naguna v piini dieke dñ yine v Halikasika a yi vuodiekemba dñ kana ka yi Juu vuosi wo. **46** Dama die ba wuj ba diaj ba balinana wubalikj gaasj ta bura Nmij saaj. Womi Piita dñ baari dñ, **47** “Vuosi gie tuo wo Nmij Halikasika siba die ti tuone die wo, vuonj beri a baaj bıagı kagı ba dñ ba daa sii Nmij nyaan?” **48** Die wia die v yi nvaaj dñ ba sii ba; die ba sii ba Nmij nyaan Yisa Masia saaj ma. Die wia die ba balı Piita dñ v wıırı ba jiginj daraa ale.

11

¹ Saŋka mi die Yisa tuntuntuba aŋaŋ Yisa dıdusırıba die dı benne Judia luga mana die dı wuŋ dı vuodiekm̩ba dı kana ka yi Juu vuosisi gbaŋ tuo Nm̩iŋ wıaha. ² Die wıa Piita die dı yinjn̩ne a keŋ Jerusalemi ma, Juu vuosi vuodiekm̩ba die dı yine Yisa dıdusırıŋ bataŋ dı piili a nıga nınhagırıŋ aŋaŋ wa. Die ba yaala vuodiekm̩ba dı kana ka yi Juu vuosi ta yi Yisa dıdusırıŋ gobi ba kola, ³ ta baarı dı, “Funıŋ ga bie wo vuodiekm̩ba dı kana ka yi Juu vuosi ta die aŋaŋ ba gbaŋ.”

⁴ Womi Piita die dı piili a bala ba wudieke gbaŋ gbaŋ die dı yine dı: ⁵ “Die n bie wo Joopa tıŋ ma a jıvusa Nm̩iŋ ta keŋ a ye ɻm̩iŋsikpeŋ dı yuorine ta jaŋ kaanı dı sına sıba gariteelikıŋ dı kenne suvıŋ n jigiŋ. ⁶ Die n daansına ka sıvı die maŋ ye tigiŋ dɔŋısı aŋaŋ haagiŋ dɔŋısı aŋaŋ nyinvuuke aŋaŋ nembisi. ⁷ Ta die maŋ wuŋ lɔlɪŋ dı balala yıa mıŋ dı, ‘Piita, hagi a kuu nyinti gie a ɻobi.’ ⁸ Die maŋ yiŋji a balı dı, ‘N Yomutienŋ n kaŋ biagı yi die, n ye ka ɻobi jadieke tı chıvarına.’ ⁹ Ta lɔlɪku dı bı nyıŋ arızanna ma a balı yi mıŋ bıbra dı, ‘Dı yi Nm̩iŋ dı keŋ baa dı jaŋ viuna aŋaŋ diile da keŋ baa ka ka mu aŋaŋ diile.’ ¹⁰ Naa die yiwo die butaa, ta jaabu mana die dı yiŋji ga arızanna ma.

¹¹ “Lele womi dembisi bataa die dı nyuna Siisiria dı keŋ zie tigi dieke n benne wo sanvari tıŋ. ¹² Die wıa Nm̩iŋ Halıkasıka die dı balı yi mıŋ dı n gamma aŋaŋ ba ta da vaa ka mugisi mıŋ. Womi Yisa dıdusırıŋ bayvaba diekemba die dı benne Joopa ma die dı beeli mıŋ tı ga

Siiśiria a ga Koniliawosi tiginj, ¹³ u balı tı dı Nmıñ malaka nyinna u jiginj. Dı u tıñ añ ba ga Joopa a ga wa vuonj wonyı saañ dı dine Simoni Piita. ¹⁴ Dı Piita wa nan balı wa wonyı añañ u tiginj vuosi mana dı baañ nan yi die a ye gbatitaanuñ.

¹⁵ “Die n piiline a bala wa, die Nmıñ Halıkası die dı a keñ a sızıñ ba ma siba die dı kenne sızıñ tı ma piiliku me wo. ¹⁶ Mi die manj tıñsı tı Yomutienj Yisa die dı balla dı, ‘Jocón die sıwa añañ nyañañ ama Nmıñ nan suñ nı añañ u Halıkasıka.’ ¹⁷ Dı yi Nmıñ dı yi banuñ vuodiekkemba dı kana ka yi Juu vuosi piini dieke die u yına tı sanña dieke die tı yine tı Yomutienj Yisa Masia yada wa; mınia yine mıñ dı n kagi Nmıñ dı u da yi wudieke u yaalala u yi?”

¹⁸ Die ba wunna Piita balıku wa, die ba ka bı nıgi nınhagırıñ ta piili a bıra Nmıñ a bala dı, “Lele Nmıñ vaa vuodiekkemba dı kana ka yi Juu vuosi dı ba vaa ba tımbılatı ta yi Yisa dıdıüsırıñ ta ye miivoli dieke dı wone kpatıñ.”

Yisa dıdıüsırıñ Antiyoku ma wıa

¹⁹ Die Sitiiveni kuvla kvañ chaañ mugisibıañ die dı keñ Yisa dıdıüsırıñ ma die ba chıgı jaasi jiginj mana. Die batañ die chıgı ga Fonisia añañ Saapurusi añañ Antiyoku ta die muvla Yisa wıa a yıa Juu vuosi nyına ma. ²⁰ Ama Yisa dıdıüsırıñ dieke dı yine Saapurusi vuosi añañ Saarini vuosi die dı ga Antiyoku a ga muvla tı Yomutienj Yisa wıvıñahı a yıa vuodiekkemba dı kana ka yi Juu vuosi. ²¹ Die Nmıñ hagırıñ die dı bie ba jiginj, die vuosi pam die dı tarıgi ba berıñ ta yi Yisa yada.

²² Die Yisa dīdūsirūn̄ diekemba dī benne Jerusalemi ma wa dī wuŋ wudieke dī yinene wo, ta die tuŋ Banabasi Antiyoku ma. ²³ Die u gana a ga tuŋ mi a ye N̄mūn̄ dī sunjine be die wo, u sunj die dī fialı ta die u kpaŋj̄s̄i ba mana dī ba da vaa Yisa kuaŋ dīsūn̄. ²⁴ Banabasi die yiwo vuovunūn̄ ta yaa yada pam ta suuli aŋaŋ N̄mūn̄ Halikasika, die vuosi pam die dī keŋ yi Yisa yada ta bīriŋ u dīdūsirūn̄.

²⁵ Die Banabasi dī ga Taasusi dī u yaalı Sɔɔli. ²⁶ Die u yene wo wo, die u yaa wa a yinŋ̄i keŋ Antiyoku, mi ba bale wo mana die dī naḡi bin̄ muvumūn̄ a laḡuma aŋaŋ Yisa dīdūsirūba ta daḡi vuosi pam mi N̄mūn̄ wia. Die dī yiwo Antiyoku ma die ba wolin̄ wa Yisa dīdūsirūn̄ dī, “Kirisito vuosi.”

²⁷ Die saŋka mi gbaŋ gbaŋ die N̄mūn̄ naazvaluŋ bataŋ die dī benne Jerusalemi ma dī keŋ Antiyoku. ²⁸ Ba wuŋȳi saaŋ die yine Agabusi, ta N̄mūn̄ Haalɪŋ die dī sunŋ̄i wo u balı dī kɔŋ̄ biaŋ nan nan jigiŋ mana dvn̄ia ma. Die dī keŋ yi mūn̄ sanŋ̄a dieke Kolodiasi dī yine naakp̄iŋ. ²⁹ Die Yisa dīdūsirūn̄ dī benne Antiyoku ma wa die dī saŋ dī ba nan sunŋ̄i ba n̄imballı diekemba dī benne Judia ma, dī vuoŋ mana ch̄iasi u baŋ nan biaŋ die. ³⁰ Die ba yi die a naḡi ligirehe a tuŋ Banabasi aŋaŋ Sɔɔli dī ba yaa ga yi Yisa dīdūsirūn̄ nyiŋkuraha dī benne Judia ma.

12

Herodi die dī mugisine Yisa dīdūsirūn̄ dene

¹ Saŋka gie mi gbaŋ gbaŋ naakpiŋ Herodi die dı mugise Yisa dıdusırıba bataŋ. ² Die ʊ yi sojası nuaŋ ba gobi Jemisi, Jɔɔn nımbua sikpenj aŋaŋ jibıwaŋ. ³ Die ʊ yene ta Juu vuosi svugti fıalıya wa aŋaŋ wudieke ʊ yine wo, die ʊ vaa ba yigi Piita saŋja dieke ba dinene paanu dieke ba kana ka naga dabotı a yie wo dvugaka. ⁴ Die ʊ yigine Piita wa kpatı wa ʊ yi ba ligi wo dansarıkma ta yi nuaŋ dı sojası lagımın lagımın bınuusa gbara wa a tarıguma taŋ. Die lagımın mana die yiwo sojası banıusa. Ta a yile sıba ʊ vvarı wa gasıtıaŋku dvugaka saŋja a dii ʊ sariya yaalıŋ ma. ⁵ Die wıa, die Piita die dı bie dansarıkma ta Yisa kvaŋandıüsırıba die dı faası a juvsa Nmıŋ a yia wa.

Malaka die dı vvarına Piita a nyıŋ dansarıkma svıŋ dene

⁶ Die tıŋ dı bala ka vıŋ aŋ Herodi nagı Piita a yi vuosisı, dınuŋ daarı yuku mi die Piita dı ye ko bɔbı aŋaŋ chɔrima a dva gvvra sojası bale sunsunj. Die ba bɔbı chɔrimaha kaanı aŋaŋ sojası wınyı ʊ nuudiigıŋ chaanı ta kaanı dıaŋ dı bɔbı ʊ nuugali chaanı sojası ta sojasisı bataŋ dıaŋ dı gbarı dansarıkaka sanvadaaŋ. ⁷ Womi ta Nmıŋ malaka die dı keŋ nyıŋ, ta chaanıŋ dı chaanıŋ dansarıkma ka ma. Die malakaka dı dɔŋ dɔŋ Piita bıŋkpıaŋ ma a sugiri wa ta baarı dı, “Hagı lagı lagı!” Ta ʊ hagi. Die ʊ haginiwa, chɔrima ha dı nyıŋ ʊ nuusi me a nan. ⁸ Malakaka dı balı wa dı, “Mıŋnı bɔbı fu gbanıŋ ta svıŋ fu nıra.” Piita dı yi die. Die malakaka dı bı balı dı, “Yeegi fu jayeekıŋ a dia mıŋ.” ⁹ Piita

die dí dí malakaka a nyiŋ dansaríka ka ma, ama die v ka siba dí v daansa miŋ yaa ka seŋ yie miŋ.
10 Die ba ga garísi niŋŋaŋ sojasisi die dí gbarína wa aŋaŋ baníŋ ba die dí diisine wo ta die keŋ tuŋgi kuuŋti gbíabí dieke dí benne gaamíŋ ma die dí yuorinene a juo tika suŋ, die ka gbaŋ gbaŋ ka yuori. Die ba chuŋ a nyiŋ a chuŋ a suŋna siekpiŋku ma womi malakaka die dí bia ta va Piita.

11 Die Piita dí wa miŋŋi wudieke dí yinene wo ta baari dí, "Lele n siba a baari dí seŋ yiwo wusie, dí Nmiŋ tunna v malaka v keŋ vuari miŋ a nyiŋ Naaŋ Herodi nuusi me, ta bí vuari miŋ a nyiŋ Juu vuosisi die dí yilinene dí ba yi miŋ die wo mana mana ma ma."

12 Die v miŋŋina naa wa, die v ga Jœn Maki nuŋ Meri tigiŋ. Die vuosi pam die lagisina mi a juvusa Nmiŋ **13** Piita die dí ga kpaasí sanvari ta havvubinj wonyi die dí yine tuntuntu mi ta Roda die dí keŋ dí v ye vuodieke dí kpaasunana wa.
14 Die v miŋŋina Piita lólíku die dí yiwo nansiŋ die v chígi a yinŋi a ga ta ka yuori sanvari, a nata a baari dí, "Piita zie sanvari tui." **15** Die ba balí wa dí, "Juo yinŋyaati." Ama die v kpaŋŋi v gbaŋ a bala dí dí yiwo wusie. Die ba baari dí, "Dí nan yiwo v malaka."

16 Ta Piita die dí ye ko a kpaasa sanvari, die ba ga yuori a ye wo, die dí yi be mamachi. **17** Die v kóti v nuuŋ dí ba tarí watí, ta balí ba tí Yomutienj dí yine die a vuari wa a nyiŋ dansaríka ka suŋ. Ta die balí dí, "Ní balí Jemisi aŋaŋ Yisa dídiisiri baníŋ ba wudieke dí yine." A kwaŋ chaŋ v nyiŋ mi a ga jigigaŋ.

18 Die tuŋ dı vuuna sukuuny die dı faasi mugisi sojasisi die dı gbarina wa. Die ba pıasa taŋ dı, “Bia yine Piita wa?” **19** Naaŋ Herodi die dı yi nuar dı ba yaalı wa, ama die ba ka ye wo. Die wua die u vaa ba pıası gbıgbarıtuba wupıasika ta die yi nuar dı ba kuu ba.

Naa kuaŋ chaaŋ, Naaŋ Herodi die dı nyuŋ Judia a suuny ga Siisiria a die yi daraa ale mi.

Herodi kuŋ wua

20 Herodi die dı juŋ sinyüruŋ aŋaŋ Taya aŋaŋ Sidoni vuosi; die wua die ba laguŋ taŋ dı ba ga ye wo. Die ba woliŋ ye Bilasitusi dı u sunjı be, die u yiwo vuodieke die dı yine naaŋ wa tigiri nyıŋkuraha wonyı. Die ba ken ga Herodi jigin a ga nıgi nırepcoŋ dı u vaa suŋfıalıŋ bemme ba sunsuny dama Taya aŋaŋ Sidoni die yese ba nyindiike a nyuna naaŋ Herodi tıŋgban ma.

21 Die naaŋ Herodi die vuari daan a zien, die daari dı tıgına wa Herodi die dı yeegi u naala nyıŋyeekikpıuma, ta nyuŋ kah u naaŋ gbantı mama ta balı wua a yi vuosisi. **22** Die vuosisi die dı natı a baarı dı, “U lılkı su ſıba ńmıŋ daa vuota.” **23** Lele wo mi ńmıŋ malaka die dı vaa yuagıbıan dı yigi wo, die u nyuuti die dı suuli aŋaŋ gbarıtı a nyuo wo u kpi dama die u ka yi ńmıŋ kanıŋ jılıma ka mi.

24 Ama saŋka mi die vuosi pam die dı wuŋ wıaha ta yi yada.

25 Saŋja dieke Banabasi aŋaŋ Sɔcoli die dı kpatına ba tvumaha dieke die ba gana dı ba yiwo, die ba nagı Jɔon Maki a gvtı ba ma a nyuŋ Jerusalemi a ga Antiyoku.

13

*N̄miñ Halikasika die dí vvarina Banabasi
aŋaŋ Sɔɔli dene*

¹ Antiyoku ma, die N̄miñ naazvaliñ aŋaŋ dīdagirin̄ bataŋ die bie wo Yisa dīdūsirin̄ sun̄: die ba yine Banabasi aŋaŋ Simiani (vuodieke die ba wasinana Daasobilin̄), aŋaŋ Lususi, vuodieke dí nyina Sarene aŋaŋ Manani (vuodieke die ba lagin̄ na a wubi aŋaŋ Naan̄ Herodi die ba yine ballibisi) aŋaŋ Sɔɔli. ² Daŋ kaan̄ die ba jianna t̄i Ȳomutien̄ ta bɔb̄i nuaha, N̄miñ Halikasika die dí balı a yi ba dí, “Ní vvarı Banabasi aŋaŋ Sɔɔli aŋ ba tuŋ tuŋ dieke wia n wana ba wa dí ba tuŋ wa.”

³ Naa kuaŋ chaaŋ die ba b̄i bɔb̄i nuva ta juusı N̄miñ ta nagı ba nuusi a d̄ıusı ba ma ta die taan̄ ba ba ga.

Saapurusi tıŋ wia

⁴ Saŋja dieke N̄miñ Halikasika die dí tunna Banabasi aŋaŋ Sɔɔli wa dí ba ga tuŋ u tuvmaha, die ba sun̄ ga Selusia ma a nagı haariñ a ga Salamasi, t̄igidieke die benne Saapurusi tıŋgbañ ma. ⁵ Die ba tuğına Salamisi ma wa die ba ga juu Juu vuosi N̄miñ jiämıñ juone me a ga muvli N̄miñ wıaha mi. Die Joōn Maki die bie mi a yi ba susuŋjiru.

⁶ Ka kuaŋ chaaŋ die ba nyin̄ Salamisi ma ta die a dia a tıaŋ ga tuğı Pafosi. Mi die ba haari daa wonyı die dí yine yuŋanvuoŋ u saaŋ dí dí Bajaasusi, ta yi Juu vuodieke die dí gaanana vuosi dí u yiwo N̄miñ naazva. ⁷ Die u yiwo tıŋgbañka mi jakuŋuŋ Sejusi Pɔɔlusı zua. Die

jakuvırı die yiwo yulantien ta die tvuŋ wa Banabasi ajan̄ Sɔɔli dı ba keŋ a balı Nmıñ wia aŋ u wuŋ.
 8 Ama die yuŋaŋvuoke, vuodieke die dı dine Elimasi Giriiki jabałıkıñ ma wa die ka saagı a yi ba: ta die mia dı u kagi jakuvırı aŋ u daa keŋ yi Yisa yada. 9 Womi die Nmıñ Halkası die dı suuli Sɔɔli vuodieke die dı bına a dı Pɔɔli, die u daansı yuŋaŋvuoke die 10 ta balı wa dı, “Funıñ fu yiwo Sitaani búa ta bı yi tuvnuuna mana dataaŋ ta suuli ajan̄ wubiatı yiri yiri mana, ta mia saŋja mana dı fu tarıgi Nmıñ wusie wubalıkaha a yi ȳmınchıbısı. 11 Lele Nmıñ baa u datı fu tıbüñ ta vaa fu yuŋ ta kaan̄ dı yese daraa ale.”

Lele womi die müligisobılıñ dı nan daa wa nine me ta u dı dia a gaba a yaala vuodieke dı baan̄ nan yigi u nuuŋ me. 12 Die jakuvırı dı yene wudieke dı yine wo, die u yi Yisa yada, dama die dı faasi yiwo mamachi ajan̄ wudieke ba dagınana yaa gamma tı ȳomutien ma wa.

Antiyoku dieke dı benne Pisidia tıŋgbaŋ ma wua

13 Naa kvaŋ chaaŋ die Pɔɔli ajan̄ u chanchaalıba die dı nagı haarıñ a nyıñ Pafosi me a ga Pega dı benne Pamifilia tıŋgbaŋ ma, mi die Jɔɔn Maki dı vaa ba ta yinjı ga Jerusalemi.

14 Die ba nyıñ Pega a tıaŋ ga Antiyoku dı benne Pisidia tıŋgbaŋ ma. Die davvusıkırı daarı die ba ga juu Nmıñ jıamıñ juoku me a sʉuŋ kali. 15 Die ba karınna Mosisi mıraha sʉŋ ajan̄ Nmıñ naazvalıba maagıku sʉŋ a kpatı wa, Nmıñ jıamıñ juoku sʉŋ nyıŋkvraha dı balı ba dı, “Tı nımballı, dı yi ni yaa wuvnuuna a baan̄ nan balı

yi vuosisi gie ni balı.” ¹⁶ Womi Poco li die dı hagi zie ta a kötı u nuun̄ ta piili a bala dı:

“Ninuŋ Izara vuosi aŋaŋ vuodiekeomba mana dı jianna Nm̄iŋ dieke Izara vuosi dı jianna, ni wumma miŋ. ¹⁷ Tinuŋ Izara vuosi Nm̄iŋ die vuarina tı choɔŋkvwulba a yi ba faasi dala sanja dieke die ba benne Ijipiti me a yi chaamba wa. Wunuŋ Nm̄iŋ die vuarina ba a nyuŋ mi aŋaŋ u hagiruŋ. ¹⁸ Ta die daansi ba bına ban̄ısı-nısa sanja dieke die ba benne hagiri ma, aŋaŋ ba dene ka tuo u nvarı mana. ¹⁹ Die ka kuaŋ chaan̄ die u chv̄v̄sı buurıŋ ayv̄p̄oyı die dı benne Keenani tıŋgban̄ ma ta die vaa u gbaŋ gbaŋ u vuosi Izara vuosi dı sıı. ²⁰ Wıaha gie mana die yiye miŋ bına kobısi-nısa aŋaŋ ban̄ısı-nu sunsun̄.

“Sanja dieke ba sına tıŋgban̄ka, Nm̄iŋ die dı yi ba nıŋjandıusırıŋ dı ba dii ba nıŋja a ga tuví sanja dieke Nm̄iŋ naazva Samuli dı kenne. ²¹ Naa kuaŋ chaan̄ die ba bı keŋ piası Nm̄iŋ naazva Samuli dı u yi ba naan̄, die wıa, Nm̄iŋ die dı vuari Soco li, Kisi búa vuodieke dı nyuna Benjamani buurıŋ ma dı u yi ba naan̄. Die u yiwo ba naan̄ bına ban̄ısı-nısa. ²² Die Nm̄iŋ dı keŋ wuuri u naari ta vaa Davidi dı dii naari. Naa die Nm̄iŋ dı balı yaa gamma Davidi ma dı, ‘Davidi, Jese búa wa yine daa dieke chanchaalıŋ n yaalala, u yie wudieke mana n yaalala dı u yi.’ ²³ Nm̄iŋ die dı yi nuaŋ dı Davidi haagısı ma vuon̄ wonyı bala u keŋ a gbatı Izara vuosi a taan̄, wunuŋ vuoke mi yine Yisa. ²⁴ Ama Jɔɔn die dı woliŋ keŋ a muv̄lı a yi Izara vuosi mana dı ba vaa ba tumbiatı aŋ u sıı ba Nm̄iŋ nyaabu,

ka kwaŋ chaaŋ Yisa die dí wa keŋ. ²⁵ Die Jœon tvumaha die dí gbine kpatiŋ die u piası vuosisi dí, ‘Minia ní yile dí yi ye? N ka yi Nmíŋ Vuovvarıkun Masia wa. Ní wumma, wuniŋ u baa u keŋ wo n kwaŋ chaaŋ ta maŋ ka mu dí n vuari u nura gbaŋ.’

²⁶ “Lele, níninj Abarahami haagısı anjaŋ níninj vuodieke dí kana ka yi Juu vuosi ta bie giena a jiama Nmíŋ, ní wumma wudieke Nmíŋ dí yna tí dí ka daga tí baŋ nan yi die a ye gbatitaanij dama ka yiwo vuon mana suti.

²⁷ Die vuodieiekemba die dí benne Jerusalemi ma anjaŋ ba nyiŋkuraha die ka sıba a baari dí Yisa yine Gbigbatitaantu wa, ta ka bı sıba Nmíŋ naazvalıba wubalıkaha ba ḥaana karıma davvusıkuŋ daaŋ mana wa chuaŋ. Die wıa die ba balı a chıvısi wa sıba Nmíŋ naazvalıba die dí bala die wo. ²⁸ Anjaŋ die ba kana a ka ye wudieke u yine a chıvısi wa ta mu dí ba kuu wa wa mana, ama die ba balı a yi Paliti dí u yi ba kuu wa. ²⁹ Die ba yine wo wudiekemba mana Nmíŋ gbaŋku dí bala yaa gamma u ma wa a kpatı wa, die ba nagı wa a keŋ sunj dagarıkı ma a nagı wa a ga sunj duaŋ vörin ma. ³⁰ Ama ta Nmíŋ die dí sunarı wa kumbu me. ³¹ Die u nyiŋ vuodieiekemba die dí dına u kwaŋ a nyiŋ Galili a keŋ tıgı Jerusalemi wa jigiŋ daraa pam. Lele banıŋ ba wana yi u daansiatielinj vuosisi jigiŋ.

³² Nmíŋ die yi wa tı chıčıŋkuvılıba nuŋ, ta tı bie gie dí tı bala ní wuwınahı, ³³ dí u seŋ yi hemıŋ a yi tı tınıŋ vuodieiekemba dí yine ba haagısı anjaŋ u sunarına Yisa a nyiŋ kumbu me wo. Die Nmíŋ gbaŋku sunj, yıla die dí gvtına bule wa ma

dı wunuŋ Nmın̄ dı baarı dı,
 'Funuŋ fu yine n Buadembin̄,
 ta jinne n nan dagı vuosi dı n sen̄ yiwo fu
 Chua.'

³⁴ Ta Nmın̄ die dı bı baarı dı u nan suggırı Yisa
 kuŋ me ta u kaan̄ bı kpi bıbra. Sıba Nmın̄ die dı
 bala dı, 'N nan yi nı nuŋ kası dieke gbaŋ gbaŋ
 die n yına Davidi wo.' ³⁵ Ta yulaha gbaŋku sun̄
 bıbra Davidi die balı Nmın̄ dı, 'Fu kaan̄ vaa fu
 Vuokası wa nyiŋgbaniŋ huuŋgi vɔrɪŋ ma.' ³⁶ Die
 Davidi dı benne u misı ma wa die u dı wa Nmın̄.
 Die u kpine wo ba guu wo ba buuriŋ vuota
 jigiguusikiŋ ta u nyiŋgbaniŋ dı huuŋgi. ³⁷ Ama
 Nmın̄ die suggırı wa Yisa a nyiŋ kuŋ me ta u
 nyiŋgbaniŋ die dı ka huuŋgiya. ³⁸ Die wıa n
 nımballı, n yaala nı sımma dı dı yi nı yi Yisa
 yada Nmın̄ nan nagı nı wubıatı a chaa nı. Ama
 Mosisi mıraha nıŋ kaaŋ bıagı a gbatı nı a nyiŋ nı
 wubıatı ma. ³⁹ Ama vuodieke mana dı yine Yisa
 yada ye wo gbatıtaanıŋ a nyiŋ bıaŋ ma. ⁴⁰ Nı
 sımma dı wudieke Nmın̄ naazıalıba dı bala wa
 da keŋ yi nı. Die ba baarı dı,

⁴¹ 'Wumma, nınuŋ kalinbaantieliŋ, vaa a ka yi nı
 mamachi aŋ nı kpi!

Nınuŋ vuodiekeomba dı vuarinana Nmın̄ fala ha
 aŋaŋ u bala wudieke wo

N nan yi wıuŋ nı yene bie nı misı ma ta nı
 kaan̄ tuo dıi

dı yi vuon̄ dı keŋ dagı nı a chıası gbaŋ.' "

⁴² Die Pɔɔli aŋaŋ Banabasi die dı nyıunana
 lagıŋku jigiri, vuosisi die dı jıvısi ba dı ba viiri
 keŋ davıvıskırı daa dieke dı kienene wo a faası
 dagı ba wıaha gie bıbra. ⁴³ Die lagıŋku die dı

hagına wa, Juu vuosi pam ajan vuodieckemba die dı kana ka yi Juu vuosisi ama ta tarıgi ba jıamıñ ta dı Juu vuosi jıaŋku, die ba mana die dıdı Pɔɔli ajan Banabasi kuaŋ. Die Pɔɔli ajan Banabasi die dı kpaŋı ba pam dı ba kpaŋlı ba gbaŋ a dia Nmıñ die aŋ u chıgı ba zɔɔlıt.

44 Kuaŋ chaaŋ davvusıkırı daarı die dı tıgına die dı ko sıı sıba tıka vuosi mana die gana dı ba wıı Nmıñ wıaha. **45** Die Juu vuosi die dı yene kpıkpaačı die dı yi be sıgıyɔɔŋ pam. Die ba zıa Pɔɔli ta bala chıusa wudieke mana u balala. **46** Ama Pɔɔli ajan Banabasi die dı wa a faası bala ajan sikimiñ dı, “Dı yiwo talası dı tı woliŋ balı Nmıñ wıaha a yi nıniñ Juu vuosi ta wa balı vuogaası. Ama nıniñ ni zeti wıaha mıñ ta bı yile dı nı ka mu ajan miivoli dieke dı wone kpatıŋ wıa, die yine tı vasa nı, ta gara vuodieckemba dı kana ka yi Juu vuosi jigiñ. **47** Dama nıvarı gie Nmıñ dı yi tı dı:

‘Manıñ n vuara fu mıñ dı fu yi chaanıñ a yi vuodieckemba dı kana ka yi Juu vuosisi, amu dıvıa mana ye gbatıtaanıñ.’”

48 Die vuodieckemba die dı kana ka yi Juu vuosi dı wıunna naa wa, ba sıgıtı dı fıalı, ba bırı Nmıñ wıbalıkaha. Ta vuodieckemba mana Nmıñ dı vuarına dı ba ye miivoli dieke dı wone kpatıku dı yi Yisa Masia yada.

49 Ta tı Yıomutienę Yisa wıa die dı dia mi tıgısı mana mana. **50** Naa kuaŋ chaaŋ Juu vuosisi nıŋıandıüsırıba dı ga tıka dembisi dieke dı yine vuokpıuma ajan hıgıkpıuma die dı jıanna Nmıñ ta ba yie ba jılıma pam, a vaa ba sınyıurıñ dı hagi yaa gamma Pɔɔli ajan Banabasi ma, ta piili

yaala wia a yia ba a yagı ba a nyin tıngbaŋka mi lugin. ⁵¹ Die wia Pɔɔli aŋan Banabasi die dı kpaantı ba nataala taŋkolıŋ a taŋ tika mi dı ka yi dagıtı bıaŋ a yi ba ta die ga Yikonumi tıŋ ma. ⁵² Ta Yisa dıdılısırıba dı benne Antiyoku ma wa die dı suuli aŋan Halıkasıka aŋan sʊgɪfıalıŋ.

14

Yikonumi tıŋ wia

¹ Die Pɔɔli aŋan Banabasi dı kenne tıgı Yikonumi ma, die ba ga Juu vuosi Nmıŋ jıamıŋ juoŋ me a ga muvıli Yisa wuvıluna mi sıba die ba yine die Antiyoku ma wa, ta vuosi pam die yi Yisa yada, bataŋ die yiwo Juu vuosi bataŋ diaŋ dı yi vuodiekm̩ba dı kana ka yi Juu vuosi. ² Ama ta Juu vuodiekm̩ba dı kana ka yi Yisa yada wa dı balı vuodiekm̩ba dı kana ka yi Juu vuosisi dı ba da ken tuo dii, ta die balı ba dı wudieke ba bala yaa gamma Yisa ma ka yi wusie. Die wia vuodiekm̩ba die dı kana ka yi Juu vuosisi dı jıı sınyırıŋ aŋan Yisa dıdılısırıba die dı benne mi wo. ³ Pɔɔli aŋan Banabasi die dı bie mi daraa pam ta die a faası bala Yisa wia aŋan dembisi. Die Nmıŋ die dı yi ba hagırıŋ die ba tıŋ mamachi tvumma, ta die dagı dı ba wıaha yaa gamma v zɔɔlınchıgılaha seŋ yiwo wusie. ⁴ Die tika vuosi die dı puo bule, bataŋ die dı dı Juu vuosisi kvaŋ ta bataŋ diaŋ dıdı tıntıntıba kvaŋ.

⁵ Die wia vuodiekm̩ba dı kana ka yi Juu vuosi bataŋ aŋan Juu vuosisi aŋan ba nıŋŋandılsırıŋ bataŋ die dı saŋ dı ba yi Pɔɔli aŋan Banabasi bıaŋ ta taa ba aŋan tana a kuu. ⁶ Ama tıntıntıba

bale wo dì mìnijuna wudieke dì yinene wo die ba maansi a nyiŋ chıgi a ga Likaonia tıŋgban̄ ma. Die ba ga wa Lisitira ajan̄ Debe tıgisi ajan̄ tıŋkpaaŋjısi diekemba dì gbigine mi. ⁷ Mi die ba muv̄lı Nmıŋ wuv̄uinaha.

Lisitira ajan̄ Debe tıgisi wia

⁸ Lisitira ma daa wunuŋ die dì beri a yi gbarigun̄ a nyiŋ u ballibisi me ta ka bıagı chıŋ. ⁹ Ta die kalı mi a wumma Pɔɔli wubalıkah. Pɔɔli die dì daansi wa die a ye dì u yaa yada Yisa ma ta nan bıagı ye gbaamıŋ. ¹⁰ Die wia Pɔɔli dì natı ajan̄ lɔlukrııŋ dì, “Hagi a zie fu nagısı ma!” Daa wa die dì hagi a yugi a zie ta piili a chıŋ gilime. ¹¹ Die kpıkpaaķu dì yene wudieke Pɔɔli dì yine wo, ba piili a nata ba gbaŋ gbaŋ jabalıkiŋ ma dì, “Tı ɿmınaha bıruŋ wa vuota a keŋ suŋ tı jigiŋ.” ¹² Womi vuosisi die dì yi Banabasi saaŋ dì Zusi ta Pɔɔli dıaŋ dì Hemisi dama die u yine vuodieke dì balla wubalıkah. ¹³ Die Zusi jıamıŋ juoku die zie gbigi wo sanua dieke dì kenne juu tıka suŋ, die ka bukaabitu ajan̄ kpıkpaaķu dì yaa naarası ajan̄ tıwute a keŋ mi dì ba yi kaaba a yi Banabasi ajan̄ Pɔɔli.

¹⁴ Ama Banabasi ajan̄ Pɔɔli die dì wunna ba bala ba yi wudieke wo, die ba chıurı ba nyiny-eeke ajan̄ svıgichıuvsıŋ ta chıgi juu kpıkpaaķu suŋ a nata dì: ¹⁵ “Bıa nı yie die? Tı yiwo vuota sıba nınuŋ! Tı keŋ wo gie dì tı muv̄lı Yisa wuv̄uinaha aŋ nı chıgi nyiŋ wutıgıtı gie me a keŋ Nabidie Nmıŋ jigiŋ, vuodieke dì naanna arızanna ajan̄ tıŋgban̄ ajan̄ nyaakpııbu ajan̄ nyindiekemba mana dì benne a suŋ. ¹⁶ Saŋja

dieke dì tianna wa N̄miñ die vaa buuriñ mana dì yie ba duñηu. ¹⁷ Ama sañja gie u daga dì u señ beri miñ añañ wuwuñ diekemba u yinene wo; u yinana nì niñ a nyina ñm̄iñsikpen ta vasa nyinti dì b̄irima, a yie nì nyindiike ta vasa nì svigüti dì f̄itala.” ¹⁸ Banabasi añañ P̄oɔli die dì bala wudieke wo mana yɔr̄i, die dì hagiri miñ dì ba kagi ba dì ba da yi kaaba a yi ba.

¹⁹ Ka kuañ chañ die Juu vuosi n̄iñjandisiruñ batañ die dì nyiñ Antiyoku dieke dì benne Pisidia tñgbanj ma añañ Yikonumi a keñ balı a yinji krikpaaku svigüti ba ju sinyurinj añañ P̄oɔli. Ta die taa wa tana a datu wa nyiñ tika luguiñ ta yile dì u kpiye miñ. ²⁰ Ama Yisa dìdisiriba die dì keñ taañ a giliñ wo die u keñ hagi zie a yinji ga tika sunj. Ka tuvvussa die wuwuñ añañ Banabasi dì nyiñ ga Debe ma.

P̄oɔli añañ Banabasi dì yinjiñ ga Antiyoku dì benne Siria tñgbanj ma dene

²¹ Die P̄oɔli añañ Banabasi dì muvulı Yisa wuwuñaha Debe ma ta die ye vuosi pam ba yi Yisa yada. Womi die ba yinji ga Lisitira a nyiñ mi ga Yikonumi ta b̄i nyiñ mi a ga Antiyoku dì benne Pisidia ma. ²² Die ba kpaanj Yisa dìdisiriba ta juvsi ba dì ba ko yi yada dene. Die ba balı ba dì, “Dì mu tì tuoli wahala ta ye juu N̄miñ naari ma.” ²³ P̄oɔli añañ Banabasi die dì vuvarı n̄iñjandisiruñ Yisa dìdisiriba lagimuiñ lagimuiñ mana ma. Womi die ba b̄obi nua a juvsi N̄miñ dì N̄miñ sunjñi n̄iñjandisiriba mi.

²⁴ P̄oɔli añañ Banabasi die dì daagı Pisidia tñgbanj ma a ga Pamifilia tñgbanj ma, ²⁵ mi die

ba muvoli Yisa wiaha Pega tuŋ ma. Womi die ba suŋŋ ga Atalia ma, ²⁶ ta die a wa nyiŋ mi a nagı haariŋ a yiŋŋi ga Antiyoku dı benne Siria ma. Mi die Yisa dıdusırıŋ die wɔŋ nagı ba yi Nmıŋ nuusi me dı u suŋŋi be ba tuvma ma. Ta lele ba wa tuŋ tuvmaha kpatı müŋ.

²⁷ Die ba kenne a tvgı Antiyoku wa die ba lagısı Yisa dıdusırıba mana. A die a balı ba wudieke mana Nmıŋ dı sunŋnige be ba yi, aŋan u yuorine sieŋ a yi vuodiekbemba dı kana ka yi Juu vuosi dı ba yi Yisa yada a yi u dıdusırıŋ dene. ²⁸ Ama die ba wiarı mi aŋan Yisa dıdusırıba a yuası.

15

Tvntvntıŋ aŋan Yisa dıdusırıŋ nyıŋkvra lagımıŋ wia

¹ Saŋŋa mi vuosi bataŋ die dı nyiŋ Judia ma a keŋ Antiyoku ma a die a piili a daga Yisa dıdusırıba dı ba kaanı bıagı ye gbatıtaantıŋ sie ba gobi ba kola sıba Mosisi die dı dagına dene wo. ² Die Poɔli aŋan Banabasi aŋan ba die dı faası a nıgi nınhagırıŋ pam yaa gamma wıarı gie ba dagınana wa, die ba vuarı Poɔli aŋan Banabasi aŋan Yisa dıdusırıba bataŋ a tuŋ ba Jerusalemi ma dı ba ga ye Yisa tvntvntıba aŋan u dıdusırıŋ nyıŋkvraha yaa gamma wıarı gie wia.

³ Die vuodiekbemba Yisa dıdusırıba dı tuunna wa die dı daagı Fonisia aŋan Samaria a bala yıa Yisa dıdusırıba dı benne mi dı vuodiekbemba dı kana ka yi Juu vuosi bataŋ tarıgi wa ba berıŋ a bıriŋ Yisa dıdusırıŋ. Wıarı gie die dı yi Yisa dıdusırıba svglıfıalıŋ pam. ⁴ Die ba gana a ga tvgı Jerusalemi wa die Yisa dıdusırıba

aŋaŋ tuŋtuŋtiba aŋaŋ ba nyiŋkvra die dı tuo be chaanti. Die wia Poōli aŋaŋ Banabasi die dı balı ba wudieke mana Nmıŋ dı suŋjine be ba tuŋ.
5 Ama Farasisi bataŋ die dı yine Yisa dıdusırıŋ die dı hagi zie a baari dı, “Dı yiwo talası dı buuri gaasi dı yine Yisa yada wa gobi ba kɔla ta bı dia Mosisi mıraka.”

6 Die wia, die tuŋtuŋtiba aŋaŋ Yisa dıdusırıba nıŋŋandusırıba dı lagısı tanj dı ba daansı jabalıkürü. **7** Die ba balı ka a yuası aŋaŋ tanj, ta Piita die dı keŋ hagi a baari dı, “N zvalıŋ, nı sıba dı saŋja dieke dı tianna wa Nmıŋ die vuari müŋ müŋ a nyiŋ nı ma dı n muvlı Yisa wuwılnaha a yi vuodiekkemba dı kana ka yi Juu vuosisi, amu ba nan wuŋ ta yi Yisa yada ta bırunı v dıdusırıŋ.
8 Ta Nmıŋ, vuodieke dı sıbına vuota svŋ die dı dagı dı v tuo be müŋ ta yi ba Halıkasıka sıba die v yına tı die wo. **9** Die Nmıŋ die ka luge tınuŋ aŋaŋ ba, dama die ba yine Yisa yada wa wia, die wia Nmıŋ dı nagı ba tumbıati a chaa ba. **10** Bıa nı yaala nı magısı Nmıŋ? Bıa nı yaala nı yi buurigaası diekemba dı bırunna Yisa dıdusırıŋ pögili müri dieke tınuŋ aŋaŋ tı chɔɔŋkvulıŋ dı kana ka bıagı pögili? **11** Ama tı Yomutieŋ Yisa die chıgi tı wa zɔɔlın tı ye gbatıtaanıŋ tı yine wo yada wa wia sıba buurigaası die.”

12 Die vuonı mana die dı tarı ta wumma Banabasi aŋaŋ Poōli die dı balala yaa gamma Nmıŋ dı yına ba hagırıŋ ba tuŋ mamachi tvuma a yi vuodiekkemba dı kana ka yi Juu vuosi dene.
13 Die ba bala naa a kpatı, Jemisi die dı baari dı: “N nımballı, nı wumma müŋ! **14** Simoni Piita wɔŋ balı tı, Nmıŋ dı wolinne a ga vuodiekkemba

dı kana ka yi Juu vuosi jigiŋ a vuari bataŋ ba
bırıŋ u gbaŋ gbaŋ u vuosi dene. ¹⁵ Naa, Nmıŋ
naazvalıba wubalıka die dı dagı sıba dı maagına
Nmıŋ gbanıŋ ma dı,

¹⁶ 'Naa kuaŋ chaŋ manıŋ Nabidie Nmıŋ nan
yinŋi a keŋ,
a keŋ mü Davidi tıgıdieke dı nanna wa.

N nan mü ka a zie a nyıŋ ka chıvısiŋ ma
ta vaa ka hagırıma bıbra.

¹⁷ Ta vuota mana nan keŋ n jigiŋ
aŋaŋ vuodiekm̄ba mana dı kana ka yi Juu
vuosi ta manj wa dı ba yi n vuosi wo. ¹⁸ Naa
Nabidie Nmıŋ die dı balı, wınuŋ vuodieke
dı vana ba sıba wırı gie a nyıŋ kırıŋ ma
wa.'

¹⁹ Jemisi die dı bı balı a gvtı dı, "Dı yiwo
manıŋ n sʊŋanyile dı tı da mugisi buurigaası
dı yinŋine a dı Nmıŋ sieŋ aŋaŋ wudieke dı
tvana. ²⁰ Ama dı mü dı tı maagi gbanıŋ a balı
ba dı ba da keŋ dii jadiiki dieke ba kaabına
a yi bugile, ta balı ba dı ba yigi ba gbaŋ
aŋaŋ daakpana yaa hıgıkpana tvuma, ta bı daa
ηıbıma dɔŋ diekemba ba ηıvına kuv ta daa bı
ηıbıma zıŋ. ²¹ Mosisi mıraha nıŋ, ba karıŋ ha
mü Nmıŋ jıamıŋ juone me davıvıskırı daan
mana kırıŋ ma wa, ta müvılahı tıŋ mana ma."

*Die ba maagına gbanıŋ a yi vuodiekm̄ba dı
kana ka yi Juu vuosi dene*

²² Die wıa die tıntıntıba aŋaŋ
nıŋındıüsırıba aŋaŋ Yısa dıdıüsırıba mana
die dı yigi zieŋ dı ba vuari dembisi bataŋ aŋ ba
dıa Pıçlı aŋaŋ Banabasi a ga Antiyoku. Die ba

vvarı wa Silasi aŋaŋ Judasi vuodieke saaŋ dì buna yi Basabasi, vuosi bale wa gie die yiwo Yisa dìdùsıriba nüŋŋandüsırıŋ bataŋ ba yla jilima.
23 Die ba maagı wa gbanıŋ dì:

Tinuŋ Yisa tuntuntıba aŋaŋ Yisa dìdùsırıŋ nüŋŋandüsırıŋ maagına gbaŋku gie a waasa nüniŋ tı nımballı diekemba dì kana ka yi Juu vuosi ta bie Antiyoku aŋaŋ Siria aŋaŋ Silisia ma mana.

24 Tı wuŋya dì tı vuosi bataŋ keŋ nı jiginj, a balı wıa atan dì mugisi nı pam ta chıvısi nı svigiti, ama tinuŋ tı ka tuŋ ba nı jiginj.

25 Die wıa tı mana dì lagısı a saagı dì tı vvarı dembisi bataŋ a tuŋ ba aŋaŋ tı nımballı choti Banabasi aŋaŋ Poɔli nı jiginj. **26** Vuosi gie, Judasi aŋaŋ Silasi, yiwo vuodiekkemba die dì nagına ba mısı a duaŋ talıma tı Yomutieŋ Yisa Masia wıaha gie wıa. **27** Judasi aŋaŋ Silasi nan bı balı nı ka chıaŋ, wudiekemba tı maagınana wa.

28 Nmıŋ Halıkasıka die dagı tı mıŋ dì tı da keŋ nagı mırı gaası a gvtı nı bıbra. **29** Wudiekemba dì kana ka mu dì nı yi wuŋna: Nı da keŋ a dii jadiiki dieke mana ba nagına a yi kaaba a yi bugile, nı da keŋ ɿɔbı zuŋ, nı da keŋ ɿɔbıma dɔŋ dieke ba ɿıvına kuv, ta bı yigi nı gbaŋ aŋaŋ daakpana aŋaŋ hɔgukpana tvuuma ma. Dıı yi nı dì wıaha gie, dì nan dì vıuna a yi nı.

A mana wonde.

30 Die ba tuŋ ba, ba svuŋ ga Antiyoku, mi die ba lagısı Yisa dìdùsıriba mana ta nagı gbaŋku a yi ba. **31** Die vuosisi dì karıŋ gbaŋku gie, ba svigiti die dì fıalı aŋaŋ ka kpaŋlısına ba dene

wo. ³² Die Judasi aŋaŋ Silasi, vuodieiekemba dì yine N̄mūŋ naazvaluŋ die bie ba jigiŋ a yvasi ta die a balı wia pam a kpanŋjısı ba ta yi ba yada dì bı hagırı a gvtı. ³³ Die ba bie mi a yvasi, ka kvaŋ chaaŋ Yisa dıdılısırıba dì benne mi wo dì taŋ ba dì ba waasi tigiŋ, ba yinŋji ga vuodieiekemba dì tvnna ba jigiŋ. ((³⁴ Ama ta Silasi die dì wıarı mi.))

³⁵ Die Poōli aŋaŋ Banabasi gbaŋ die dì yvasi Antiyoku ma, mi banuŋ aŋaŋ vuosi pam die dì daga ta muvula tı Yomutieŋ Yisa wia a yia vuosi.

Poōli aŋaŋ Banabasi puole wia

³⁶ Die dì yvasına bıta Poōli die dì balı yi Banabasi dì, "Vaa aŋ tı yinŋji ga a kaagı tı Yisa dıdılısırı diekemba dì benne tıgı diekemba mana die tı muvuluna tı Yomutieŋ Yisa wıaha a ye ba sına dene." ³⁷ Banabasi die dì yaala u nagı Jɔɔn Maki a gvtı ba ma aŋ ba ga. ³⁸ Ama Poōli die ka yaala dene dama Maki die ka kpatı tvuumaha aŋaŋ ba ta die vaa ba Pamifilia ma ta yinŋji kuli. ³⁹ Die Poōli aŋaŋ Banabasi dì nıgi nınhagırıŋ ta die puo taŋ. Banabasi die dì nagı Maki ba nagı haariŋ a ga Saapurusi. ⁴⁰ Ta Poōli dıaŋ dì nagı Silasi ta Yisa dıdılısırıba die dì nagı ba yi N̄mūŋ nuusi me dì N̄mūŋ suŋŋi be. ⁴¹ Die ba chvŋ daagı Siria aŋaŋ Silisia chaaŋ ma a kpanŋjısa Yisa dıdılısırıba.

16

Timoti die dì tvnna aŋaŋ Poōli aŋaŋ Silasi dene

¹ Ka kvaŋ chaaŋ Poōli aŋaŋ Silasi die dì yinŋji ga Debe aŋaŋ Lisitira ma, mi die ba haarı Yisa

dıdusırıw wonyı ba wasınana Timoti. U nuŋ gbaŋ die yiwo Yisa dıdusırıw. Die u nuŋ wo yiwo Juu vuon ta u chɔɔŋ dı yi Giriiki vuon. ² Die Yisa dıdusırıba die dı benne Lisitira aŋan Ikonumi ma wa die dı balı wuvluna yaa gamma Timoti ma. ³ Pɔɔli die dı yaala u nagı Timoti a gvtı u ma aŋ ba dia u dıasısı, die wia die u gobi u kɔlı. Die u yi wo die dama Juu vuodiekemba die dı benne mi chaaku die sıba a baarı Timoti chɔɔŋ yiwo Giriiki vuon. ⁴ Die ba dına dıdıa tıgısısı, die ba bala a yia Yisa dıdusırıba mırı diekemba Yisa tıntıntıba aŋan Yisa dıdusırıba nyıŋkuraha dı benne Jerusalemi ma wa dı ziene wo, ta die balı ba dı ba dia ha. ⁵ Die wia Yisa dıdusırıba yada die dı gvtı ta die daaŋ mana vuosi pam dı yie yada a gvtı Yisa dıdusırıba ma.

Pɔɔli di kana ka gvtıya ta daansı dene

⁶ Die Pɔɔli aŋan u zvalıba die dı dia a daagı Fırigia aŋan Galasia chaaku, ama Nımıŋ Halıkasıka die ka vaa ba balı Yisa wia Asia tıŋbaŋ ma. ⁷ Die ba gana ga tıgı Misia, die ba mia dı ba juu Bitinia tıŋ ma, ama Yisa Halıkasıka die ka yı ba sien. ⁸ Die wia die ba daagı Misia ma a svıŋ ga Tiroasi ma. ⁹ Dınlıŋ daarı yuku mi, Pɔɔli die dı ye u daansa ma vuon wonyı dı nyına Masedonia a keŋ zie a jıvısa wa dı, “Keŋ Masedonia ma a keŋ sunŋı tı!” ¹⁰ Pɔɔli daansaha kvaŋ chaŋ, die tı gomısı lagı lagı dı tı nyıŋ ga Masedonia, dama die tı ye a baarı Nımıŋ balı tı dı tı ga Masedonia chaaku a ga muvıli Yisa wuvlunaha a yıma vuosi mi.

Lidia die dı yine yada dene

¹¹ Die tı nagı haarıñ a nyıñ Tirosi a daagı ga Samotirasi, ka tınvıusa die tı ga Niipolisi. Mi die tı vaa haarıku, ¹² ta nyıñ mi a ga Filipi me, jigidieke die dı yine tıgıkriñ Masedonia tıngbañ ma. Die ka yiwo Romani vuosi sıtı. Die tı yi daraa a ńmına mi. ¹³ Ka davıusıkuı daarı die tı nyıñ tıka sıñ a ga jigidieke dı gbigine mügürü, die tı yile dı Juu vuosi Nmıñ jıvısuñ jıgiñ nan dı bie mi. Ta die sıvıñ kali a bala wıa ajan hıgıt diekemba dı kenne mi wo. ¹⁴ Ba wınyı saañ die yine Lidia, die u nyıñ wa Tiatira tıñ ma ta yaa garıñmını diekemba dı yalla ligire pam a daa ta die bı yi vuodieke dı jianna Nmıñ. Nmıñ die yuori u sıvıñ dı u wıñ wudieke Pıçlı dı balala wa. ¹⁵ Die tı sıı wınyı ajan u tıgiñ vuosi Nmıñ nyaan. Ka kuañ chaañ u jıvısuñ tı dı, “Dıı yi nı sıba dı n señ yi tı Yıomutienj yada ajan wusie nı keñ a bemme n tıgiñ.” Die tı saagı u jıvısuñ.

Ba kparına Pıçlı ajan Silasi dansarıka ma dene

¹⁶ Daan kaanı die tı keñ bı gara Nmıñ jıvısuñ jıgiñ, a tuoli havıvıbiñ wınyı dı yine yıomu. Die u yaa wa jımbıañ u ma ka yıa wa hagırıñ u bıagı bala sorıñ daan wıa. Die u yie naa a yese ligire pam a yıa u tieliñ. ¹⁷ Havıvıbike gie die dıdı Pıçlı ajan tı kuañ a nata ńmıñsıkpeñ a bala dı, “Dembisi gie yiwo Nabidie Nmıñ dı benne ńmıñsıkpeñ wo tıntıntıñ. Ba bala nı wudieke nı baan yi a ye gbatıtaanıñ.” ¹⁸ Die u ko bala naa daraa pam. Ka kuañ chaañ Pıçlı die dı keñ jıı sınyıruñ a yıñji a balı yi jımbıakı dı, “Yısa Masia saañ ma, n yı fu nıañ, nyıñ u ma!”

Lele womi jumbiakü die dì nyiŋ u ma. ¹⁹ Die u tielibé dì yene dì sie dieke ba nagina yese ligirehe chuvusiya wa die ba yigi Poɔli aŋan Silasi a datì ba ga sariya diile jiginj. ²⁰ Die ba balì a yi Romani nyiŋkuraха dì, “Dembisi gie yiwo Juu vuosi ta yaala ba chuvusi tì tika. ²¹ Ba daga tì wudiekemba tünij Romani vuosi dì kana ka mu dì tì yi.” ²² Die kpíkpaaku die dì benne me gbaŋ die gütì a yaala ba nìgi Poɔli aŋan Silasi.

Womi die Romani nyiŋkuraха die dì wuuri Poɔli aŋan Silasi nyinyeke ta yi nuaŋ dì ba vürü ba aŋan kpaasiŋ. ²³ Die ba faasina a vürü ba a kpatì wa, ba nagı ba a yi dansarika ma, ta die balì dansarika gbıgbarıtú wa dì u mìnji gbara ba vüninj. ²⁴ Die gbıgbarıtú wa die dì yi sıba ba bala wa dene. Die u nagı ba a yi dansarika svñ saasaa ta bɔbì ba nagısı aŋan chörümä a yaa ga bɔbì dakvulıkpıuma juoku svñ.

²⁵ Sıba yuŋ tanseese, Poɔli aŋan Silasi die dì juusa Nmıŋ ta chia yula a bira Nmıŋ, ta ba dansarika jujuri taŋ dì wumma ba. ²⁶ Lele wo mi tıŋbaŋka die dì dɔŋ bonyı dansarika juoku chiaŋ. Lagı lagı ka sanvaha dì yuori ta chörümaha die dì kpaa kpaa dansarika jujuribe mana nuusi aŋan ba nagısı ma ta nan. ²⁷ Die dansarika gbıgbarıtú wa die dì hagina a ye ta sanvaha yuori ye wo, die u yile dansarıkaka jujuribe mana chıgi bıa mınj. Womi die u datì a vuarì takoobi dì u kvv u gbaŋ. ²⁸ Ama ta Poɔli die dì faası a natì dì, “Da keŋ a yi fu gbaŋ daŋna ta tì mana bie gienä.”

²⁹ Die gbıgbarıtú wa die dì pıası a yaalı popoli

a chigü juu dansarika sunj ta sunj gbirigi Poɔli ajan Silasi niŋŋa ta u nyiŋgbaniŋ mana dí cheeli. ³⁰ Womi die u dii ba niŋŋa a yaa ba a keŋ nyiŋ ta piásı ba dí, "Nyiŋkura, bia maŋ nan yi a ye gbatitaanuŋ?"

³¹ Ba yiŋŋi a balı wa dí, "Yi tı Yemutieŋ Yisa yada, ta nan ye gbatitaanuŋ, founj ajan fu deŋ mana." ³² Womi Poɔli ajan Silasi dí balı wa ajan vuodiekiemba mana dí benne u tigiŋ me Nmiŋ wia. ³³ Yuku mi gbaŋ gbaŋ die gbıgbarıtú wa die dí nagı ba a ga sugiri ba kujagaha, ka kuaŋ chaan die ba súl wounj ajan u tigiŋ vuosi mana Nmiŋ nyaan. ³⁴ Ta die u wa nagı Poɔli ajan Silasi a ga u tigiŋ me a die yi ba nyindiike ba dii. Die wounj ajan u den mana svigti die dí fialı dama die ba wa yiwo Nmiŋ yada.

³⁵ Die ka tuvvusa Romani nyiŋkuraha die dí tuŋ ba susuŋŋirin dí ba ga balı gbıgbarıtú wa dí u vaa Poɔli ajan Silasi ga.

³⁶ Die gbıgbarıtú wa dí balı a yi Poɔli dí, "Nyiŋkuraha yi wa nuŋ dí n vaa founj ajan Silasi ga yori. Die wia ní gamma ajan svigfialuŋ."

³⁷ Ama ta Poɔli die dí yiŋŋi balı a yi susuŋŋiribe dí, "Tı gbaŋ tı yiwo vuodiekiemba Romani vuosi dí yına tı sien,* ta Romani nyiŋkuraha die dí ka dii tı sarıya ama ta vaa ba vürü tı ajan kpaasın yaalıŋ ma, ta nagı tı a yi dansarika sunj. Lele ba yile dí ba nan bıagı a

* **16:37** 16.37 Dı yi Romani vuosi dí yi vuonj sien, ba mıraha ka saagiya dí vuonj datı u tıbuŋ, ta ye ka dii u sarıya.

ləbürü vuvari tı a taaŋ? Aayı, ba kaan bıagı, sie ba keŋ gie ba gbaŋ gbaŋ a vuvari tı.”

³⁸ Die susuŋŋiribe dı gana a balı nyıŋkuraha wudieke Pɔɔli aŋaŋ Silasi dı bala wa, die ŋmaamıŋ die dı yigi be. ³⁹ Die wıa die ba ga Pɔɔli aŋaŋ Silasi jigoŋ a ga nıgı nuupɔɔŋ. Die ba dı ba nıŋŋa a yaa ba a keŋ nyıŋ dansarıkka ka sunj ta die balı ba dı ba juusa ba ba nyıŋ tıka sunj. ⁴⁰ Ta Pɔɔli aŋaŋ Silasi die dı nyıŋ mi a ga Lidia tigoŋ me. Mi die ba ye Yisa dıdıusırıŋ ta kpaŋ ba ta wa nyıŋ tıka ma.

17

Tesalonika tıŋ wıa

¹ Die Pɔɔli aŋaŋ Silasi die dı dia a daagı Amifipolisi aŋaŋ Apolonia ma a ga tıgı Tesalonika. Mi die Juu vuosi Nmıŋ jıamaŋ juoŋ die dı beri. ² Pɔɔli die dı ga juu juoku me ta jıama Nmıŋ sıba vı ŋaana yie dene wo. Ta die nagı davvıusıkuřı daraa ataa a balı Nmıŋ wıa a yi vuosisi. Die vı nagı wa Nmıŋ gbaŋku, ³ a daga ba dı Masisa wa mu ba kuu wa mıŋ, ama vı nan hagi kuŋ me. Pɔɔli dı balı ba dı Yisa wa yine Masisa ka vı balala wa. ⁴ Die bataŋ die dı tuo Pɔɔli dı bala wudieke wo a dii ta die bıruŋ Yisa dıdıusırıŋ a gutı Pɔɔli aŋaŋ Silasi ma. Die vuodiekkemba dı kana ka yi Juu vuosi ama ta jıama Juu vuosi jıanjkı bataŋ aŋaŋ hęgvıkpıuma pam die dı tuo wırı dii.

⁵ Juu vuosi die dı yene dı vuosi pam gutı Pɔɔli aŋaŋ Silasi ma wa, die ba jıı sınyıurıŋ aŋaŋ ba, die wıa die ba lagısı vuotɔğıtı nyıku jigoŋ a yi kpıkpaaŋ. Die ba yie watı ta piili yaala waagıŋ

ta die ga a ligi daa wonyi ba wasinana Jasoni tigin a yaala Pocooli ajan Silasi di ba vvarri ba a yi vuosisi. ⁶ Ama die ba kenne ta ka ye be wo die ba yigi Jasoni ajan Yisa dildusiriba batajan a yaa ba ga tika nyinkura jigin ta natu di, "Pocooli ajan Silasi di dia a chussa tigisi. Lele ta wa ken giena ⁷ ta Jasoni di tuo be chaantu u tigin me. Ba mana chussa naakpuka miraha ta baari di naakpuij wonyi benne ba wasa wa Yisa." ⁸ Ba nyinkuraha ajan vuotamba di wunna naa, die di faasi mugisi be. ⁹ Die wia nyinkuraha di vaa Jasoni ajan Yisa dildusiriba banij ba di tuu ligire ta die ba vaa ba ba ga.

Beria tij wia

¹⁰ Yuu die di kenne a sibi, die Yisa dildusiriba die di vaa Pocooli ajan Silasi di nyij ga Beria ma. Die ba gana a ga tugi mi wo ba ga juu Juu vuosi Nmij jiamin juo me. ¹¹ Beria vuosi die di faasi yaala ba wuj Nmij wiaha a tian Tesalonika vuosisi. Die ba wumma wiaha ajan ba suggiti mana ta die daan mana ba karuma Nmij gbaanjku di ba ye di wiaha yiwo wusie. ¹² Ba vuosi pam die di yi yada a biruj Yisa dildusirin. Giriiki hogukpuma ajan dembisi pam gbanj die di yi Yisa yada. ¹³ Die Juu vuosi die di benne Tesalonika ma wa die di wunna di Pocooli bala Nmij wia Beria ma wa die ba bi ga mi a piili a bala chussa Pocooli a yia krikpaakku ta vaa ba juu sinyuri ajan wa. ¹⁴ Lele womi Yisa dildusiriba die di taan Pocooli ajan dembisi di sunji ga mugukpuri chaa aama Silasi ajan Timoti die di wiarri a bie Beria ma. ¹⁵ Dembisi

bataŋ die dı ga aŋaŋ Pɔɔli a ga tvgı Atensi ta die yinŋi aŋaŋ tvtvumıŋ a keŋ balı Silasi aŋaŋ Timoti dı ba keŋ wvnıŋ Pɔɔli jigıŋ lagı lagı.

Atensi tıŋ wıa

¹⁶ Die Pɔɔli dı chıusınana Silasi aŋaŋ Timoti Atensi ma wa die v svŋ dı faası chvvsı v yene dı tıka suuli wo aŋaŋ bugile. ¹⁷ Die wıa die v ga Juu vuosi jiamaŋ jigıŋ a bala yıa banıŋ aŋaŋ vuodiekbemba mana dı jianna aŋaŋ ba. Ta daaŋ mana v bala a yıa vuodiekbemba v haarına nyvku jigıŋ. ¹⁸ Bataŋ die yiwo Epikuriani aŋaŋ Sitoyiki dıdagırıŋ ta die nıga nınhagırıŋ aŋaŋ Pɔɔli. Bataŋ die dı baarı dı, “Bıa vuodieke dı bala dı v yiwo sısıbırıv wa gie dı yaala v dagı?”

Ta bataŋ dıaŋ die dı baarı dı, “V bala tıŋgban gaası bugile wıa.” Die ba balı wa naa dama Pɔɔli die bala Yısa aŋaŋ kuŋ hagıŋ wıa. ¹⁹ Die wıa die ba yaa wa a ga tıka nyıŋkvra lagımuŋ jigıŋ ba wasınana Aropagusı a baarı dı, “Balı tı fu dagıhaalıku chıan. ²⁰ Tı wvnyıa fu bala wvhaala a taŋ ta wa yaala tı sımmı a chıastı.” ²¹ (Dama Atensi vuosi aŋaŋ chaamba dieke mana die dı benne mi die yaala ba nagı ba saŋıa mana a balıma ta wvmmıa wvhaala wıa.)

²² Die Pɔɔli dı hagı zie lagıŋku nıŋja a baarı dı: “Atensi vuosi, n ye ye dı nı yiwo vuodiekbemba dı jianna ȳmına pam aŋaŋ nıŋjmına. ²³ Dama n chıunnana a gilime tıka svŋ a daansa jigi-diekemba nı jianna wa, maŋ ye kaabıŋ korıŋ kaanı ba maagına ka ma dı,

‘Nmıŋ DIEKE Tı ZıNA.’

Ni jıama Nmınnni gie ta ka miñjı sıba wa. N yaala n balı ni miñ u wia. ²⁴ Nmınnni gie naanna dvnıa añañ nyindiekemba mana dı benne ka sunj. Ta yi ñmıñsikpeñ añañ tñgbanjka gie tieñ ta ka bie Nmıñ jıamıñ juone me vuota dı nagına ba nuusi a mü. ²⁵ U ka yaala sunjnıj a nyına vuon mana jiginj, u yınana vuota miivoli añañ voosıñ añañ jaan mana. ²⁶ Nmıñ die naañ wa vuota yiri yiri mana a nyıñ chcoñkubalımiñ ma ta vaa ba bie tñgbanjka gie mana ma. U gbañ gbañ die u ziene sanjña dieke añañ jigidieke buurıñ mana dı baan nan dı beri. ²⁷ Nmıñ die yiwo naa amu tı nan yaalı u jiginj a ye wo, dama u ka yva añañ tı wonyı mana, ²⁸ ta yıa tı hagırıñ tı baan dı beri ta dı dia chıñ ta bı yi vuodieke tı yine. ‘Tı yiwo u ballı’, sıba vuon wonyı die dı bala die wo. ²⁹ Tı wana yi u ballı naa tı ka mü tı yilime dı u sıı sıba buun vuon dı nagına salıma yaa tañ mü. U ka sıı sıba jadieke vuota dı yiline ta mü. ³⁰ Sanjña dieke dı tıanna wa ta vuosi die dı ka sıba Nmıñ wa, die u ka naga ba taalı. Ama lele wo u baari vuodieke mana dı benne jigidieke mana vaa ba tımbıatı ta yıñji keñ u jiginj. ³¹ Dama u vvarı wa daañ a zieñ u baan nan dii dvnıa vuosisı mana sarıya añañ wusie. Ta vvarı Yisa dı u dii sarıya ka a yi wa. Nmıñ dagı tı mü dı ka señ yiwo wusie añañ u svıgırına Yisa a nyıñ kuñ me wo.”

³² Die ba wunna kumbu hagıku wa wıa batañ dı vuara Pıçlı fala ta batañ dı baari, “Tı yaala fu bı a balı die tı wıñj.” ³³ Die wıa Pıçlı die nyıñ lagıñku jiginj. ³⁴ Dembisisi batañ die dı u kvañ ta yi Yisa yada. Ba sunj die wone Diyonisusi die u

yiwo Aropagusisi vuosi wonyi ajan hɔgv dieke saan dì dine Damerisi ajan vuosi bataj.

18

Korinti tıñ wia

¹ Naa kuañ chaañ Pɔɔli die dì nyiñ Atensi ma a ga Korinti ma, ² mi die v̄ haari Juu daa wonyi ba wasinana Akuyila ama die ba miuri wa wa Pontusi ma, ta die nyiñ Itali ajan v̄ hɔgv Pirisila, dama naakriñ Kolodiarwosi die yi wa nuañ dì Juu vuosi mana nyiñ Roma tñgbañ ma. Ta Pɔɔli die dì ga dì v̄ ye be, ³ ta die ye dì ba yiwo gbanjwonsırıñ siba v̄ gbañ gbañ. Die wia die v̄ wiari ba jigiñ ba lagisa tuma. ⁴ Ta davvusikiri daan mana Pɔɔli ḥaañ ga wa Juu vuosisi N̄miñ jiāmīñ juone me a bala yia Juu vuosisi ajan buurigaası a yaala v̄ tarigí ba.

⁵ Ama Silasi ajan Timoti die dì nyiña Masedonia a keñ kuañ chaañ die v̄ nagı v̄ sanja mana a m̄vula a yia Juu vuosisi dì Yisa yine N̄miñ Vuovvarukun Masia wa. ⁶ Ka kuañ chaañ die ba yinji a waga wa ta zia wa. Die wia die v̄ kpaanti v̄ nyinyekee tanjkɔlin a taan ta balı ba dì, “Dii yi ni keñ waari ni miivoli, ka wa chii wo ni sikpeñ me. N nuuñ bi wo mi. A nyiñ jinne yaa gamma sie n vaa ni ta ga m̄vul Yisa wiaha a yi buurigaası.” ⁷ Die wia die v̄ nyiñ mi a ga daa wonyi ba wasinana Titusi Jusitusi tigin. Die v̄ ka yi Juu vuon ama ta jiama N̄miñ ta v̄ tigin die dì gbigi Juu vuosi N̄miñ jiāmīñ juoku. ⁸ Kirisipusi vuodieke die yine N̄miñ jiāmīñ juoku niññanduisiru die dì yi Yisa yada, wunuñ ajan v̄

denj mana; ta vuodiekemba dì benne Korinti ma die dì wuŋ wiaha ta yi yada ta die ba sù ba N̄m̄iŋ nyaabu.

⁹ Yuŋ kaanı Pɔɔli die dì daansı, ta N̄m̄iŋ dì baarı dì, "Da keŋ vaa ŋmaamıŋ yalla fu, founıŋ ko a muvuluma n wiaha ta da keŋ vaa, ¹⁰ dama n bie wo fu jigin, vuon wori a baan nan bıagı a yi fu daŋŋa, dama n yaa vuosi pam tıka gie me." ¹¹ Die wia Pɔɔli die dì bie mi biŋ aŋaŋ chı̄tı aywaba a daga vuosisi N̄m̄iŋ wia.

¹² Die saŋŋa dieke Galiwo die dì yine Akaya tı̄ngban jakvurı, die Juu vuosi nı̄nŋandı̄sırıba bataŋ die dì lagısı a yigi Pɔɔli ta die a yaa wa ga sarıya diile jigin, ¹³ a ga baarı dì, "Daa wa gie mı̄a dì u vaa tı vuosisi jıama N̄m̄iŋ sie dieke tı mirıka dì kana ka yi sien."

¹⁴ Pɔɔli die baa u balı wıuŋ ta Galiwo dì balı a yi Juu vuosisi dì, "Nı wumma, nınuŋ Juu vuosi dì tıŋ yi daa wa dì yiwo wubıaŋ n tıŋ nan wuŋ a yi nı, ¹⁵ ama ka yine nınhagırıŋ yaa gamma wubalıka aŋaŋ saara aŋaŋ nı gbaŋ gbaŋ nı miraha wia nıŋ, n kaaŋ dii a die sarıya nı gbaŋ gbaŋ nı wınsı wıırı." ¹⁶ Ta die yagi ba a nyıŋ sarıya diilehe juoku me. ¹⁷ Die wia kpıkpaaaku die dì yigi Sosetenesi vuodieke dì yine N̄m̄iŋ jıamıŋ juoku nı̄nŋandı̄sırı wa a nıgı wa sarıya diile juoku nıŋŋa, ama Galiwo baga die wo ba ma.

Pɔɔli di yiŋŋine keŋ Antiyoku dene

¹⁸ Pɔɔli die dì bie Korinti tıŋ ma aŋaŋ Yisa dıdı̄sırıba daraa pam, ta die vaa ba ta nagı Pirisila aŋaŋ Akuyila a gvtı u ma ba nagı haarıŋ

a dōŋ gara Siria. Die ba yaalala dī ba ga wa Pōɔli die dī wōŋ u sikpeŋ Senkiria ma dama die u yi wa nuaj N̄mūŋ niŋŋa. ¹⁹ Die ba ga a tūgī Efesusi, Pōɔli die dī vaa Pirisila aŋaŋ Akuyila mi. Ta die ga Juu vuosi N̄mūŋ jiamūŋ juoku ma ta die dī balı Yisa wia aŋaŋ vuosisi. ²⁰ Die ba balı dī u bemme ba jiginj a yvası ama die u zeti. ²¹ Ama die u taŋŋ ba ta baari dī, “Dū yi N̄mūŋ duŋŋu n nan yinŋni ken nī jiginj.” Ta die yinŋni ken juu haarıkü a ga.

²² Die u kenne tūgī Siisiria ma die u tiaŋ ga Jerusalemi a ga waası Yisa dīdūsırıba mi ta suŋŋ ga Antiyoku, ²³ die u yi daraa ale mi, ta die nyūŋ mi a ga Galasia aŋaŋ Firigia chaatı a suŋŋe Yisa dīdūsırıba mana mi dī ba yada gvti.

Apolosi wia

²⁴ Die Juu daa wʊnyi die ba wasınana Apolosi die dī keŋ Efesusi, die ba müri wa wa Alekizandira tūŋ ma. Die u yiwo vuodieke dī sibına balıŋ ta bī siba N̄mūŋ gbaŋku wia pam. ²⁵ Die u müŋŋi bvgırı tī Yomutien Yisa wıaha, ta balı ha aŋaŋ svugſtalıŋ pam. Ta wudieke u dagınana yaa gamma Yisa ma wa die dī yi wusie, ama wudieke die u sibına die yine Jœon wubalıka yaa gamma N̄mūŋ nyaabu sıla wia nyūna. ²⁶ Apolosi die dī piili a bala N̄mūŋ wıaha Juu vuosi N̄mūŋ jiamūŋ juoŋ me ta ka chığa n̄maamıŋ. Ama Pirisila aŋaŋ Akuyila die dī wʊnna u balıku die ba nagı wa ga ba tiginj a müŋŋi a dagı wa sie dieke N̄mūŋ dī dagına dī tī dıaha. ²⁷ Naa kvaŋ chaŋ die Apolosi die dī sanj dī u ga Akaya ma, die wia Yisa dīdūsırıba die dī benne Efesusi ma dī maagı gbanıŋ a yı Yisa dīdūsırıba die dī benne mi wo

dı ba tuo wo chaanti. Die uvwxyz a ga tvgı mi wo die uvwxyz suñji vuodiekkemba mana dı yine yada Nmınj zöçlüj chıgıla wıa. ²⁸ Die wıonıj ajan Juu vuosisi die dı faası nıgi nınhagırıj pam yaalıj ma ta die uvwxyz nagı Nmınj gbañkjı wıa a dagı ba dı Yisa yine Nmınj Vuovvıarıkırı Masia wa ta die nyaanjı ba.

19

Pooeli die dı gana Efesusi ma dene

¹ Die Apolosi die dı yene bie Korinti ma wa, Pooeli nıñj die dı ga Galasia ajan Firigia chaatı a ga Efesusi. Mi die uvwxyz haarı Yisa dıdusırıj bataj.

² Ta die pıası ba dı, “Die nı yine Yisa yada wa die Halıkasıka kej nı ma müj?”

Die ba yinjı a baarı dı, “Aayı, tı ye ka wıęj wıęj Nmınj Halıkasıka wıa.”

³ Pooeli die dı pıası dı, “Die nıñj ba sına nı Nmınj nyaabu wa chıan?”

Ba yinjı a baarı dı, “Ba sıı tı sıba Jıon die dı nyaana sıa vuosi die wo.”

⁴ Pooeli die dı yinjı baarı dı, “Jıon die sıa vuosi Nmınj nyaanı ka dagı dı ba chıgı nyıñ ba wıbüati ma ta yinjı kej Nmınj jigiñ. Ama ta die a bı balı ba dı vuorı wıonyı kien uvwxyz chaan dı ba yiwo yada. Yisa die yine vuodieke Jıon dı balala yaa gamma wa.”

⁵ Die ba wıonna naa wa, die ba sıı ba Nmınj nyaabu tı Yomutien Yisa saanı ma. ⁶ Ta Pooeli die dı nagı uvwxyz nuusi a diisi ba ma ta Nmınj Halıkasıka die dı kej a sıvıñ ba ma, die ba bala nyıñbalıkjı haala, ta bala wudiekemba dı nyınnı Nmınj jigiñ.

⁷ Die ba yiwo siba dembisi banj aŋaŋ ale. ⁸ Poɔli die dı chwŋ gara N̄mɪŋ jiamuŋ juoku me die chūti ataa ta daga vuosisi yaa gamma N̄mɪŋ naari wla ta ka ch̄iga ɻmaamuŋ ta die mia dı u tariḡ ba yiaŋ. ⁹ Ama vuosisi bataŋ die yiwo sikpen hagiritielin ta zeti dı ba kaan tuo a dii ta die balı wubiatı pam yaa gamma sie dieke tı Yomutien dı dagına wa kpkpaaku nine me. Naa chiaŋ ma Poɔli die dı vaa ba ta nagı Yisa dıdusırıba ba ga Tiranusi dagıŋ juoŋ me ta daga mi daaŋ mana. ¹⁰ Die u dagı wa die bına ale ta vuodiekkemba mana die dı benne Asia tıŋgbank̄a ma wa ta yi Juu vuosi yaa buurigaası die dı wuŋ tı Yomutien wıaha.

Sikeva Ballı wıa

¹¹ Saŋka mi N̄mɪŋ die dı yi Poɔli hagırıŋ u tuwa mamachi tınkpiuma. ¹² Die vuosi bataŋ die dı nagı garı diekemba dı gbına Poɔli nyıŋbanuŋ a chiihe gara vuodiekkemba dı yuagına jigiŋ ta garıtı gie dı vasa be yese alaafıa, ta jımbıatı dı nyına ba ma. ¹³ Die Juu dembisi bataŋ die dı piili a dıdıa a mia dı ba vuarı jımbıatı vuosi ma aŋaŋ tı Yomutien saaŋ ma. Die ba ɻaŋ balı yi jımbıatı dı “N̄ yia nı nuŋ, Yisa dieke Poɔli dı balala u wıaha saaŋ ma dı nı keŋ nyıŋ.” ¹⁴ Die N̄mɪŋ kıkaabitıba jakwuŋ ba wasınana Sikeva ballı bayıpçyı dı yie naa.

¹⁵ Ama jımbıakı die dı balı a yi ba dı, “N̄ siba vuodieke Yisa dı yine ta wuŋ Poɔli wıa, ta nınuŋ nıŋ mınıa yine nı?”

¹⁶ Womi daa dieke jımbıatı dı yalla wa die dı yugi a ɻvalı ba a nıgi ba pam ta yi ba daŋja

a chūri ba garūti, ba chīgi nyūn tigiri me yōri.
17 Die Juu vuosisi ajan̄ buurigaasisi dī benne Efesusi ma wa dī wōn naa wa, die dī yi be ḥmaamūn pam ta bīri tī Yōmūtieñ Yisa saan̄ pam.
18 Die Yisa dīdūsirūba pam die dī piili a bala wubiatū diekemba ba yine a yīa vuosisi yaalūn ma. **19** Ta vuodieke die dī yalla yūn die chii ba gbañtī a keñ nyūn a jūn ha daadamba nine me. Die gbañtī gie ligire die yi sība ligire bie* tuse bañsī-nū. **20** Naa chīan̄ ma tī Yōmūtieñ wīaha die dī muvūlī ga jīgīn mana ta bī gūta ajan̄ hagūrūn.

Efesusi tīy mugisīn wīa

21 Genhe mana kuañ chaañ die N̄mūn Halūkasūka die dī vaa Pooli dī sañ dī v ga kaagi Masedonia ajan̄ Akaya ta tīan̄ ga Jerusalemi. Ta die baarī “Mañ keñ nyūn mi n nan ga Romi.”
22 Die wīa die v tūn v susuñjiru bale, Timoti ajan̄ Erasitusi dī ba ga Masedonia ma, ama die v wīari Asia tīngban̄ ma daraa ale.

23 Sañka mi die wumugisike pam die dī nan yaa gamma sie dieke tī Yōmūtieñ dī dagūna wīa.
24 Die macheeri wōnyī ba wasūnana Demetirusi, die v naga siliva a wōnsa juobisi sība ba N̄mūn Diana jīamūn juoku, ta die tūvmaha dī yīa v tūntūntūba nyūvari pam. **25** Die wīa die v wa v tūntūntūba mana ajan̄ vuodieke dī tūnnana v tūvmaha chanchaañ a lagīsī a bali yī ba dī, “N zūamba, nī sība a baarī tī yese tī nyūvari a nyūna tī tūvmaha gie mi. **26** Nī gbañ gbañ nī yeye ta

* **19:19** 19.19 Ligiribīn die yiwo damuuumūn tune.

wuŋ wudieke Poɔli dı yinene. U baarı dı ɻmına diekemba vuota dı wonsına ka yi ɻmına, ta bıagı a tarıgi vuosi pam yiŋ Efesusi ma giena anjan Asia luga mana. ²⁷ Vuosi nan piili a bala wubiatı yaa gamma tı tuvmaha, ba kaaŋ bı yi Diana jıamıŋ juoku jılıma, ɻmıŋ dieke Asia anjan dvnıa mana dı jıanna. Ba nan daan tı ɻmıŋ krıukı Diana wıa.” ²⁸ Die krıkpaaaku dı wunna naa wa ba jıi sınyırıŋ ta piili a nata dı, “Tınıŋ Efesusi vuosi ɻmıŋ Diana yiwo ɻmıŋ krıukı.”

²⁹ Ta tıka mana die dı dəŋ. Ta ba yigi Gayusi anjan Arisitakusi vuodiekiemba die dı dına Poɔli a nyıŋ Masedonia a keŋ wo a nagı ba ga tıka lagımuŋ jigiŋ. ³⁰ Poɔli die dı yaala u nyıŋ ga a balı wıa a yi vuosisi ama Yisa dıduſırıba die ka yi wa sieŋ. ³¹ Die tıka nyıŋkvraha bataŋ die dı yine Poɔli zvalıŋ die dı tuŋ vuon dı u keŋ a balı wa dı u da keŋ keŋ lagıŋku jigiŋ. ³² Sanka mi die vuodiekiemba die dı benne lagıŋku jigiri die dı nata tora tora ta vuon mana ka sıba wudieke u yinene, ta pam diaŋ dı ka sıba lagıŋku chıaŋ. ³³ Ta Juu vuosisi nıŋjandıſırıba pam die kpaŋŋı daa wonyı ba wasınana Alekizanda a nyıŋ zieŋ krıkpaaaku nıŋja a piili a bala wa wudieke u baaŋ nan balı. Ta Alekizanda die dı kɔtı u nuuŋ ɻmıŋsikpeŋ ta mia dı u dagı wudieke dı yinene wo chıaŋ. ³⁴ Ama krıkpaaaku die dı mıŋjına dı u yiwo Juu vuoke ba mana die dı natı die hawası ale dı “Tınıŋ Efesusi ɻmınnı Diana yiwo ɻmıŋ krıukı.”

³⁵ Ka kpatıŋ ta tıka jakvunı dı yi krıkpaaaku dı tarı watı, ta baarı dı, “Nınıŋ Efesusi vuosi,

mìnìa benne dvnìa ka gie me ta ka sìba dì Efesusi vuosi gbarìna ta daansa Diana ñmìñ kpìñ juoku. Mìnìa kana ka sìba dì u buubu die dì nyinna ñmìñsikpeñ a keñ svnì wa bie wo gienä? ³⁶ Vuonj wori a baanj bìagì a chiisi wùrì gie, die wìa nì fìalì nì gbanj ta nì da keñ yi wudieke dì kana ka mu. ³⁷ Nì chii wo vuosi gie keñ juu gie, vuodiekkemba dì kana ka gaarì tì jìaŋku juoku jaan yaa a balì wublatì a yi tì ñmìñ Diana. ³⁸ Dì yi Demetirusi ajanj u tøntøntuba dì yaa wìñ ajanj vuosi gie, tì yaa sarìya diile juone ajanj sarìya diirinj, nì vaa ba yaa ba wìa ga mi. ³⁹ Ama dìyi nì yaala nì yi wìñ a tìaŋ die, die nìñ dì mu nì yaa wùrì keñ wo tìka nyiŋkura nìñja. ⁴⁰ Romani vuosi nan bìagì galuñ tì yaa gamma wudieke tì yine jinne wo. Dama tì gbanj gbanj tì kaaŋ bìagì a balì watìti gie chiaŋ.” ⁴¹ Die u bala naa a kpatì kuaŋ chaaŋ u taanj vuosisi.

20

Pçöli die dì gana Masedonia ajanj Giriisi wìa

¹ Die watìti dì tìanna kuaŋ chaaŋ Pçöli die dì wa Yisa dìdùsırıba a kpaŋñısı ba ta die taanj ba ta nyuñ ga Masedonia. ² Die u dìa ga mi chaakù tìgìsi mana a kpaŋñısa Yisa dìdùsırıba ajanj wìa pam. Ka kpatìñ die u wa ga Giriisi, ³ ta die bie mi a ga tìgì chìutì ataa. Ka kuaŋ chaaŋ die u gòmisi dì u ga Siiria ta die mìñjì dì Juu vuosisi sanja mìñ a gbarì wa; naa chiaŋ mana die u saŋ dì u yìñjì a daagì Masedonia a ga. ⁴ Die vuodiekkemba die dì gòtìna u ma wa die yiwo Sopata, Pirusi bùa ta nyuñ Beria ajanj Arisitakusi ajanj Sekondusi

vuodiekkemba die dì nyunna Tesalonika. A nagì Gayusi vuodieke dì nyinna Debe, ajan Tichikusi ajan Tirofimus vuodiekkemba die dì nyinna Asia tñgbanj ma ajan Timoti. ⁵ Die ba woliñ dii tì nijja ga a chusa tì Tiroasi ma. ⁶ Die duvgä dieke ba dinene paanu ta ka nagì dabotì a yi dì kenne a tjan wa kuañ chaan, die tì nagì haaruñ a nyiñ Filipi, a gara Tiroasi. Daraa anu kuañ chaan die tì ga haari ba Tiroasi ma, ta die bie mi daraa ayupçoyi.

Tiroasi tñj wia

⁷ Die ka davvusikiri daraan juymuñ, die tì lagisi tañ dì tì dii tì Yomutien nyindiike. Pööli die dì bala Nmuñ wia a yia vuosisi die a ga tuvgi tanseese dama die u baa u nyiñ wa tuka ma ka tønvvusa. ⁸ Die popolisi pam die benne juodieke ma tì lagisina jarinbisaka sikpeku. ⁹ Die dalvakuñ wonyi die ba wasinana Yutikusi die dì kali a takòro ma, ta Pööli die dì balala wiaha gbien die dì faasi yigi Yutikusi. Ta die kenj guvri ta yinji nan kuañ a nyiñ jarinbisaka butaa wa ma a kenj nan tñgbanj. Die ba sunj nagì wa ta u kpiye miñ. ¹⁰ Die Pööli die dì sunj ga a sunj zuvri Yutikusi ma a nagì wa ajan u nuusi ta baari dì, “Ni da vaa ni svigiti chuvusi ta u ka kpiye.” ¹¹ Pööli die dì wa jvali ga jarinbisaka sikpenj a gbieri paanu tì ajan wa dì ñobi. Ka kuañ chaan u bi muvli Nmuñ wiaha die tuñ die dì ga vuvuñ ta u wa ga. ¹² Die Yisa dìdusiruñ die dì ga nagì dalvagikiri ta u bie u misi ma, ba yaa wa a kuli tigin ajan svigifialuñ.

Pööli die dì nyina Tiroasi a ga Militusi wia

13 Pocoeli die dı saŋ dı u chvŋ nagısı a ga Asosi ama tı vuotialıkaha die dı nagı haarŋ a wolin ga mi, mi die tı baa tı nagı wa. **14** Die u haarına tı Asosi ma die u keŋ juu haariku die tı dɔŋ ga Mitilene. **15** Ka tʊnvvusa die tı keŋ jigin kaanı dı gbine Kiyosi ta ka tʊnvvusa dıaŋ die tı ga tugı Samosi. Ka tʊŋ die dı bı vvnj tı ga tugı Militusi. **16** Pocoeli die wɔŋ saŋ müŋ dı u dɔŋ tıaŋ Efesusi dama die u ka yaala u yvası Asia tıŋbanj ma. Die u yaala lagı lagı dı u ga tugı Jerusalemi u tıŋ nan bıagı a tugı duvga dieke ba wasınana Pentikosi daraan.

Pocoeli die dı bala wudieke a taaŋ Efesusi Yisa dıduisırıŋ nyiŋkvraha

17 Die Pocoeli die dı tʊŋ tuntumıŋ a nyıŋ Militusi dı Yisa dıduisırıŋ nyiŋkvraha mana die dı benne Efesusi keŋ haari wa mi. **18** Die ba kenne tugı mi wo u balı ba dı, “Nı sıba wudieke mana n yine saŋŋa dieke n wolinne a keŋ Asia ma ta bie nı jigin. **19** Die Juu vuosi bataŋ die dı saŋ yaa gamma n ma ta die vaa maŋ dıi wahala aŋaŋ zɔɔlŋ pam. Ama die maŋ tıuma Nmıŋ tıuma ta suvna n gbaŋ tıŋbaŋ. **20** Die n müvılınana Nmıŋ wıaha yaalıŋ ma wa aŋaŋ nı tige me wo, die n ka ləbırı wudieke dı baŋ sunŋi nı. **21** Die n balı Juu vuosisi aŋaŋ buurigaası dı ba vaa tuntumbıati yiile ta dia Nmıŋ sien ta yi tı Yomutieŋ Yisa yada.

22 “Ama lele n tuone Nmıŋ Halıkası nvavı wıa maŋ gara Jerusalemi ama ta ka sıba wudieke dı baŋ nan yi müŋ mi. **23** Ama n dına dı dia tıgısı mana Nmıŋ Halıkasıka ɳaŋ balı yi müŋ dı dansarıka juule aŋaŋ wahala gbara müŋ

Jerusalemi ma. ²⁴ Ama n ka daansıya ta n misi yiwo jaan, dama manıŋ n yaala n tuŋ tuŋ dieke tı. Yomutieŋ Yisa dı yına mıŋ wa a kpatı, ta tuvmaha yiwo dı n muwlıma wuvıŋ dieke dı dagınana Nmıŋ zɔɔlinchıgila wa.

²⁵ "Die n dı dia mıŋ jige a muvla Nmıŋ naarı wıa a yıa nı. Ta lele, n sıba a baari nı wuvıŋ kaan bı ye mıŋ bıbra. ²⁶ Die wıa jinne n bala nı ajanı nıŋjıma dı dı yi nı wuvıŋ dı bıa n nuuŋ bı wo u ma. ²⁷ Dama manıŋ n bala nı wudieke mana Nmıŋ dı yaalala dı nı sımmı. ²⁸ Die wıa nı müŋŋı pögili nı gbaŋ ajanı Yisa dıdısırıba Nmıŋ Halıkasıka dı nagına yi nı nuusi me dı nı yi ba nıŋħandıüsırıba ta daansıma ba wa. Nı yi sıba yiyyagırıŋ a yı Yisa dıdısırıba. Dı yiwo banıŋ vuodiekemba u gbatına a taan ajanı u gbaŋ gbaŋ u Buadembıŋ Yisa zıŋ. ²⁹ N sıba a baari n garıŋ kuaŋ chaan vuoblatı bataŋ nan keŋ a chıvısı Yisa dıdısırıba bataŋ sıba gbaanchıra dı ḥaana yiye yiise dene wo. ³⁰ Ta saŋja bı kieŋ ta vuosi bataŋ nan daansi nyıŋ nı gbaŋ gbaŋ nı jigiŋ a chıuba ḥmıŋchıbısı dı ba tarıgi Yisa dıdısırıba yıanı aŋ ba dia ba. ³¹ Die wıa nı gbara nı gbaŋ ta tuvınsıma die n kpaanana nı ajanı nıntaanti yuŋ ajanı ḥmıntıvası die bına ataa wa.

³² "Lele manıŋ n nagı nı yie Nmıŋ nuusi me ajanı u zɔɔlinchıgila wıaha, wırı gie nan bıagı suŋji nı ta yı nı jadieke dı yine nı sıtı sıba Nmıŋ vuosi. ³³ Nı gbaŋ nı sıba a baari n ka wıŋ yaala vuon ligire yaa u nyinyeeke. ³⁴ Nı gbaŋ gbaŋ nı sıba a baari dı die n nagı wa n nuusi gie a tuvma tuvma a yaala jadieke manıŋ ajanı n

chanchaalıba dı yaalala. ³⁵ Die n yine wudieke mana, dagıya dı nı yallıma nıñjımına ajanj tvüma ta bıagı a sunjime wabılıt, ta tıunsıma tı Yomutien Yisa die dı bala dı, ‘Sugıfıalıŋ pam nan yi vuodieke dı yınana piini a tıaŋ vuodieke dı tuosinene.’ ”

³⁶ Pçöli die dı balına naa a kpatı wa kvaŋ chaŋ, die u suŋŋ gbirigi ajanj ba ta jvı̄sı Nmı̄n. ³⁷ Die ba yaala ba taanj wa saŋŋa dieke wo, zççlıŋ die dı yigi ba mana ba mana die dı kümä ta nagı ba nuusi a goori wo. ³⁸ Die ba suggı̄tı die faası chvı̄sı miŋ ajanj u bala ba dı “Nı̄ kaanj bı̄ ye miŋ bıbra.” Die ba beeli wo a ga haarıkü jiginj.

21

Pçöli die dı gana Jerusalemi dene

¹ Die tı balı a taanj ba ta nagı haarıkü a ga Kosi. Ka tıvnvı̄sa die tı ga tugı Rodesi, ta bı nyıŋ mi a nagı haarıkü a ga Patara. ² Mi die tı ye haarıkü dı ganana Fonisia tıŋgban ma, die tı juuke a ga. ³ Saŋŋa dieke tı kenne yese Saapurusi tı daagı tı nuugalı chaaŋ a ga Taya, Siiria tıŋgban ma. Mi die ba baa ba vvarı chiititi a nyıŋ haarıkü ma. ⁴ Mi die tı ye Yisa dıdılıſırıba bataŋ ta die bie ba jiginj a ga tugı daraa ayvpcayı. Nmı̄n Halıkasıka die dı vaa ba balı Pçöli dı u da keŋ ga Jerusalemi. ⁵ Ama daraa ayvpcayı wa kvaŋ chaaŋ die tı bı piili chonıŋ bıbra. Die dembisisi mana ajanj ba hı̄gvı̄ba ajanj ba ballı die dı beeli tı a nyıŋ tıka ma a ga tugı mvgırı nıaŋ, mi die tı mana die dı suŋŋ a gbirigi a jvı̄sı Nmı̄n. ⁶ Die tı wana a balı

taaq tambari wa die ti juu haariku ta ba yinji kuli tiginj.

⁷ Die ti nagi haariku a nyiñ Taya a ga Tolomeyisi. Mi die ti ga waasi Yisa dìdùsiruba ta wiarí ba jigiñ dabalumuj. ⁸ Ka tønvøusa die ti ga tugí Siisiria ta die ga juu Filipi vuodieke die dì muvolinana Yisa wuvuñaha tiginj ta die bie mi. Die u yiwo dembisi bayøpoyi diekemba die ba vuaruna Jerusalemi ma dì ba yi susunñiribe wønyi. ⁹ Die u yaa wa høgulian banusa vuodiekemba dì yene ka yalluya, ta ba gbañ die dì bala Nmij wia. ¹⁰ Die ti bie mi daraa pam ta Nmij naazua wønyi ba wasinana Agabusi die dì nyiñ Judia ma a keñ mi. ¹¹ Die u keñ ti jigiñ a nagi Pøoli gbanij a bøbi u gbañ gbañ u nuusi añañ u nagisi ta baari dì, “Naa Nmij Halikasika dì balì dì Juu vuosi nan bøbi gbañku gie tieñ siba naa Jerusalemi ma, ta nagi wa yi buuri gaasisi nuusi me.”

¹² Die ti wønna naa, tiniñ añañ vuonj banuñ ba mana die dì juusí Pøoli dì u da keñ a ga Jerusalemi ma. ¹³ Ama die u yinji a balì ti dì, “Bia nì kuma ta chvøsa n svñ? N ka yiwo siri dì ba bøbi miñ Jerusalemi ma nyuña ma, ama n yiwo siri dì n kpi mi ti Yømvtienj Yisa wia.”

¹⁴ Die ti kana ka bøagj a balì a tarigj u svñ wia, die ti baari dì, “Ti Yømvtienj vaa fu duññu yi.”

¹⁵ Die ti yine daraa añañna mi kvañ chaaj die ti gómisí ti nyinti a nyiñ ga Jerusalemi. ¹⁶ Ta Yisa dìdùsiruj bataj die nyina Siisari wa gbañ die dì ti a ga mi, ta yaa ti ga Minasoni tiginj me, mi die ti baa ti bemme. Manasoni die nyiñ wa Saapurusi ta die yi Yisa dìdùsirukuraha wønyi.

Pɔɔli die dì kaagina Jemisi dene

¹⁷ Die tì gana a ga tvgı Jerusalemi wa, Yisa dìdùsıriba die dì mìnji a tuo tì chaantı ajanj svigfialıñ. ¹⁸ Ka tunj vuusa Pɔɔli die dì nagı tì dì tì ga waasi Jemisi. Die Yisa dìdùsıriba nyunjvuraha mana die bie mi. ¹⁹ Pɔɔli die dì waası ba mana ta balı ba wudiekemba mana Njmıñ dì yine a yi vuodiekiemba dì kana ka yi Juu vuosisi, wvnıñ Pɔɔli tuvuma wıa. ²⁰ Die ba wvnna naa kvaŋ chaanj die ba mana dì bırı Njmıñ ta die balı Pɔɔli dì, “Tì nımbua Pɔɔli, sıba a baarı Juu vuosi tuse tuse bırına Yisa dìdùsırıñ ta ba mana dì bı dì Mosisi mıraha keŋ keŋ keŋ. ²¹ Ama ba balı ba mınj fu wıa dì daga Juu vuodiekiemba mana dì benne buurigaası tıŋgbaj ma wa dì ba vaa Mosisi mıraha taanj, ta bı balı dì ba da gobi ba dembibisi kola ta da bı dia Juu vuosi chvaraha. ²² Bıa tì baanj yi lele ba wvnna dì kenye naa? ²³ Die wıa yi wudieke tì bala fu. Dembisi banısa benne giena ta kaa kaatı ajanj Njmıñ. ²⁴ Die wıa gamma ajanj ba a ga wınsı nı gbanj ta tunj ba wınsıku ligirehe ta nı wa wınj nı sikpigile. Fu yi naa vuonj mana nan dì sıba dì wudieke ba bala yaa gamma fu ma wa ka yi wusie, ba nan dì sıba a baarı fu gbanj dì Mosisi mıraha mınj. ²⁵ Ama buurigaası die dì bırına Yisa dìdùsıriba nıñ tì wɔŋ maagı wa gbanıñ a yi ba dì ba da keŋ a dii nyindiike dieke ba kaabına a yi bugile, yaa a ŋɔbıma zıñ yaa dɔŋ dieke ba ŋımuna a kvv, ta bı vuari ba gbanj a nyıñ daakpana ajanj hɔgukpana tuvuma ma.”

²⁶ Naa chıanj ma ka tuvvusa Pɔɔli die dì nagı dembisi wvnıñ ajanj banıñ mana die dì wınsı

ba gbaŋ ta juu N̄m̄iŋ j̄iam̄iŋ juokpeŋkp̄iŋku ma a daḡi daa dieke ba bala ba w̄onsi ba gbaŋ a kpat̄i wa aŋaŋ saŋŋa dieke ba bala ba kaabi a yi ba w̄onyi mana.

Die ba yigine P̄ɔɔli dene

²⁷ Die daraa ayv̄p̄ɔyi daraaŋ d̄i gbinene die Juu vuosi bataŋ die d̄i nyina Asia t̄iŋbaŋ ma die d̄i ye P̄ɔɔli N̄m̄iŋ j̄iam̄iŋ juokpeŋkp̄iŋku s̄uŋ ta die wa kp̄ikpaan̄ a keŋ laḡiŋ ta piili a tuole wo. ²⁸ Ta die nata d̄i, “Juu vuosi! Ni suŋni ti. Daa wa gie d̄ina d̄i dia a bala wubiat̄i yaa gamma t̄i t̄iŋbaŋka gie aŋaŋ M̄osisi m̄iraha aŋaŋ N̄m̄iŋ j̄iam̄iŋ juokpeŋkp̄iŋku gie. Ta lele a b̄i naḡi vuodiekemba d̄i kana ka yi Juu vuosi a keŋ juu N̄m̄iŋ j̄iam̄iŋ juokpeŋkp̄iŋku gie a yi ke d̄igint̄i.” ²⁹ Die ba bal̄i wa naa dama, die ba ye wo Tirofimusi vuodieke d̄i nyina Efesusi aŋaŋ P̄ɔɔli t̄ika s̄uŋ ta yile d̄i P̄ɔɔli naḡi wa miŋ a ga juu N̄m̄iŋ j̄iam̄iŋ juokpeŋkp̄iŋku s̄uŋ.

³⁰ Die t̄ika mana die d̄i d̄oŋ ta vuosi mana d̄i ch̄iḡi a keŋ laḡisi taŋ a yigi P̄ɔɔli a dat̄i wa a nyin̄ N̄m̄iŋ j̄iam̄iŋ juokpeŋkp̄iŋku s̄uŋ. Die lele wo mi die ba ligi N̄m̄iŋ j̄iam̄iŋ juokpeŋkp̄iŋku sanvaha mana. ³¹ Die ba wa mia d̄i ba k̄uŋ P̄ɔɔli. Womi Romani sojasisi jakv̄uŋ die d̄i wv̄ŋ d̄i waaḡiŋ bala ka nan Jerusalemi ma. ³² Die u yi laḡi laḡi a naḡi sojasi aŋaŋ nyiŋkv̄ra bataŋ ba ch̄iḡi ga j̄igidieke kp̄ikpaaku d̄i laḡisina wa. Die kp̄ikpaaku d̄i dene a ye jakv̄uŋri aŋaŋ sojasisi die ba vaa P̄ɔɔli n̄iḡiŋ. ³³ Die sojasisi jakv̄uŋri die d̄i ga a ga yigi P̄ɔɔli ta vaa ba b̄ob̄i wa ch̄oris̄i ale ta p̄ias̄i ba d̄i, “M̄in̄ia yine daa wa gie? Ta b̄ia

υ yi?” ³⁴ Die kpíkpaaku dí nata tóra tóra. Die ba watí wía die sojasi jakúvúrì dí ka bıagı siba wudieke dí yine, die wía die υ yi υ sojasi nuan̄ dí ba yaa Poōli a juvalı ga ba sojasisi jigiberisikiri. ³⁵ Die ba kenne tuğı ka sanvarı kpíkpaaku die dí wa faası tuagı die wía sojasisi die dí nagı Poōli a chii. ³⁶ Die kpíkpaaku die dí díl̄ ba kuañ a nata dí, “Ní kuu wa! Ní kuu wa!”

Poōli die dí bala wía a yi kpíkpaaku dene

³⁷ Die sojasisi die dí bala ba yaa wa juu wo, υ piásı jakúvúrì dí, “N nan bıagı a balı wıuñ a yi fu?”

Jakúvúrì die dí piásı wa dí, “Lalıa fu yi a bıagı bala Giriiki jabalıkuñ? ³⁸ Daa fu yine Ijipiti vuoke die dí vana waagıñ dí nan tıngbañka mi sañja dieke dí tianna wa ta die dí vuokvúla tuse anıusa nuñja a yaa ba juu hagıyeñ?”

³⁹ Poōli die dí yiññi balı dí, “Manıñ n yiwo Juu vuon̄, ta ba müri müñ Taasusi ma, tıgıkpuñ dieke dí benne Silisia tıngbañ ma. N juusa fu, yi müñ sien̄ aŋ n balı wía a yi kpíkpaaku.”

⁴⁰ Die sojasisi jakúvúrì die dí yi wa sien̄, die Poōli dí hagi zie a nagı υ nuuñ a diiñ kpíkpaaku ta balı ba dí ba tarı watı. Die ba taruna watıti Poōli die dí nagı Juu vuosi jabalıkuñ a bala wía a yia ba:

22

¹ “N chıamba aŋaŋ n zıvalıñ nı wımma wudieke n bala n balı a yi nı wa.” ² Die ba wınnı υ bala Juu vuosi jabalıkuñ a yia ba wa, die ba tarı sɔmm. Womi Poōli dí baari dí, ³ “N yiwo Juu vuon̄, ta ba müri müñ Tasusi

tunj dieke dì benne Silisia tunjbañ ma, ama ta ba wubi mìnjer Jerusalemi ka gie mi. N dìdagiru die yiwo Gamaliali ta die u mìnjeri a dagi mìnjer tì chòçenkuvulba mıraha. Ta die mañ paalı dìa Nmìnjer ajanj nijenjmına siba nì mana dì dìna die wo jinne. ⁴ Ta die mugise vuodieke mana die dì dìna tì Yomutienj sieku ta kuv batañ gbañ. Ta die yigi ba dembisi batañ ajanj hòguba batañ a ligi be dansarika svñ. ⁵ Nmìnjer kíkaabitiba jakuvurì ajanj tìka nyijekuraha nan dii siara dì dì yiwo wusie. Die ba ñaañ yi mìnjer gbañtì gbañ dì n yaa ga Juu vuosi nijenjandüsürìba die dì benne Damasikusi ma wa jiginj, amu n nan bıagı yigi vuodiekkemba dì dìna tì Yomutienj sieku mi a yaa ba a yinjji keñ Jerusalemi añ ba datì ba tibuj.

Pɔɔli die dì bala u tarigij wia dene

⁶ “Die daañ kaanı yaa gamma agbaa sañja die mañ ga gbige Damasikusi, womi die chaankpenkriñ die dì nyigisi bonyi a chaañ giliñ mìnjer. ⁷ Die mañ nan tunjbañ ta die wuñ lòluk dì balala a yta mìnjer dì, ‘Sooли, Sooli bia wia fu mugise mìnjer?’ ⁸ Die mañ yinjji a bali dì, ‘Münia yine fu n Yomutienj?’ Ta die u yinjji a bali mìnjer dì, ‘Maniñ n yiwo Yisa, Nazeriti vuoke, maniñ n yine vuodieke fu mugisinene wo.’ ⁹ Die vuodiekkemba die dì beelinene mìnjer die ye chaanjku ama die ba ka wuñ lòluk. ¹⁰ Die mañ pıasi dì, ‘N Yomutienj, bia fu yaala n yi?’ Womi die u bali a yi mìnjer dì, ‘Hagi a ga Damasikusi, dì yi fu keñ tuğrı mi ba nan dagi fu fu bala fu yi wudieke.’ ¹¹ Die chaanjku die faası nyigisi mìnjer die mañ yinjji. Die wia maniñ ajanj vuodiekkemba

dı chünnana wa die dı datı n nuuŋ a yaa mın̄ a ga Damasikusi ma.

¹² “Daa wonyı die benne mi ba wasa wa Ananiasi. Die u yiwo vuodieke dı jianna Nmıŋ aŋaŋ wusie ta dı Mosisi mıraha ta Juu vuosisi mana die dı benne Damasikusi ma die faası yıa wa jılıma. ¹³ Die u keŋ a zie n jigiŋ ta baarı dı, ‘N zua Sɔɔli, yesime bıbra.’ Lele womi die maŋ bıagı yese. ¹⁴ Womi Ananiasi die dı balı a yi mın̄ dı, ‘Nmıŋ dieke tı choɔŋkvwvlba dı jianna wa vvarına fu dı fu sımmma wudieke u yaalala dı fu yi. U vvarı fu mın̄ dı fu ye Masia wa ta bı wıŋ u gbaŋ gbaŋ u lɔlınıŋ. ¹⁵ Dı mu fu balı vuon̄ mana wudieke fu yene ta wıŋ wa. ¹⁶ Ta lele bıa fu bı chısa? Hagı aŋ n sıı fu Nmıŋ nyaabu, aŋ Nmıŋ vaa fu wubıatı a chaa fu fu jıvısına wa wıa.’

¹⁷ “Ta die maŋ yiŋŋi ga Jerusalemi a ga juu Nmıŋ jiämıŋ juokpeŋkpıukı svıŋ dı n jıvısi Nmıŋ. Mi die maŋ daansi ¹⁸ a ye tı Yɔmvtieŋ dı bala a yıa mın̄ dı, ‘Yı lagı lagı a nyıŋ Jerusalemi ma, dama dı yi fu bala ba n wıaha ba kaan tuo dıi.’ ¹⁹ Die maŋ yiŋŋi a balı dı, ‘N Yɔmvtieŋ ba wɔŋ sıba dı die n ɳaaŋ gara Nmıŋ jiämıŋ juone me a yige ta nıga vuodiekkemba dı tuone fu a dii wo. ²⁰ Ta saŋŋa dieke die ba kuna fu daansıatien̄ Sitiiveni wa die n gbaŋ bie mi ta saagı dı ba kuu wa, ta die zie a gbarı kukuvrıba nyinyeeke.’ ²¹ Ama die tı Yɔmvtieŋ die dı balı a yi mın̄ dı n gamma, ta yi mın̄ nuan̄ dı u nan yaa mın̄ a ga saasaa vuodiekkemba dı kana ka yi Juu vuosisi jigiŋ.” ²² Die kpılkpaaku die dı wımmma Pɔɔli a ga tıgı saŋŋa dieke u bala naa a kpatı wa. Womi

die ba piili a nata dì, “Nì kuu daa wa gie v ka mu dì v bemme v misi ma.” ²³ Die ba keese ta naga ba garitì viise ñmuñsikpenj ta yoora tanti a taana ñmuñsikpenj.

Pɔɔli ajan Romanisi sojasi jakuvri wia

²⁴ Die Romani sojasisi jakuvri die dì yi nuanç dì ba nagì Pɔɔli a juu juoku me ta tibì wa ajan̄ kpaasiñ. Amu v nan balì wudieke v yine wo ta Juu vuosi gie dì nata ajan̄ wa. ²⁵ Die ba bɔɔbi wa a ðuañ dì ba tibì wa wa die v piasì sojasisi nyiñkura ha wonyì dì zene mi dì, “Mura yi sieñ miñ dì ni tibì vuodieke Romani naan̄ wa dì yina wa sieñ ta ye ka dii v sariya?” ²⁶ Die sojasisi jakuvri dì wunna naa wa die v ga ba niññanduisiru jigiñ a baari dì, “Bia fu yie? Daa wa gie yiwo vuodieke ta Romani naan̄ wa dì yina wa sieñ.” ²⁷ Sojasisi nyiñkura niññanduisiru wa die dì ga Pɔɔli jigiñ a piasì wa dì, “Balì miñ, yiwo vuodieke ta Romani naan̄ wa dì yina sieñ?” Pɔɔli die dì yinñji a baari dì, “Wa.” ²⁸ Sojasisi nyiñkura niññanduisiru wa dì baari dì, “Maniñ n tuñ wo ligire pam ta wa biriñ vuodieke Romani naan̄ dì yina sieñ.” Ama Pɔɔli die dì yinñji a balì wa dì, “Maniñ niniñ ba wɔñ miuri miñ miñ ajan̄ kanñ sieku.” ²⁹ Die dembiñ diekemba dì munana dì ba tibì wa ta piasì wa wɔpiasika ha die dì yinñji kuañ lagù lagù. Ta die ñmaamuj die yigi sojasisi nyiñkura ha niññanduisiru wa gbañ die v miññina dì v vaa ba bɔɔbi wa vuodieke Romani naan̄ wa dì yina wa sieñ ajan̄ chɔrimaha wia.

Die ba dine Pɔɔli sariya dene

30 Die ka tuvvusa die sojasisi nyiŋkuraha niŋŋandusuru wa dī yaala u miŋji wudieke wīa Juu vuosisi niŋŋandusuriba die dī bala dī Pōoli yi chuvsi miŋ. Die wīa die u vaa ba vuari chörümaha Pōoli ma ta die yi nuaŋ dī Nmiŋ kikaabitiba nyiŋkuraha aŋaŋ tīka nyiŋkuraha laginj. Womi die u yaa Pōoli a keŋ juu ta vaa u zie ba niŋja.

23

1 Pōoli die dī daansi nyiŋkuraha die dī lagisina wa nine mi die ta die keŋ a baari dī, “N nūmballī, n ka chūliya n sūŋ ma yaa gamma n beriŋ Nmiŋ niŋja a yaa keŋ tugl jinne.” **2** Die Nmiŋ kikaabitiba jakuvn Ananiasi die dī yi vuodiekkemba dī zene Pōoli lugrī nuaŋ dī ba nūgī u nuaŋ ma. **3** Pōoli die dī balī a yi wa dī, “Fūnūŋ gaamīŋ dieke ba pentine jayialīŋ a zieŋ, Nmiŋ nan nūgī fūnūŋ. Kali wa giena a die miŋ sarīya aŋaŋ Mosisi mīraha ta bī balī dī ba nūgī miŋ ta chuvsi mīraha dama tī mīraha ka yi sieŋ dī ba nūgī vuonj.”

4 Dembiŋ diekemba dī zene gbigi Pōoli wa die dī balī wa dī, “Fū ka sība a baari dī zīa wa Nmiŋ kikaabitiba jakuvn?”

5 Pōoli die dī yiŋji a balī ba dī, “N nūmballī, n ka sība a baari dī u yiwo Nmiŋ kikaabitiba jakuvn. Nmiŋ gbaŋku balī tī dī tī da keŋ a balī wubbati a yi tī niŋŋandusuriba.”

6 Die Pōoli dī miŋjina dī laginjku nyiŋkuraha bataŋ die yiwo Sadusisi ta bataŋ diaŋ dī yi Farasisi die u baari dī, “N nūmballī n yiwo Farasi vuonj ta bī yi Farasisi vuonj bua. Ba die miŋ

sarıya giena dama n tuo dii mιn̄ dı kunti nan daansı hagi kuŋ me.”

⁷ Die v bala naa kpatı wa, nınhagırıŋ die dı nan Farasisi aŋaŋ Sadusisi sʊnsuŋ ta die ba puo bule. ⁸ (Dama die Sadusisi vuosisi die tuo dii dı kunti kaan̄ daansı hagi kuŋ mi ta bı baarı dı malakasi yaa haalıtı wori: Ama Farasisi vuosisi nıŋ die tuo wo wıa ataa wa gie mana a dii.) ⁹ Die wıa die ba wa faası nata ta mıraha dıdagırıba bataŋ die dı yine Farasisi vuosisi die dı hagi zie ta baarı dı, “Tınuŋ tı ka ye wudieke daa wa gie dı yine chıvısı, dı nan bıagli yi haalıŋ yaa malaka bala wıaha a yıa wa.”

¹⁰ Die nınhagırıbu die dı wa faası ga tua ta ŋmaamıŋ die dı yigi sojasisi nyıŋkvraha nıŋħandıusıru wa dı ba nan keŋ yi Pɔɔli daŋja. Die wıa die v yi nvaŋ dı v sojasisi juu kpıkpaaķı suŋ a gbatı Pɔɔli a taan̄ a nagı wa a yıŋji ga ba jigiberisikiri.

¹¹ Ka yuŋ tı Yomutien die dı keŋ zie Pɔɔli jigiŋ a baarı dı, “Da vaa ŋmaamıŋ yalla fu, sıba die fu bala n wıa die Jerusalemi ma wa die gban̄ gban̄ fu nan balı n wıa Romi ma.”

Die ba sanna dı ba kuu Pɔɔli dene

¹² Ka tınvıvısa sukvıŋ Juu vuosi bataŋ die lagısı a saŋ. Die ba hıvı dı ba kaan̄ dii jadiikin̄ yaa a nyu nyaan̄ a ga tıgı saŋja dieke ba baan̄ nan kuu Pɔɔli. ¹³ Die vuodiekemba die dı sanna wa die tıaŋ vuosi baŋısı-nıisa. ¹⁴ Die wıa die ba ga Nmıŋ kıkaabitıba nyıŋkvraha aŋaŋ tıka nyıŋkvraha jigiŋ a baarı dı, “Tı lagıŋ hıvı mıŋ dı tı kaan̄ dii jaan̄ mana a ga tıgı saŋja dieke tı baan̄ nan kuu Pɔɔli. ¹⁵ Die wıa nınuŋ aŋaŋ

lagiñku nyiñkvraha ga Romani sojasisi jakvvrı jigiñ a paalı balı siba nı yaala nı paalı ye wudieke u yine a chvvsı. Ta balı ba dı ba yaa wa keñ nı sarıya diile jigiñ. Ama tı nan yi siri dı tı kvv wa ta u wa keñ juu gienä.”

¹⁶ Ama die Pööli taa bva die dı wvı ba sañkv, die wıa die u ga sojasisi jigiberisikiri a balı Pööli.

¹⁷ Pööli die dı wvunna naa wa die u wa sojasisi nyiñkvraha wvnyı a balı yı wa dı, “Yaa dalvakırı gie a ga jakvvrı jigiñ, ta u yaa wa wvıñ a baa u balı wa.” ¹⁸ Ta nyiñkvraha wvnyı wa die dı u nıñña a yaa wa a ga jakvvrı jigiñ a balı wa dı, “Pööli vuodieke dı benne dansarika ma wa wana mıñ, a balı mıñ dı n yaa dalvakırı gie a keñ fu jigiñ dama u yaa wvıñ a baa u balı fu.”

¹⁹ Jakvvrı die dı yigi u nuuñ me a yaa wa nyiñ lugıñ a pıası wa dı, “Bıa wvıñ fu yaala fu balı mıñ?”

²⁰ U yiññi a balı wa dı, “Dembisi batan sannana dı ba keñ balı fu dı sorıñ fu yaa Pööli a keñ svnı Juu vuosisi nyiñkvrara lagiñku jigiñ. Ba nan paalı yi siba ba yaala ba sımmma wudieke u paalı a yi chvvsı. ²¹ Ama da keñ a tögıñ ba dama dembisi tıan bañısı-nıisa ləbirına a gbarı wa. Dama ba huvya mıñ dı ba kaañ dıi jaan yaa a nyuu nyaan a ga tvgı sañña dieke ba baañ nan kvv wa. Ta lele ba wa yiwo siri dı ba yi wudiekemba ba sanna wa ta chısa wudieke fu baañ nan balı.”

²² Jakvvrı die dı baari dı, “Da keñ balı vuon mana dı balı mıñ wvıñ gie.” Ta die taan wa u ga.

Die ba yalla Pɔɔli a ga vuokpιuŋ Felikisi jigiŋ dene

²³ Womi die jakυvυri die dι wa υ nyiŋkυra bale a balι ba dι, “Nι vvاري sojasι kɔbisι-le aŋaŋ duunjυalitιŋ baŋisι-yυrcyι aŋaŋ t舅taariŋ kɔbisι-le aŋ ba ga Siisiria yuku gie yaa gamma bimbiliminŋ awayi saŋja. ²⁴ Ta nι yaalι duune a yi Pɔɔli aŋ υ jυalι ta nι mиŋjι a daansιma wa a yaa ga tuŋi vuokpιuŋ Felikisi jigiŋ.” ²⁵ Jakυvυri die dι maagι gbanuŋ dι:

²⁶ Maniŋ Kolodiasi Lisiasi waasa fuŋuŋ vuokpιuŋ Felikisi.

²⁷ Juu vuosi bataŋ die yigine daa wa gie a mia dι ba kυυ wa. Ama die n mиŋjιna dι υ yiwo vuodieke Romani naŋ wa dι yιna sien, die wιa maŋ aŋaŋ n sojasι bataŋ dι ga gbatι wa taŋ. ²⁸ Die n tuŋ yaala n sїmma wudieke ba bala dι υ yi chυvυsi wa, die wιa die maŋ yaa wa a ga ba nyiŋkυra lagιŋku jigiŋ. ²⁹ Die maŋ mиŋjι dι υ ka yi wudieke dι mυna dι ba kυυ wa yaa ba nagι wa yi dansarika sυŋ; die ba balala wudieke a galima wa die yiwo ba gbaŋ gbaŋ ba mιraha wιa. ³⁰ Die maŋ wυŋ dι Juu vuosi bataŋ sama mиŋ dι ba kυυ wa, maŋ tuŋ dι ba yaa wa keŋ fu jigiŋ. Ta balι vuodiekeomba dι galιnnana wa dι ba yaa wιrι a keŋ fu jigiŋ.

³¹ Sojasisi die dι yi wudieke jakυvυri die dι bala wa, ta die nagι Pɔɔli yuku mi a yaa ga Antipatirisι tuŋ ma. ³² Ka tυnvυvυsa die sojasisi die dι chυnna nagisisi die dι yinŋi a keŋ ba jigiberisikiri ta vaa duunjυalitιba dι ba gamma aŋaŋ Pɔɔli. ³³ Die ba nagι wa a ga Siisiria ta die nagι gbaŋku a yi vuokpιku Felikisi ta nagι Pɔɔli yi υ nuusi me.

³⁴ Vuokpriku die dì karin gbaŋku ta die piasi Pɔɔli tigidiieke u nyina. Die u miŋŋina dì Pɔɔli nyin wa Silisia tŋgbanj ma wa, ³⁵ u baari dì, "N nan wuŋ fu wiaha dì yi vuodiekkemba dì galinnana fu wa dì keŋ." Die u balina kvaŋ chaan die u yi nuŋ dì ba yaa Pɔɔli a ga yi naan Herodi tigin me a gbari wa siba dansarika vuon.

24

Juu vuosisi die dì galinnana Pɔɔli vuokpriŋ Felikisi niŋŋa dene

¹ Ka daraa anu kvaŋ chaan Nmiŋ kikaabitiba jakuny Aniasi anjan ba nyiŋkuraaha bataŋ anjan lɔya wonyi ba wasinana Tetulusi die dì ga Siisiria ta ga vuokpriŋ Felikisi jigiŋ dì ba balı wudieke Pɔɔli dì yine a chvʊsi. ² Die wia die ba wa Pɔɔli a keŋ juu ta Tetulusi die dì wa bala Pɔɔli dì yine wudieke wo dì:

"Jakuny Felikisi, fu wia yine tì tŋgbanjka gie dì fialı ta fu baga dì benne tì ma wia fu wonsa tŋgbanjka. ³ Tì mana nine suuliye anjan wudieke fu yinene wo ta tì waasa fu. ⁴ N ka yaala n chvʊsi fu saŋŋa ama ko dii suguru anjan tì ta fu wuŋ tì wiaha gie bitä. ⁵ Tì ye ta daa wa gie yiwo vuobian ta yi jigiŋmabiru ta vasa Juu vuosisi dì waga tŋgbanjka gie mana. Wunin u bì yiwo Nazarenesi jiamin niŋŋandlusuru gbaŋ. ⁶ Die u mia dì u chvʊsi Nmiŋ jiamin juokpeŋkpriku, die wia tì yigi wo. ((Die tì tŋŋ yaala tì dii u sarıya anjan tì gbaŋ gbaŋ tì mıraha dì daguna die wo ⁷ ama ta sojasisi jakuny Lisiasi die dì keŋ juu anjan tuaŋ a gbatı wa nyin tì jigiŋ. ⁸ Naa kvaŋ

chaaŋ Lisiasi die dı yi nuaŋ dı vuodiekiemba dı balala dı u yiwo bıabu keŋ fu nıŋja.)) Dı yi fu pıası daa wa gie fu gbaŋ nan dı sıba wudieke tı balala dı u yiwo mana yiwo wusie.” ⁹ Die Juu vuosisi die dı lagısına mi die dı baarı dı wıaha mana yiwo wusie.

Pɔɔli die dı balı a vvare i gbaŋ dene

¹⁰ Mi die naaŋ wa die dı nagı u nuuŋ a diiŋ Pɔɔli dı u balı wıa. Die u piili dı:

“N sıba a baarı fu yine tınuŋ Juu vuosi sarıya diiru bına pam, die wıa n yaa svigfıalıŋ dı n balı vvare i gbaŋ fu naalıaku gie me. ¹¹ Dı yi fu yaala, nan bıagı a pıası a sımmıa dı ka ka tıaŋ daraa ban aŋaŋ ale die maŋ jıvalı ga Jerusalemi dı n ga jıaŋ Nmıŋ. ¹² Die Juu vuosisi die ka ye mıŋ ta n nıga nınhagırıŋ aŋaŋ vuoŋ Nmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpıukı suŋ yaa a lagısa vuosi a vasa ba sınyıruŋ dı haga Nmıŋ jıamıŋ juone me yaa tıka suŋ. ¹³ Ba kaaŋ bıagı a dagı dı ɻımınchıbısı dieke ba chıbına a yi mıŋ wa yiwo wusie. ¹⁴ Manıŋ n bala nı dı sie dieke n dına ta Juu vuosisi dı bala dı die sieku ka vıuna wa ama manıŋ n ye ko jıama tı chıcıkvıulıŋ Nmınnı. Wudieke mana dı maagına Mosisi mıraha gbantı suŋ aŋaŋ Nmıŋ naazvalıba gbantı suŋ wa, n yi a mana yada mıŋ. ¹⁵ N yaa tama sıba vuosi gie, dı Nmıŋ nan daansı vaa vuovıuna yaa vuobıatı hagı kuŋ me. ¹⁶ Die wıa n mia mıŋ dı n yi wudieke dı mına Nmıŋ aŋaŋ vuota nıŋja ta ka chıulıya n suŋ ma.

¹⁷ “Die n nyına Jerusalemi a yıası wa wıa, maŋ yiŋji ga aŋaŋ piini dı n yi zıclıntielıŋ mi ta bı yi

kaaba a yi N̄m̄iŋ. ¹⁸ Die n w̄nsina n gbaŋ a kpati wa ta die bie N̄m̄iŋ jiamin̄ juokpeŋkp̄iuku svku ta die yie kaabaha die ba juu ye miŋ. Saŋka mi ta vuosi ye ka dala mi ta wat̄i die d̄i wori. ¹⁹ Ama Juu vuosi bataŋ die d̄i nyina Asia t̄iŋbaŋ ma gbaŋ die bie mi saŋka mi: ta d̄i yi die ba ye n chuvusin̄ ka t̄iŋ mu ba keŋ gie a keŋ bal̄i chuvusi miŋ. ²⁰ Yaa vaa vuodieckemba d̄i benne gie daḡi wudieke a yine a chuvusi saŋja dieke n zene ba nyiŋkuraha niŋja wa. ²¹ Die ba ka ye wudieke n chuvusina ntaala w̄ubalim̄ nyina ma maŋ bal̄i ba suŋ d̄i, ‘N̄i die miŋ sar̄iya jinne dama n tuone a dii d̄i kunti nan daansi hagi kuŋ me wo.’ ”

²² Felikisi die siba t̄i Ȳom̄utieŋ sieti w̄ia ta die vaa w̄iři ta baari d̄i, “N̄ nan bal̄i wudieke n yalla d̄i yi sojasisi jakuvuŋ Lisiasi d̄i keŋ t̄v̄gi.” ²³ Ta die yi soja dieke d̄i gbariňa P̄oɔli nuan̄ d̄i u gbari wa, ama ta vaa P̄oɔli bemme u duŋŋu ta vaa u zual̄iŋ yima wa jadieke u yaalala.

P̄oɔli die d̄i bala w̄ia a yi jakuvuŋ Felikisi aŋaŋ u h̄ogu dene

²⁴ Daraa a ŋm̄ina kvaŋ chaan̄, jakuvuŋ Felikisi d̄i keŋ aŋaŋ u h̄ogu Dirusila, vuodieke d̄i yine Juu vuon̄ ta die vaa ba wa P̄oɔli u keŋ, ta P̄oɔli die d̄i bala yaa gamma vuon̄ d̄i baan̄ nan yi Yisa Masia yada dene. Ta w̄oniŋ Felikisi die d̄i w̄umma. ²⁵ Ama P̄oɔli die d̄i b̄i bala yaa gamma v̄iniŋ yiile aŋaŋ yigi n gbaŋ aŋaŋ duŋia kpati sar̄iya diile w̄iha, ŋmaam̄in̄ die d̄i yigi jakuvuŋ Felikisi u baari d̄i, “Lele nan biaḡi ga. N̄ nan b̄i wa fu maŋ keŋ ye sieŋ.” ²⁶ Ama Felikisi saŋka mi die

yile dì Pɔɔli nan kpalì wa aŋaŋ ligire, die wìa u aŋaŋ wa wa mìn, u aŋaŋ wa dì bala wìa.

²⁷ Ka bùna ale kuaŋ chaaŋ Posiwosi Fesitusi die dì tuo vuokpìŋ Filikisi naŋ ma a zie. Ama vuokpìŋ Filikisi die dì balla u vaa tvumaha, die u yaala Juu vuosi yalluma sɔgítalìŋ aŋaŋ wa, die wìa die u vaa Pɔɔli dansarìka sunj.

25

Pɔɔli die dì nagina u wìa a poli ga naaŋ Siiza jigiŋ dene

¹ Jakuvuŋ Fesitusi die dì kenne Siisiria, ka daraa ataa kuaŋ chaaŋ u nyìŋ mi ta juvalì ga Jerusalemi.

² Mi die Nmìnì kíkaabituba nyìŋkvraha aŋaŋ Juu vuosi nyìŋkvraha die dì keŋ Fesitusi jigiŋ a chibì ñmìncħibisi a yi Pɔɔli ta die juvsi Fesitusi dì ³ u vaa Pɔɔli keŋ Jerusalemi ma. Die ba juvsi wa dì u yi naa dama die ba wɔŋ saŋ mìn dì ba lòbiri a kuu Pɔɔli sieŋ me mìn. ⁴ Fesitusi die dì yiŋni a balì dì, “Pɔɔli bemme dansarìka sunj Siisiria, ta n gbanj n nan yiŋni a ga mi daraa ale ka gie nuŋaŋ. ⁵ Die wìa, nì vaa nì nuŋjandüsırıba bataŋ ga aŋaŋ mìn Siisiria a ga balì wudieke u yine, dì yi u yi wuŋ a chvusı.”

⁶ Fesitusi die dì bì dìi daraa anıi yaa daraa baŋ ba jigiŋ ta die nyìŋ ga Siisiria. Ka tvnvusa die u juu kalì u sarıya diile gbaŋtì ma ta yi nuŋaŋ dì ba yaa Pɔɔli keŋ juu. ⁷ Die Pɔɔli dì kenne juu wo die Juu vuodiekkemba dì nyìna Jerusalemi a keŋ wo dì zie a giliŋ wo, a piili bala wubiatì a chvusa wa, ama die ba ka bıagı dagı dì ba wıri yiwo wusie. ⁸ Die wìa Pɔɔli die dì bala dì u gbatì

υ gbaŋ dı, “Maniŋ n ka yi wiuŋ a chuuŋsi Juu vuosi mıraha yaa Nmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpıukı jaŋ yaa Romani vuosi naakpıuka.”

⁹ Ama Fesitusi die dı yaala υ yi aŋ Juu vuosisi svŋ fıalı, die wıa die υ pıası Pɔɔli dı, “Nan dı yaala fu ga Jerusalemi aŋ n ga dii fo sariya aŋaŋ wıaha gie mi?”

¹⁰ Pɔɔli die dı baarı dı, “Aayı, n yaala Romani naakpıuŋ gbaŋ dii n sariya. N ka yi wiuŋ a chuuŋsi Juu vuosisi sıba fu gbaŋ gbaŋ fu sıbına dene.

¹¹ Dı yi maŋ chuuŋsi wa ba mıraha ta yi wudieke dı mına kuŋ n tıŋ kaaŋ baarı nı da kuu mıŋ. Ama dı yi wudieke ba bala dı n yiye wo dı ka yi wusie, vuoŋ wori a baŋnan bıagı a nagı mıŋ a yi ba nuusi me. Ama lele n juuŋsa dı nı vaa Romani naakpıuŋ Siiza gbaŋ gbaŋ dii n sariya.”

¹² Womi Fesitusi aŋaŋ lagıŋku nyıŋkuraha dı ye taŋ ta υ yiŋŋi balı dı, “Funiŋ juuŋsya mıŋ dı nan nagı fu wırı a poli ga naakpıuŋ Siiza jıgiŋ, die wıa ba yaa fu ga υ jıgiŋ.”

Pɔɔli die dı balla wıa a yi naaŋ Agiripa aŋaŋ υ hɔgʊ dene

¹³ Die daraa ale kvaŋ chaaŋ, naaŋ Agiripa aŋaŋ υ hɔgʊ Beniisi dı keŋ Siisiria dı ba kaagı jakwuŋ Fesitusi. ¹⁴ Die ba yine daraa ɻmına mi, ta Fesitusi die dı keŋ balı Pɔɔli dı benne wudieke ma a yi naaŋ Agiripa dı, “Felikisi vaa wa daa wuŋyı gienä dansarıka svŋ, ¹⁵ ta die maŋ ga Jerusalemi Nmıŋ kıkaabitıba nyıŋkura aŋaŋ Juu vuosi nyıŋkura dı keŋ n jıgiŋ a baarı dı n dii υ sariya a baarı dı υ chuuŋsya. ¹⁶ Ama die maŋ yiŋŋi balı ba dı tıniŋ Romanisi mıra wo sien

dı ba nagı vuodieke vuosi dı balala dı u yiwo wubıan a yi ba nuusi me, ta ba ye ka yaa wa ga sarıya diile jigin ta wunuŋ anjaŋ ba tuoli tan dı u balı a vuari u gbaŋ.

17 “Die wıa die ba kenne giena wa die n ka chuvısi sanrıa, ka tınvıvısa die maŋ juu kah n sarıya gbanıtı ma ta yı nuaŋ dı ba yaa Pɔɔli a keŋ.

18 “Ama vuodieckemba die dı balala a chuvısa wa wa dı hagına zie dı ba balı wudieke u yine wo, die ba ka balı wubıan diekemba n yilinene dı ba nan balı wa. **19** Ama die ka yiwo nınhagırıŋ ba nıgına anjaŋ wa yaa gamma ba gbaŋ gbaŋ ba jıamıŋ anjaŋ daa wonyı die dı kpine ta u saŋ dı dı Yısa wıa, vuodieke Pɔɔli dı bala dı u bie u misı ma.

20 “Die n zı n baŋ nan dii sarıyaka dene wıa, die maŋ pıası Pɔɔli dı u nan dı yaala u ga Jerusalemi anj n dii wo sarıya mi. **21** Ama die u baarı dı ba vaa u bemme dansarıka ma a ga tugı sanrıa dieke Romani naakpıka dı baŋ nan dii u sarıya ka. Die wıa die maŋ yı nuaŋ dı ba nagı wa yi dansarıka sıŋ giena a ga tugı sanrıa dieke n baŋ nan yaa wa a ga Romani naakpıka jigin.”

22 Womi naaŋ Agiripa dı balı yı Fesitusi dı, “N gbaŋ n yaala n wıŋ daa wa wıaha a nyıŋ u gbaŋ gbaŋ u nuaŋ ma.”

Fesitusi die dı yıŋji balı dı, “Nan wıŋ wa soriŋ.” **23** Ka tınvıvısa naaŋ anjaŋ u hıgı Beniisi die dı bobı anjaŋ nyinyeeki dınsa a keŋ juu lagıŋku juoku me. Die sojasisi nyıŋkura anjaŋ tıka nyıŋkura die dı dı ba kvaŋ a keŋ juu mi. Fesitusi die dı yı nuaŋ ba yaa Pɔɔli keŋ juu.

²⁴ Fesitusi die dī baari dī, “Naan̄ Agiripa ajan̄ vuodiekiemba mana dī benne gie nī daansı daa wa gie. Juu vuodiekiemba mana dī benne Jerusalemi ajan̄ Siisiria kej wo n̄ jigiñ ta nata dī u mū kuñ. ²⁵ Ama maniñ n̄ ka ye wudieke u yine a chuvusı ta mū kuñ. Ta u gbañ dī bala dī tī yaa wa ga Romani naakpıuka jigiñ añ u dii wo u sarıya ka. Die wīa n̄ sanja miñ dī n̄ yaa wa ga Romi. ²⁶ Ama n̄ paalı wo wudieke n̄ baan̄ nan̄ maagı yaa gamma daa wa gie wīa a yaa ga yī Romanisi naakpıuka. Die wīa man̄ yaa wa kej nī mana nūnja ajan̄ funiñ naan̄ Agiripa. Tī kej balı wūri gie kpatı n̄ nan̄ wa yaa wīn añ n̄ maagı. ²⁷ Dama dī wo chīañ añ n̄ vaa dansarika vuon̄ ga naakpıuka jigiñ ta kaan̄ biagı dagı wudieke u yine chuvusı.”

26

Poōli die dī bala a gbatı u gbañ Agiripa nūnja dene

¹ Womi Agiripa die dī balı yī Poōli dī, “N̄ yī fu sieñ dī fu balı a vuari fu gbañ.” Poōli die dī nagı u nuuñ a diiñ ta baari dī: ² “Naan̄ Agiripa! N̄ sun̄ füalıya miñ fu yūna miñ sieku gie dī n̄ balı a vuari n̄ gbañ fu nūnja jinne, yaa gamma wudiekemba mana n̄ gbañ gbañ n̄ vuosi dī bala dī n̄ yi chuvusı wa. ³ Funiñ fu sıbına tūn̄ Juu vuosi mıraha ajan̄ wudiekemba dī yine tī nınhagırıñ mana. Die wīa n̄ juusa fu, dii suguru ta fu wūmma wudieke n̄ bala n̄ balı naa.

⁴ “Die n̄ yine buabin̄ a yaa ga muvuna Juu vuosi mana wōñ sıba die n̄ benne die n̄ tūn̄gbañ ma ajan̄ Jerusalemi ma. ⁵ Ba wōñ sıba a yvası.

Dū yi ba yaala ba nan bıagı dagı fu dı die n gvtı wa Farasisi diekemba die dı mıñjına a dia Nmıñ miraha. ⁶ Ama lele ba die mıñ sariya dama n yaa tama ajanı nua dieke Nmıñ dı yuna tı chıoñküvüliba kırıŋ ma wa. ⁷ Nuari gie wıa ta tınıŋ Juu vuosi buurıŋ banj ajanı ale die dı yaa tama ta yile dı tı nan daansi yeke. Die wıa tı jiama Nmıñ ajanı nıñjımına ınmıntıvası ajanı yuŋ mana. Jakvıŋ Agiripa, tamaka gie wıa Juu vuosisi dı bala dı n chıvısiya mıñ. ⁸ Bıa wıa dı hagırı a yi ni dı ni tuo a dii dı Nmıñ vasa kunti dı haga kuŋ me?

⁹ "Piilikı me die n gbanj n mia mıñ dı n yi wıuŋ mana a chıvısi Yisa vuodieke dı nyına Nazeriti wa saanı. ¹⁰ Naa die maŋ yi Jerusalemi ma ma. Die maŋ tuose yiko gbanıŋ a nyına Nmıñ kıkaabitıba nyıñkuraha jıgiŋ ta die yige Nmıñ vuosi pam a yie dansarıka sunj. Ba keŋ dii ba sariya ta baarı dı ba kuvı ba n gbanj gbanj ıjanı gvtı wa vuodiekiemba dı bala dı ba kuvı ba wa ma.

¹¹ "Sanrıja mana n ıjanı mugisi be mıñ Nmıñ jıamıñ juone me dı ba chiisi dı ba ka dı Yisa. Die ba wıa dı paala yaa mıñ sınyıurıŋ wıa maŋ gara tıngbaŋ gaası a yaala ba jıgiŋ.

Pcooli die dı bali ba v tarıgiŋ wıa

¹² "Naa wıa, daanı kaanı die maŋ gara Damasikusi dı n mugisi Yisa dıduıırıŋ ajanı yiko dieke Nmıñ kıkaabitıba nyıñkuraha die yına mıñ ta bı yi mıñ nuaŋ dı n yi wo. ¹³ Jakvıŋ Agiripa, die ka yiwo ınmıñsıkpeŋ ta maŋ bie sieŋ me a gara, ta die keŋ ye chaanıŋ nyıŋ

ημιηςикпең a chaana a tiaң ηмиң, ta nyigisa ta taan giliң miң ajan n siechonti chanchaalıң.

14 Die ti mana die dı nan tıңgbań, ta die mań wuń lələń dı bali tınuń Juu vuosi jabalıkıń ma dı, ‘Səcli Səcli, bia wia fu mugise miń? Dı yiwo gaantıń fu wagınana ajan manıń.’

15 “Die mań yinji piası dı, ‘N Yomutieň, mınia yine fu?’ Ta ti Yomutieň die dı yinji a baarı dı, ‘Manıń Yisa fu mugise die. **16** Ama hagi a zie fu nagısı ma. N nyiń fu jigiń dama fırnıń mań vuarı dı fu yi n tıntıntı. Yime siara a bali vuosi wudieke fu yene yaa gamma n wia jinne ajan wudieke n baan nan dagı fu sorıń daań. **17** N nan daansı gbatı fu a nyiń Juu vuosi nuusi me ajan buurigaası dieke jigiń n bala n tıń fu nuusi me. **18** Fırnıń yiwo vuodieke dı bala vyuori ba nine a vuarı ba nyiń lımuń ma a ga chaanıń ma, a bı vuarı ba a nyiń Sitaani nuusi me ań ba juu Nmıń nuusi me, ań vaa ba wobiatı a chaa ba ań ba gutı vuodiekkemba Nmıń dı vuarına wa ma, dama ba yine miń yada wa wia.’

Pɔɔli die dı bala v tvuoma wia dene

19 “Die wia, naan Agiripa, die n ka zetiye die n yene daansı dieke a nyiń arızanna ma wa.

20 Die n woliń a muvlı Nmıń wıvıunaha a yi Damasikusi vuosi, ta die nyiń ga Jerusalemi ajan Judia tıgısı mana. Naa kvań chaanıń mań ga muvlı a yi vuodiekkemba dı kana ka yi Juu vuosisi. Wudieke n balla a yia vuosisi gie mana yiwo, ba vaa ba tımbiatı ta dia Nmıń sień, ta tımmma tıvnıuna ań ka dagı sıba ba seń vaa ba tımbiatı ajan wusie.

²¹ “Naa wia die Juu vuosisi die di yigi miñ, die n ñaana bie Nmiñ jiamin juokpeñkpriku sunj, ta die yaala ba kuu miñ wa. ²² Ama Nmiñ sunjine miñ dene a keñ tugí jinne daari gie mañ zie di n balı wusie a yi vuon mana, wabiti ajan hagiritielin. Wudieke n bala ajan wudieke Nmiñ naazvalin ajan Mosisi die di balla a nan yiwo, yiwo jabalimij. ²³ N balı ba Nmiñ Vuovvarikin Masia wa die di bala u gbaligí gbaligí dieke ta kpi, ta wouniñ u balla u yi bumbuñañ vuodieke di bala u woliñ a hagi kunj me, die wia u nan balı yi Juu vuosisi ajan vuodiekeomba di kana ka yi Juu vuosisi di ba nan biagí ye gbatitaanij. Naa nan yi siba chaanij a yi ba.” ²⁴ Pööli die di balala di u gbatí u gbañ a taañ wa, Fesitusi die di natı wa a baari di: “Pööli, yiwo yuñyaan! Fu bvgırına nyinti pam wa yine fu juu yuñyaati die!” ²⁵ Ta Pööli die yinji a balı wa di, “Jakvun Agiripa, n ka juu yuñyaatı! Wudieke n balınana yiwo wusie ta bı yaa chiañ. ²⁶ Jakvun Agiripa, n yaa sikiminj ta nan biagí balı a yi fu dama fu gbañ fu sibuna ha wia, ta bı yi yada di wıaha gie yaa gamma Yisa wa ka lóbırı fu jigiñ, dama wudieke die yine wo die ka yi limiñ ma.” ²⁷ Die Pööli di bı balı a yi naan Agiripa di, “Funiñ, yi Nmiñ naazvalin wubalıka yada miñ? N wɔñ siba a baari fu yi yada miñ.” ²⁸ Ta naan Agiripa die di yinji balı Pööli di, “Ajan fu wubalıka bıta ka gie fu yile di nan biagí tarığı miñ a yi Yisa didüsürü?” ²⁹ Pööli die di yinji a balı wa di, “Wubalıku wanj yaa wubalıku gobinj, maniñ n Nmiñ jvusinj yiwo

dı fvninj ajanj vuosi gie mana die dı wvnna n wvbalkaha jinne wo bıruŋ Yisa dıdusırıŋ sıba manıŋ ntaala dansarıkka gie nyına ma n ka yaala nı juu.”³⁰ Womi naanj Agiripa ajanj jakvunj Fesitusi ajanj Beniisi ajanj vuodieke mana die dı benne ba jiginj die dı hagi nyıŋ. ³¹ Ama die ba bala ba nyıŋ wa die ba baarı dı, “Daa wa gie ka yi wvbıaŋ kaanı gbaŋ. U ka mu ba kvv wa yaa ba nagı wa a yi dansarıkka svn.”³² Ta naanj Agiripa die dı bali yi jakvunj Fesitusi dı, “Tı tıŋ nan bıagı a vvarı daa wa gie a taanj dıı yi die v tıŋ ka poli v wıırı gie a ga naakpenkpuŋ Siiza jiginj.”

27

Sojasisi die dı nagı Pɔɔli a ga Romi tıŋ dene

¹ Die ba kenne saŋ dı ba nagı Pɔɔli a ga Romi, Itali tıŋ ma, die ba nagı wa ajanj dansarıkka vuosi bataŋ a yi Romani sojasisi jakvunj wvnyı nuuŋ me ba wasınana wa Julusi, die v benne sojasisi chaaku die ba wasınana Naalıba jakvunj Chaaku. ² Tı mana die dı ga juu haarı dieke die dı nyına Adiramitiwomi, dama die haariku die wɔŋ yi siri dı ka nyıŋ Siisiria a ga Asia tıŋgbaj ma tıgı diekemba die dı gbıgına mvıgıkpuři. Ta Masedonia vuonj, Arisitakusi, vuodieke dı nyına Tesalonika die gvtı wa tı ma. ³ Ka tıvnvusa die tı tıgı Sidoni. Sojasisi jakvunj, Julusi die mınnı a pęgılı Pɔɔli ta die yi wo sienj dı v ga v zvalıŋ jiginj aŋ ba yi wa v nyınyaalıka. ⁴ Die tı nyına Sidoni ta bvlıgısınj die dı nıga a tuole tı, die wıa die tı dɔŋ daagı Saapurusi tıŋgbaj chaaku, ta tıŋgbanka die dı kagı tı a nyıŋ bvlıgısıkı ma.

⁵ Die tı dən̄ tıan̄ ga Silisia aŋaŋ Pamifilia tıŋgban̄ chaaku ta ga tıḡ Mira tıŋ, Lisia tıŋgban̄ mama, ta sʉvʉŋ mi. ⁶ Mi die sojasisi jakvʉr̄i die d̄i ye haari dieke d̄i nyʉna Alekizandira a tıan̄ a gara Itali tıŋgban̄, u vaa tı juu kanʉŋ.

⁷ Die tı dən̄ sɔmm sɔmm daraa pam a keŋ paal̄ gbal̄ıgi ta ye keŋ tıḡ Kinidusi tıŋ ma. Bułgısıbu die d̄i faasi tuoli tı mi chaaku wia die tı ka bıaḡı dən̄ gara mi. Die wia die tı daaḡı ga Kireeti tıŋgban̄ lvḡıŋ. Dama mi die bułgısıbu die d̄i ka faasi haḡırı, die tı keŋ gbigi Salimoni, Kireeti tıŋgban̄ ma, a ga. ⁸ Die tı dɔma sɔmm sɔmm muğıkpurı kvanuaŋ ta die wa keŋ tıḡ jigidieke ba wasınana “Haarıtı zielivinuŋ jigin̄” mi die ka yʉa aŋaŋ Lisia tıŋ.

⁹ Die tı yvasına mi wia die saŋja dieke muğıkpurı haariŋ dɔmın̄ d̄i faasına yaa daanpɔyı d̄i wone keŋ tıḡ. Saŋka diaŋ ta Juu vuosi dvuga daakpeŋkpıuŋ dieke die ba kaabına ba wubıatı naa chaala die tıanya mıŋ. Die wia Pɔɔli die d̄i kpaan̄ ba d̄i, ¹⁰ “N zvalıŋ, n siba a baarı tı sieku gie nan yi daanpɔyı, tı chiititi aŋaŋ tı haarıkı nan chvʉsı ta vuosi bataŋ nan waarı ba misı gban̄.” ¹¹ Ama die sojası jakvʉr̄ı baga die wo wudieke Pɔɔli die d̄i bala wa ma dama die u wumma yie haarıkı jakvʉr̄ı aŋaŋ ka tien̄ wo. ¹² Die haarısı jigizielikiri die ka viuna aŋaŋ ba zie mi tafaaŋ saŋja, die wia ba jusu die baarı d̄i ba haḡı mi a gamma Fonisi. Mi die yiwo Kireeti tıŋgban̄ tıŋ ta haarısı jigizielikiri die d̄i bie mi a tuoli ɻmıŋ jvʉkʉŋ chaŋ, ta die ba yaala ba bemme mi tafaaŋ saŋja.

Buləgisikpeñkpriuŋ die dı kenne muġikpiüri ma wia

¹³ Sañja mi die ba ye buləgisuŋ dı nıginana nyina ba nuugali chaaŋ a kien sɔmm sɔmm, ta die ba yile dı ka yi wo buləgisivinuŋ wudieke dı baan nan suñjine be siba ba sanna die wo. Die wia die ba dati kuvdvnsi dieke dı yigine haariku dı zie wo a yi haariku suŋ a dɔma gbige Kireeti muġikpiüri kuanuaŋ. ¹⁴ Ama die dı ka yuasıya ta buləgisikpeñkpriuŋ die dı nıga nyina ȳmın pösıŋ chaaŋ a kej suvna muġikpiüri suŋ. ¹⁵ Die buləgisibü die dı kej huvubu haariku ma, ta die dı hagırı pam aŋan vuon dı baan nan bıagı dɔŋ haariku a tuolibu, die wia die tı vaa mısı ta vaa buləgisibü dı yaa haariku chvn gara. ¹⁶ Die buləgisibü die dı yaa tı ga tıaŋ tıgħibni dieke ba wasinana Koda wa jigiñ. Die tı tıannana die tıgħibika die dı kagi buləgisibü die dı wa kpia. Die tı mü a bıagı a yigi haaribike dieke dı taasına haarikpiuku ma wa. ¹⁷ Die ba dati ka a juu haarikpiuku ma a nagı guune a mıñji bobi giliŋ haarikpiuku kej kej. Die ba chiga ȳmaamıŋ dı ba nan ga gbige Libia tıngbaŋ ma, jigidieke nyaabu dı kana ka goli wo. Die wia die ba dati haariku gariku a suvnej ta vaa buləgisibü dı bı yaa haariku chvn. ¹⁸ Die buləgisikpiibü dı ye ko nıga, die wia ka tınnvussa die ba piili a vuvara haariku chiititi a taana. ¹⁹ Die ka tınnvussa bıbra ba vuari haariku gbaŋ gbaŋ nyintiti aŋan ba nuusi a vigi taana nyaabu suŋ. ²⁰ Die dı yi daraa pam ta tı ka yese ȳmūnni yaa chıñmarisısı, ȳmūnmara die dı ligine ȳmūnsikpeñ wia. Ta buləgisibü die ye ko faasi

nīga ta die tī bī wo tama dī tī nan ye gbatītaanūj.

²¹ Die dī faasina a yvāsi ta vuosisi die ka dii jaan̄, ta Pōcli dī haḡ zie ba nūn̄ja a baari dī, “N zvalūj, dī tūj mu nī tuo n nūvari ta da dōj nyūj Kireeti, tī tūj kaan̄ juu daanp̄oyi anjan̄ wahala ka gie me. ²² Ama lele n wa jvūsa nī dī nī yigi sikimiñ ta nī wonyi mana kaan̄ waari v misi; ama haariku nyūna bala ka chūvsi. ²³ Dama dienewo yuku N̄mūj dieke dī sīna mūj ta mañ jūama wa malaka die keñ wo n jigij, ²⁴ a keñ bal̄ mūj dī, ‘Pōcli, da vaa ñmaamūj yalla fu. Sie ba naḡi fu a ga zie naaliba jakvūn̄ Sīiza jigij an̄ v dī fu sarīya; fu wīa N̄mūj baa v gbat̄ wa vuodiekiemba dī benne haariku gie me a taan̄.’ ²⁵ Die wīa n zvalūj, nī dīi sikimiñ, dama n yi N̄mūj yada mūj dī wudieke v bala mūj wa nan señ yi. ²⁶ Ama bulogisibū nan kpañjī tī a ga zien̄ tūngbañ gaañ ta nyaan̄ dī giline kvān̄vaj.” ²⁷ Die ka yugiti ban̄-anūsa die wonde ta bulogisibū die ye ko kpañjā tī chūn̄ Miditerana mügikp̄iūri sun̄. Ama yaa gamma ka tanseese haari dōntuba dī mūnjī dī tī gbige gaañ. ²⁸ Die wīa die ba naḡi jamagisūñ a magisi nyaabugolin̄ a die ye ta nyaabu golin̄ yiwo sība nañ magisa kobiga anjan̄ ban̄ısı-le: die dī bī yi svaa die ba bī yi die gbañ gbañ ta ye ta bu goli yiwo nañ magisūñ ban̄ısı-wayi. ²⁹ Nmaamūj die dī yigi be dama die ba yile dī ba haariku nan keñ jvāl̄ tana. Die wīa die ba naḡi kvādv̄nsa anūsa dieke dī datinana haariku dī ziele wo a yi nyaan̄ sun̄ haariku kvāñ ta die jvūsa N̄mūj dī tūnv̄n̄. ³⁰ Die haari dōntuba die dī yaala ba chīgi ta vaa haariku die wīa die

ba vuari haaribike a yi nyaabu sunj ta paalı yie siba ba baa ba ga vuari wa kuudvunsiha a taŋ taanj nyaabu sunj haariku niŋja. ³¹ Ama Pɔɔli die dı balı sojasisi jakuvırı aŋaŋ sojasisi dı, “Dı yi haarı dɔntıba gie dı ka wıarı kali haariku sunj, nı wonyı mana kaanj ye gbatıtaanıŋ.” ³² Die wıa die sojasisi die dı gobi gobi guunj dieke dı bɔbına haaribike a yallı wa ta vaa ka nan nyaabu sunj.

³³ Die tuŋ bılla vuunıŋ ta die Pɔɔli die dı juvsı ba mana dı ba dii nyindiike, die u baarı dı, “Daraa banj anısa wunna ŋmaamıŋ dı yallı nı ta nı ka dii jaaŋ mana. ³⁴ Die wıa n wa juvsı nı ko dii nyindiike, dama ka yiwo jadieke dı baanj nan yi nı hagırıŋ. Nı wonyı kaanj wɔŋ ye daŋja.” ³⁵ Pɔɔli dı bala naa kpatı kvaŋ chaaŋ die u nagı paanu a bırı Nmıŋ ba mana niŋja a yi ke gbieri a piili ŋɔba. ³⁶ Die ba dii sikiminj ta wa dii nyindiike. ³⁷ Die tı mana die yiwo vuosı kɔbısı-le aŋaŋ banısı-yıpçayı aŋaŋ ba yuaba a bie haariku sunj. ³⁸ Die vuonj mana dı dine a chagı kvaŋ chaaŋ die ba vuari paanu zaa tıalıkahı a taanj nyaabu sunj amu haariku da duınsıma.

Haariku ŋmabiŋ wıa

³⁹ Die tuŋ dı vuunj, haarı dɔntıba die dı ye tıŋgbanıka ama ta ka müŋjı mi, ama ta ye gbagıŋ kaaŋı mügıkpuırı lugıŋ ta ka yallı gaaŋ ba yile dı ba tuŋ nan bıagı ba yi haariku ga mi a ga fırı tambusıku me. ⁴⁰ Die wıa die ba chıa gobi kuudvunsaха guune a vaa ha a sunj ga nyaabu chıaŋ, ta bı forisi guunj diekemba dı bɔbına daa diekemba ba yalla a dɔma wa ta die kɔtı garı dieke dı benne haariku niŋka amu bulğısıbu

nan dì niga a kpaŋja haariku a gara nūŋja. Die ba keŋ gbigi mūgirí kvanuaŋ. ⁴¹ Ama haariku nūŋja die dì ga gbeŋ tambuſibú ta faasi firi ta nyaponjiku dì keŋ a nígí ka kvaaka a ḥmūvurí ḥmūvurí.

⁴² Tɔ̄, sojasisi die dì saŋ dì ba kuu dansarika jujuribe amu ba wonyi gbaŋ kaan suo jvali gaan a chigí bia. ⁴³ Ama sojasisi jakvurí die yaala v gbatí Pɔ̄oli a taan. Die wia die v kagi ba dì ba daa yi die. Ama die v yi nuŋ dì vuodiekiemba mana dì sibina suolehe nan nyaabu ma a suo jvali gaan; ⁴⁴ Ta vuo tialikaha dì kana ka siba suolehe yigi haariku daatití a jvali. Naa die tì yi tì mana dì jvali gaan ta wuŋ dì ka yi tì.

28

Malita vuosi die miŋjina tuo tì dene

¹ Die tì kenne a jvali gaari ta wuŋ dì ka yi tì wo, die tì miŋji dì tūŋbanjka mi saaŋ yiwo Malita. ² Die tika vuosi die miŋji tuo tì, dama saŋja mi nūŋ die nūnana ta watí die faasi beri die wia die ba chɔ̄gsí bolíŋ dì tì weeli ta yi tì anjsia. ³ Die Pɔ̄oli die dì lagísi daati a nagíha taana bolibu me, womi die javuukíŋ die dì keŋ nyuŋ daati ma bolibu dì tūvlina wia a dñŋ Pɔ̄oli ta nagí ka gbaŋ vili v nuuŋ. ⁴ Die tūŋbanjka vuosi die dì ye javuukíř die dì leenjinene Pɔ̄oli nuuŋ me ta die bala yia tambo dì, “Daa wa gie nan yi vuokvuru, anjan v gbatina v gbaŋ a nyuŋ mūgikpiürü wa ma, ama bugile kaan vaa v bemme v misi ma.” ⁵ Ama Pɔ̄oli die dì kpaanti javuukíř a taan bolibu me ta wuŋ mana dì ka

yi wo. ⁶ Die vuosisi die dı yile dı u nan fuusı yaa u nan nan bonyı a kpi. Die ba yilinene die wo a kej gbalıgi ta wıuŋ mana ka yi wo wo, die ba tarıgi ba suŋanyile ta baarı dı, “Daa wa gie yiwo buuŋ.”

⁷ Mi die ka yua aŋan tıŋgbančka naan Pubiluwosi kvaṭı. Die u mıŋŋı tuo tı chaantı ta die tı yi u chaanıŋ daraa ataa. ⁸ Pubiluwosi chooŋ die dı dua a yuagı, nyıŋgbanč tıvla aŋan chıvırıŋ die yalla wa. Ta Poɔli die dı ga juu u juoku me a nagı u nuuŋ a diisi u ma a juusı Nmıŋ yi wa die u ye alaafia. ⁹ Naa kvaŋ chaanč yuagıtelıŋ die dı benne tıŋgbančka ma die dı kej Poɔli jigiŋ die u gbaaŋ ba mana. ¹⁰ Die ba yı tı piinisi pam ta die tı balla tı ga wa ba nagı jadieke mana tı yaalala a yi haarikü suŋ.

Tı nyına Malita a ga Romi dene

¹¹ Die tı benne mi chıuti ataa kvaŋ chaanč die tı nagı haari dieke ba wasınana Nmıŋyuiba wa ta die dı nyına Alekizandira ta bie Malita tafaanč sančka mi wo. ¹² Die tı ga tıgı tıŋ dieke ba wasınana Sarakusi ta die yi daraa ataa mi, ¹³ ta die bı nagı haarikü a ga tıgı tıŋ dieke ba wasınana Regumi wa. Ka tıvnuusa die bıloġisın dı piili a nıga nyına nuugalı chaanč, ta ka daraa ale daraanč die tı kej tıgı Putiwoli tıŋ ma. ¹⁴ Mi die tı ye Yisa dıduisırıba bataŋ, die ba balı tı dı tı wıarı ba jigiŋ daraa ayıpçayı. Die tı kej nyıŋ mi a ga Romi. ¹⁵ Die Yisa dıduisırıba die dı benne Romi wa die dı wıŋ tı wıa ta die kej tuoli tı sien Apiyusi nyıŋ ma, ta bataŋ diaŋ dı kej tuoli tı chaanıŋ juone ataa dieke die dı gbine Romi wa.

Pɔɔli die dı yene be wo die dı kpaŋŋısı wa ta u bürü Nmíŋ.

Pɔɔli die dı benne Romi tıŋ ma wia

16 Die tı gana a ga tıvgı Romi die ba yi Pɔɔli sienj dı u bemme u dvıŋŋu ta vaa soja balımuŋ gbara wa.

17 Daraa ataa kvaŋ chaaŋ Pɔɔli die dı wa Juu vuosi nıŋŋandıüsırıba a lagısı. Die ba lagısına wa u balı a yi ba dı, “N nımballı, aŋaŋ die n kana ka yi wıuŋ mana a chıvısi tı vuosisi yaa ta chıvısi tı chɔɔŋkvvılba chıvaraha, die ba nagı muŋ yi wo dansarıkka svıŋ Jerusalemi ma, ta nagı muŋ yi Romani vuosi nuusi me. **18** Die ba pıası muŋ wudieke n yine a chıvısi ta die yaala ba vvarı muŋ, dama die ba mıŋŋıya dı n ka yi wudieke dı muňna dı ba kvv muŋ. **19** Ama Juu vuosisi nıŋŋandıüsırıba die dı ka saagıya, die wia die maŋ baari dı n nan nagı n wıri a poli a keŋ naaŋ jakvvıŋ Siiza jıgiŋ, ama n wo wıuŋ a baŋ balı chıvısi n gbaŋ gbaŋ n vuosi. **20** Die wia maŋ baan n ye nı a balı nı wıri. N muvılınana Nmíŋ Vuovvıarıkırı wıaha, vuodieke tınuŋ Juu vuosi dı yalla tama wa, die wia ba bɔbı muŋ aŋaŋ chɔrımaha gie.”

21 Ta ba balı a yi wa dı, “Tınuŋ tı ka tuo gbanıŋ a nyıŋ Judia yaa gamma fu ma, ta vuon ka nyıŋ a keŋ gie aŋaŋ wıri yaa a balı wubıaŋ yaa gamma fu ma. **22** Ama tı nan dı yaala tı sımmıa fu svıŋanyile. Tı wɔŋ sıba a baari dı jıgiŋ mana vuosi bala a chıvısa jıamıŋ dieke fu dına wa.”

23 Die wia die ba nagı daaŋ zıeŋ aŋaŋ Pɔɔli. Dınuŋ daarı mi daadaŋ pam dı keŋ a lagısı Pɔɔli

die dí benne jigiñ dieke wo. Die u dagí ba Nmíñ naari wia a nyíñ svkvunj a ga tuğí yuñ, ta die mia dí u tarığı ba svüti dí ba tuo Yisa, ta die vuara wia a nyína Mosisi mıraha ma ajanj Nmíñ naazvalıba die dí maagına wudiekemba ba. ²⁴ Die batañ svüti die dí tarığı ajanj u wubalıkaha ma ama batañ die dí ka tuo díi. ²⁵ Die wia die ba hagi mi ajanj nınhagırıñ ajanj tanj yaa gamma wubalıkaha gie. Poco li die dí balı dí, "Sañja dieke Nmíñ Halıkasıka die dí vana Nmíñ naazva Azaya die balı yı tı chıçıkvıvlıba wa, die u balı wusie mıñ. ²⁶ Die u baarı dí, 'Ga a balı naa yı vuosi gie dí:

Nı nan keñ wuñ a bı wuñ ama dí kaanj dí sıba a chıanj;
ta nı nan keñ daansı a bı daansı ama nı kaanj ye,

²⁷ dama vuosi gie yiwo yıaŋkpıititieliñ,
ta bı ligi ba tıba dí ba kaanj wuñ,
ta bı muo ba nine dí ba da yesime.

Dıı yi die ba ka muo ba nine ba tıñ nan ye,
ba tıñ ka bı ligi ba tıba, ba tıñ nan wuñ,
ta ba tıñ ka bı yi yıaŋkpıititieliñ ba tıñ nan
dí sıba wıaha gie chıası.

Ta ba tıñ nan yinji keñ n jigiñ
aŋ n gbaañ ba.' "

²⁸ Poco li die dí bı balı dí, "Nı sımma a baarı dí Nmíñ wıaha yaa gamma u gbatıtaaŋku tuğí vuodiekiemba dí kana ka yi Juu vuosisi jigiñ mıñ, ta ba nan wuñ." ((²⁹ Poco li die dí bala naa a kpatı Juu vuosisi die dí hagi a nıga nınhagırıñ pam ajanj tanj.))

30 Poco li die dì tuñ ligire a yi jigidieke u benne wo a bie mi buna ale ta mìññi tuose chañ diekemba mana dì kienene u jigiñ dì ba ye wo.
31 Ta die muvli wia yaa gamma Nmìñ naari ma, ta daga vuosi tì Yomutien Yisa Masia wia, ta bala u duññu arjan sikimiñ.

**Ƞmin̄ Nuahaalun̄ Gbanuŋ Kɔmuŋ
Konni NT (Ghana)**

copyright © 2004-2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Konni)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

5d16fd5e-902d-51bf-967c-3e7c4efb8e57